

HERMANN HESSE'NİN
***SIDDHARTHA* ile ERNEST**
HEMINGWAY'İN *YAŞLI ADAM* ve
DENİZ ESERLERİNE
KARŞILAŞTIRMALI BİR YAKLAŞIM

Hülya Eldem Aydoğan

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir, 2020

**HERMANN HESSE’NİN *SIDDHARTHA* ile ERNEST
HEMINGWAY’İN *YAŞLI ADAM* ve *DENİZ ESERLERİNE*
KARŞILAŞTIRMALI BİR YAKLAŞIM**

Hülya Eldem AYDOĞAN

**T.C
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

**Karşılaştırmalı Edebiyat Anabilim Dalı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Eskişehir, 2020

T.C.

ESKİŞEHİR OSMANGAZI ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hülya Eldem Aydoğan tarafından hazırlanan Hermann Hesse'nin *Siddhartha* ile Ernest Hemingway'in *Yaşlı Adam ve Deniz* Eserlerine Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım başlıklı bu çalışma / / 2020 tarihinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından Karşılaştırmalı Edebiyat Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Üye

Üye

ONAY
.../ .../ 2020 Prof Dr. Mesut ERŐAN
Enstitü Müdür

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin/projenin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Hülya Eldem AYDOĞAN

ÖZET

HERMANN HESSE’NİN *SIDDHARTHA* ile ERNEST HEMINGWAY’İN *YAŞLI ADAM* ve *DENİZ ESERLERİNE* KARŞILAŞTIRMALI BİR YAKLAŞIM

AYDOĞAN, Hülya Eldem

Yüksek Lisans, 2020

Karşılaştırmalı Edebiyat Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üy. Engin BÖLÜKMEŞE

Toplumlarda yüzyıllar boyunca önemli bir yer edinen din unsuru birçok sanat dalında olduğu gibi edebiyat dünyasında da büyük etkilere sahiptir. Dinlerin çeşitliliği edebi eserlerin çeşitliliğine bir bakıma yön vermiştir. Çoğu yazar ve şair dini duygularını eserlerine yansıtmaktan çekinmemişlerdir. Toplumların en hassas yönlerinden biri olan din unsuru çoğu eserde sembolik olarak verilir. Eserlerin içerisinde yer alan dini sembollerini bulmak ise okura düşmektedir. Yazarların dini inançlarını sembolik olarak eserlerinde vermelerinin nedeni aslında onları içinde buldukları “hayatın anlamını sorgulama” kaosunu yazıya aktarıp bir nevi iç dünyalarını dışa vurmaktır denebilir.

Bu çalışmada, Hermann Hesse’nin *Siddhartha* ile Ernest Hemingway’in *Yaşlı Adam* ve *Deniz* eserleri, karşılaştırmalı edebiyat bilimi ve teolojik veriler ışığında pozitivist ve sosyolojik yöntemlerden faydalanarak çoğulcu inceleme yöntemiyle incelenecektir. Her iki eserde tespit edilen sosyolojik ve biyografik öğelerin yazarlar ve eserler üzerindeki etkileri ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Bu kapsamda yazarların karakterlerle olan bağları, yaşadıkları sosyal ortam ve dini inanışlarının farklılıkları üzerine gidilerek eserleri kaleme almalarındaki nedenler irdelenecektir. Yazarların eserlerini yazma amaçlarının yanı sıra ana karakter olarak dini figürlerden esinlenmelerindeki etkenler ele alınacaktır. Çalışmada yazarların edebiyat aracılığıyla hayatlarını temsil eden eserler ortaya koydukları varsayımı üzerinden gidilecektir. Eserler, yazarlar, Hıristiyanlık, Budizm, Hz. İsa, Gotama Siddhartha hakkında kısaca bilgilendirmeler yapılacak ve eserlerin ortaya çıkmasına yol açan sosyolojik dönem olguları ışığında çalışmaya yön verilecektir. Bu karşılaştırmalı çalışma sonucunda, her iki eserdeki dini ve biyografik öğeler ele alınarak benzerlik ve farklılıkları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Budizm, Hıristiyanlık, Dini, Sosyolojik ve Biyografik Öğeler.

ABSTRACT

A COMPARATIVE APPROACH TO THE WORKS OF HERMANN HESSE'S *SIDDHARTHA* AND ERNEST HEMINGWAY'S *THE OLD MAN and THE SEA*

Aydoğan, Hülya Eldem

M.Sc.- 2020

Department of Comparative Literature

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Engin BÖLÜKMEŞE

Religion which has gained an important place in societies for centuries, has a great influence on the world of literature as well as on branches of art. The diversity of religions has shaped the diversity of literary works. Most of the writers and poets did not hesitate to reflect their beliefs on their works. The religion which is one of the most sensitive aspects of the societies, is given symbolically in most works. The reader is responsible for finding religious symbols in the works. It can be said that the reason why the authors give their religious beliefs symbolically in their works is actually to express their inner worlds by writing about the chaos of “questioning the meaning of life” in their works.

In this study, Hermann Hesse's *Siddhartha* and Ernest Hemingway's *The Old Man and The Sea* named works will be analyzed by using positivist, sociological and pluralistic methods in the context of the comparative literature and theological knowledge. The effects of sociological and biographical elements on authors and works will be identified in both works. In this context, the authors' connections with the characters, the social environment they live in and the differences in their religious beliefs will be examined and the reasons for writing the works will be examined. Besides the authors purposes of writing the works, the facts that their inspirations on main characters who are the religious figures will be discussed. The study will be based on the assumption that the authors create works that represent their lives through literature. Brief information will be given about works, writers, Christianity, Buddhism, Jesus Christ, Gotama Siddhartha and the study will be directed in the light of the facts of the sociological period that lead to reveal the works. As a result of this comparative study, the similarities and differences will be revealed by examining the theological and biographical facts of both works.

Keywords: Buddhism, Christianity, Theological, Sociological and Biographical Facts.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ.....	ix
GİRİŞ.....	1

1.BÖLÜM

KARŞILAŞTIRMALI EDEBİYAT VE TEOLOJİK YAKLAŞIMLAR

1.1. KARŞILAŞTIRMALI EDEBİYAT.....	3
1.2. HİRİSTİYANLIK VE HZ. İSA.....	5
1.3. BUDİZM VE SIDDHARTHA GOTAMA.....	9

2.BÖLÜM

YAZARLAR VE ESERLER HAKKINDA

2.1. YÖNTEM	15
2.2. YAZARLARIN BİYOGRAFİLERİ	18
2.2.1. Hermann Hesse'nin Biyografisi	18
2.2.2. Ernest Hemingway'in Biyografisi	23
2.3. ESER ÖZETLERİ	27
2.3.1. <i>Siddhartha</i>	27
2.3.2. <i>Yaşlı Adam ve Deniz</i>	29
2.4. SOSYOLOJİK DÖNEM VE OLGULAR	32
2.4.1. Sosyolojik ve Biyografik öğeler	32

3. BÖLÜM

HERMANN HESSE'NİN *SIDDHARTHA* ile ERNEST HEMINGWAY'İN *YAŞLI ADAM* ve *DENİZ ESERLERİNE* KARŞILAŞTIRMALI BİR YAKLAŞIM

3.1. DİNİ ÖĞELER	38
3.2. BİYOGRAFİK YAKLAŞIM	57
3.3. BENZERLİK ve FARKLILIKLAR	72
4. SONUÇ	77
KAYNAKÇA	81
EKLER	85

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, karşılaştırmalı edebiyat bilimi kapsamında Hermann Hesse'nin *Siddhartha* ile Ernest Hemingway'in *Yaşlı Adam ve Deniz* eserleri karşılaştırılmıştır. Hristiyanlık ve Budizm verilerinden faydalanarak Hz. İsa ve Siddhartha Gotama'nın hayatlarından esinlenerek ana karakterler üzerine incelemede bulunulmuştur. Her iki başyapıtın yazılma nedenleri, yazarların kendi hayatlarını eserlerine ne şekilde yansıttığı, eserler arası benzer ve farklılıkları ortaya konularak incelenmiştir. Pozitivist ve sosyolojik yöntemler kapsamında çoğulcu inceleme yöntemi esas alınarak eserlere yansıyan sosyolojik ve biyografik öğeler incelenmiştir.

Bu süreçte, öğrencisi olduğum Dr. Öğr. Üy. Engin BÖLÜKMEŞE'ye bu çalışmanın ortaya konmasında bilgi ve deneyimleri ile yol göstermesinden, sabır ve anlayışlarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Öğrenimim boyunca emeği geçen değerli Karşılaştırmalı Edebiyat Anabilim Dalı hocalarıma teşekkür ederim.

Ayrıca Erasmus programı kapsamında 2018- 2019 öğrenim yılının güz döneminde yüksek lisans eğitimi gördüğüm Tartu Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü öğretim üyesi ve danışmanlığımı üstlenen Associate Professor Liina LUCAS'a desteği için teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

GİRİŞ

“Hermann Hesse’nin *Siddhartha* ve Ernest Hemingway’in *Yaşlı Adam ve Deniz* Eserlerine Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım” adı altındaki bu çalışmada, Amerikan ve Alman edebiyatından Nobel ödüllü iki yazarın eserleri teolojik etkileşim ışığında incelenmiştir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının yazarlara olan etkisinden yola çıkarak eserlerde yansıttıkları biyografik ve sosyolojik öğelerin yanı sıra dini semboller irdelenmiştir. Söz konusu eserlerde yer alan dini öğelerin sembolize ettiği kavram ve nesnelere tespit edilip, çoğulcu inceleme yöntemine başvurularak karşılaştırmalı edebiyat bilimi kapsamında değerlendirilmiştir.

Bu incelemenin amacı, her iki yazarın romanlarında kendilerini ifade ederken neden dini figürlere ihtiyaç duyduklarını da anlamaktır. Kendi hayatları ile eserlerinde yer alan ana karakterleri arasındaki benzerlikleri, bakış açılarına ve dini görüşlerine şekil veren dünya savaşlarının üzerlerindeki etkileri, hayat tecrübeleri, hayata karşı olan bıkkınlıkları, Hesse’nin ruhsal olarak iyileşmesi için Jung’tan yardım alması, eleştirmenlerin Hemingway’in başarısızlığından bahsetmeleri ve başarıya tekrar ulaşmak için verdiği çaba gibi etkenleri temel alarak çalışmanın amacına ulaşılmıştır. Dini liderler nasıl oldu da yazarları etkiledi ve söz konusu eserleri yazmaya teşvik etti, dini öğelerin bu edebi eserlerdeki işlevi nedir gibi soruların yanıtları aranmıştır.

Çalışmamızın birinci bölümünde, karşılaştırmalı edebiyat bilimi hakkında önemli edebiyat bilimcilerin tanımlarından alıntılar ile bilgiler verilmiştir. Ardından iki büyük dini lider olan Hz. İsa ve Siddhartha Gotama’nın hayatlarından bahsedilmiştir. Son olarak, çalışmadaki teolojik etkileşim kavramı verilerine dayanarak irdelenebilmek adına bu iki liderin öncülüğünü yaptıkları Hıristiyanlık ve Budizm dinlerine kısaca değinilmiştir.

İkinci bölümde, çalışmamıza yön verecek olan pozitivist ve sosyolojik inceleme yöntemleri ve onları bünyesine almış olan çoğulcu inceleme yöntemi hakkında kısaca bilgilendirme yapılmıştır. Çalışmamıza konu olan yazarların biyografilerinin yanı sıra eserlerin özetleri de bu bölümde verilmiştir. Sosyolojik dönem ve olguların yanı sıra sosyolojik ve biyografik öğelerin eserlere ve yazarların hayatlarına olan etkilerinden bahsedilerek değerlendirme yapılmıştır. Yazarların yaşadıkları dönemlerde şahit oldukları savaşların üzerlerindeki etkilerine ve sonuçlarına değinilmiştir.

Üçüncü bölümde, eserler arasındaki benzer ve farklı yönlerinin yanı sıra dini semboller de tespit edilerek karşılaştırılmıştır. Eserlerde yansıtılan başarıya ya da Nirvana'ya ulaşma, karakter isimlerinin ve hayatlarının analizi, balık, su, ağaç, yılan, kuş gibi kelimelerin sembolize ettiği anlamlar ön plana çıkarılarak inceleme yapılmıştır.

Yazarların bu eserleri yazarken hayatlarından ne derece esinlendikleri, inançlarının, yaşadıkları olayların ve buldukları çevrenin bilinçaltılarında yer edinin eserlerde nasıl ortaya çıktıklarına dair analizler yapılmıştır. Eserlerin edebiyat bilimi içerisindeki yerini ve önemini bulmaya çalışmak, eserlerin içeriklerinde var olan dini öğeleri tespit ederek her iki eserin yazılma nedenleri ve yazarların kendi hayatlarını eserlerine ne şekilde yansıttığını bulmak, eserler arasındaki benzer ve farklı yönleri ortaya çıkarmak bu araştırmanın hedeflerindedir.

Kısaca, eserler, karşılaştırmalı edebiyat bilimi verileri ve disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmıştır. Her iki eserde tespit edilen sosyolojik ve biyografik öğelerin yazarlar ve eserler üzerindeki etkisi çoğulcu inceleme yöntemi ile değerlendirilmiştir. Yazarların eserlerini yazma amaçlarının yanı sıra ilgili eserlerdeki ana karakterler ile olan benzerlikleri ele alınmıştır. Eserler, yazarlar, Hıristiyanlık, Budizm, Hz. İsa, Siddhartha Gotama hakkında kısaca bilgilendirmeler yapılacak ve eserlerin ortaya çıkmasına yol açan dönemin sosyolojik olguları ışığında çalışmaya yön verilmiştir. Yazarların edebiyat aracılığıyla hayatlarını temsil eden eserler ortaya koydukları varsayımı üzerinden gidilmiştir. Bu karşılaştırmalı çalışma sonucunda, her iki eserin dini ve biyografik öğelerini ele alarak benzerlik ve farklılıkları tespit edilmiştir.

1.BÖLÜM

KARŞILAŞTIRMALI EDEBİYAT VE TEOLOJİK YAKLAŞIMLAR

“Hermann Hesse’nin *Siddhartha* ve Ernest Hemingway’in *Yaşlı Adam ve Deniz* Eserlerine Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım” başlıklı bu çalışmada, söz konusu eserlerin edebiyat içerisindeki yerini ve önemini bulmaya çalışmak, eserlerin içeriklerinde var olan dini sembolleri tespit ederek her iki eserin yazılma nedenleri ve yazarların kendi hayatlarını eserlerine ne şekilde yansıttığını bulmak bu çalışmanın hedeflerindedir. Ortaya çıkarılması gereken dini semboller için öncesinde dinden ve daha da özele indirgersek yazarların ve eserlerdeki ana karakterlerin mensup olduğu dinler olan Hıristiyanlık ve Budizm’den bahsetmek yerinde olacaktır. Bu dinlerin peygamber ve lideri olan Hz.İsa ve Siddhartha Gotama hakkında kısaca bilgi vermek, çalışmamıza katkı sağlayacaktır. Bir karşılaştırmalı edebiyat çalışması olmasından dolayı karşılaştırmalı edebiyat bilimi üzerine kısaca bilgilendirme yapmak yerinde olacaktır.

1.1. KARŞILAŞTIRMALI EDEBİYAT

Karşılaştırmalı edebiyat biliminin ülkemizdeki öncülerinden Aytaç, karşılaştırmalı edebiyat bilimini sade ve anlaşılır bir dil ile şu şekilde tanımlar.

Edebiyat eserlerini inceleyen, araştıran edebiyat biliminin bir dalı, ‘Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi’dir. Görevi, işlevi, farklı dillerde yazılmış iki eseri konu, düşünce ya da biçim bakımından incelemek, ortak, benzer ve farklı yanlarını tespit etmek, nedenleri üzerine yorumlar getirmektir (Aytaç, 1997: s.7).

Karşılaştırmalı edebiyat bilimci, araştırmasını yapacağı eserlerin benzerlik ve farklılıklarını tespit eder ve seçtiği inceleme yöntemi ile de incelemenin gidişatını yönlendirir. Ulağlı, Aytaç’ın görüşlerine ilaveten kültürlerarası ilişkiye odaklanır. *Karşılaştırmalı edebiyat kuramı, farklı toplumların edebiyatları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amacıyla ortaya çıkmıştır* (Ulağlı, 2006: s.143). Ulusların edebiyatlarının birbirlerinden ne derece etkilendiğini, toplumların edebiyatları şekillenirken farklı ulusların edebiyatlarıyla aralarındaki ilişkinin nasıl geliştiğine odaklanır. Karşılaştırmalı edebiyat bilimi, farklı kültürlerin edebiyatlarını incelerken araç olarak birçok disiplinden faydalanmasından ötürü disiplinler arası bir kimliğe de sahiptir. Ulusların edebiyatlarının birbirlerinden ne derece etkilendiğini, toplumların edebiyatları şekillenirken farklı ulusların edebiyatlarıyla aralarındaki ilişkinin nasıl geliştiğini vurgulamaktadır. Karşılaştırmalı edebiyat bilimi, René Wellek ve Austin Warren’in ortak hazırladıkları “Edebiyatın Teorisi” adlı kitapta Paul Van Tieghem’in

cümleleri ile tanımlanmıştır. ¹*Karşılaştırmalı edebiyat, iki ya da daha fazla edebiyatın arasındaki karşılıklı ilişkiyi inceler* (Wellek, Warren, 1956: s.38). Tieghem'e göre karşılaştırmalı edebiyat genel edebiyatın dışında tutulmalıdır. Edebi akımları inceleyen genel edebiyatın aksine karşılaştırmalı edebiyat bilimi, eserlerin ait oldukları edebiyatların karşılıklı etkileşiminden bahsetmektedir. Wellek ve Warren aynı zamanda karşılaştırmalı edebiyat biliminin ilk uygulayıcılarının halkbilimciler ve edebiyatın kökenlerini inceleyen ünlü İngiliz filozof ve sosyolog Herbert Spencer'in etkisi altındaki etnografların olduğunu da belirtir (bkz. Wellek, Warren,1956: s.38). Culler'in ifade ettiği üzere, ²*Karşılaştırmalı Edebiyat, eleştirel ve teorik disiplinler arası projelerin serbestçe incelenebileceği, diğerleri için örnek niteliğinde olan ve dolayısıyla edebi ve kültürel çalışmaların yönünü büyük oranda etkileyebilecek bir alan olmuştur* (Culler, 2006: s.240). Temeli eleştiri olan karşılaştırmalı edebiyat biliminin, beşeri bilimlerin öncüsü kabul edilerek ortaya koyulan çalışmaların evrensel olmasında etki sahibi olduğu belirtilir. Öte yandan Aytaç, araştırmasında karşılaştırmayı yapacak olan karşılaştırmalı edebiyat bilimcinin ilk önce eserlerdeki ortak konunun ne olduğunu ve bu ortaklığı nasıl belirlediği hakkında bilgi vermesi gerektiğini söyler (bkz. Aytaç, 1997: s.75). Karşılaştırmalı edebiyat bilimci eleştirel bir gözle okuduğu eserlerde ortak konuyu tespit ederken bu tespiti nasıl yaptığını da açıklaması gerekmektedir. Örneğin çalışmamıza yön veren eserlerin ortak konusu "yaşamda başarıya ulaşma"dır. Bu tespitin nasıl yapıldığı incelemede bölümler halinde detaylı bir şekilde açıklanır. Karşılaştırma, ortak yönü bulunmayan eserleri inceleyerek yapılmaz. Eserlerin mutlaka karşılaştırılabilir özelliklere sahip olması gerekir. İstenilen özellikler bulunduğu inceleme yöntemi seçilir ve eserler arası inceleme başlamış olur.

İnsanlık tarihinin en başından itibaren toplumlar birbirlerinden sürekli olarak etkilenmekte ve bu etkileşim gelişmelerine fayda sağlamaktadır. Bu etkileşim aynı zamanda yaşamın her alanında toplumların kültürel olarak kaynaşmasına yol açmaktadır. Edebiyat biliminde ise çeşitli coğrafyaların şair ve yazarları, edindikleri değişik kültürel birikimlerle ufuklarını genişletmektedirler. Böylelikle edebiyat

¹ Comparative Literature studies the interrelationships between two or more literatures.

² Comparative Literature has been the field where critical and theoretical interdisciplinary projects could be freely tried, with results that are exemplary for others and thus affect the direction of literary and cultural studies at large.

alanında verilen eserler çok çeşitli bir hale gelmektedir. Karşılaştırmalı edebiyat bilimini besleyen en önemli unsurlardan biri olan tercümeleler, sıklıkla yapılarak farklı kültürde doğan eserlerin farklı toplumlarda büyümesi yolunu açmıştır. Bu çalışmaya konu olan Alman yazar Hermann Hesse'nin *Siddhartha* adlı eserin orijinal dili Almancadır. *Yaşlı Adam ve Deniz* adlı eser ise Amerikalı yazar Ernest Hemingway tarafından orijinal dili İngilizce olarak kaleme alınmıştır. Her iki eser, yapılan tercümeleler sayesinde geniş kitlelere ulaşmıştır.

Farklı kültür ve dillere ait olan bu iki eser, içeriklerinde dini figürleri barındırır. Her iki eserin edebiyat içerisindeki yerini ve önemini bulmaya çalışmak, eserin içeriğinde var olan kavramları dini bağlamda irdelemek, teoloji ve sembolizm alanlarından faydalanarak yazarların dini değerlerini edebiyat dünyasına nasıl yansıttığını bulmak bu araştırmanın önceliğidir. Teolojik bir yaklaşım ışığında, iki dini lider olan Hz. İsa ve Siddhartha Gotama hakkındaki bilgilendirmenin yanı sıra her iki eserde yansıtılan Hristiyanlık ve Budizm'den bahsetmek yerinde olacaktır.

Karşılaştırmalı edebiyat, farklı kültürlerin edebiyatlarını incelerken araç olarak birçok disiplinden faydalanmasından ötürü disiplinler arası bir kimliğe de sahiptir. Söz konusu eserleri incelemede yardımcı olacak disiplinlerden birisi de teolojidir. Toplumlara oluşturan temel öğelerden biri o toplumda var olan dini inanışlardır. Din kavramsal olarak toplumda bir kurum olarak görünüyorsa da inanç bağlamında bireyseldir. Din, toplumlara bir araya getiren olgudur ve içinde bulunduğu toplumun yaşayış biçimine yön verebilir. İnançların toplumun bütünü üzerinde etki gösterebilmesi için toplumsal bir uzlaşmaya ihtiyaç duyulur. Dünya üzerinde birçok dini inanış bulunmaktadır. Semavi dinlerden biri olan Hristiyanlık hakkında bilgilendirme yapmak çalışmamıza katkı sağlayacaktır.

1.2. HİRİSTİYANLIK VE HZ. İSA

Hristiyanlık, Doğu Akdeniz'de bugünkü Filistin/İsrail coğrafyasında Yahudi toplumunun içinde doğmuştur. Dünyanın birçok bölgesine yayılan Hristiyanlığın ortaya çıkışı M.S. 1. yüzyıla dayanmaktadır. Dünya üzerindeki en yaygın din olarak kabul edilmektedir. Hristiyanlık, Hz. İsa ve havarilerinin yanı sıra onun öğretilerini takip eden insanlar tarafından yayılmıştır. Hristiyanlığın kutsal kitabı İncil iki bölümden oluşmaktadır. Bunlar Eski ve Yeni Ahit'tir. Eski Ahit, yaradılış ve Hz. İsa'dan önce gelen peygamberleri anlatmaktadır. Yeni Ahit ise Matta, Markos, Luka

ve Yuhanna tarafından yazılmış İncil'in ilk dört bölümünden oluşmaktadır. Hz. İsa'nın hayatı, eylemleri ve öğütleri hakkındaki bilgileri içermektedir.

³Hıristiyanlığın kökleri Yahudi inancına ve Mesih'in (kurtarıcı) Kutsal Kitap kehanetlerine olan inancına sahiptir. Hıristiyanlar, bu kehanetlerin Tanrı'nın Oğlu olduğuna inandıkları İsa'nın yaşamında gerçekleştiğine inanırlar. Yeni Ahit İncilinde kaydedilen öğretiler, kardeşçe sevgi ve merhameti vurgulamakla birlikte sembolik anlam bakımından da zengindir. 2000 yıl önce doğduğundan beri Hıristiyan kilisesi birçok mezhebe ayrılmıştır ancak tüm Hıristiyanlar Mesih'in dünya günahlarını ödemek için öldüğü ve dirilişinin kurtuluş sunduğu yönündeki merkezi inançta birleşmiştir (Bruce-Mitford, 1996: s.18).

Hıristiyanlık üç mezhepten oluşmaktadır. Bunlar Katolik, Ortodoks ve Protestan kiliseleridir. Hıristiyanlık, birliği sağlayan güç olarak kabul edilen kutsal kitap İncil'e olan bağlılığın azalmasıyla birlikte bu mezheplere bölünmüştür. Kardeşlik ve sevgi üzerine kurulmuş olan Hıristiyanlık, birçok din gibi yaşamın anlamı ve ahiret hayatı hakkındaki sorulara cevaplar aramaktadır. Hıristiyanlık, ahiret hayatında bedeninin dirileceğini kabul etmektedir. *Hıristiyanlık ruhun ölümsüzlüğüne değil, bedenin yeniden canlanmasına inanır; bu da yalnızca cennetin benim bedenimi içermiyorsa beni de içermeyeceğini söylemenin bir yoludur* (Eagleton, 2015: s.102). Bu anlayışa göre ruh ve beden birbirinden ayrılmaz ve ahirete giden yolda bir arada kalmaktadır. Hıristiyanlığa göre insanın huzura ve mutluluğa kavuştuğu, azaplarından kurtulduğu yer olarak öteki dünya yani ahiret olarak düşünülmektedir.

Hıristiyanlıkta Tanrı'nın yeri, sevgi, kutsallık ve doğruluk betimlemeleriyle ifade edilmektedir.

⁴Hıristiyanlıkta Tanrı sevgidir, O sevginin ne olduğunun özüdür ve tüm gerçek sevgi nihai kaynağı olarak O'ndan akar. Tanrı sevgisi yardımseverlik, merhamet, lütuf ve sabırdır. Kutsal kitabın değişmez ifadesi "Tanrı sevgidir!" [...] Tanrı kutsaldır. Tanrı günah işlemez, günden zevk almaz ve günah ile herhangi bir ilişkisi bulunmaz. [...] Tanrı doğrudur. Doğruluk kelimesi bize Tanrı'nın ahlaki mükemmelliğini anlatır. İncil'e göre, Tanrı kesinlikle doğru bir varlıktır ve her zaman mükemmel bir uyum içinde hareket eder. Yaptıkları, emirleri ve kararları kesinlikle mükemmeldir (bkz. Washer, 2016: s.2-3).

³Christianity has its roots in the Jewish faith and its belief of the Bible prophecies of a Messiah (savior). Christians believe these prophecies were fulfilled in the life of Jesus, who they believe is the Son of God. His teachings, recorded in the gospels of the New Testament, stress brotherly love and compassion, and are rich in symbolic meaning. Since its birth 2,000 years ago the Christian church has split into many denominations, but all Christians are united in the central belief that Christ died to redeem the sins of the world and that his resurrection offers salvation.

⁴ God is love. He is the essence of what love is, and all true love flows from Him as its ultimate source. Other words that are often associated with the love of God are benevolence, mercy, grace, and patience. Regardless of what we may think or even hear, the unwavering testimony of the Bible is that God is love! [...] God is holy. God cannot sin, cannot take pleasure in sin, and cannot have fellowship with sin. [...] God is righteous. The word righteous tells us of the moral excellence of God. According to the Bible, God is an absolutely righteous being and always acts in a way that is perfectly consistent with who he is. His works, decrees, and judgments are absolutely perfect.

Hıristiyan öğretilerini tam anlamıyla takip eden inananlar, günahları ve günahlarını itiraf etme konusunda oldukça hassastırlar. Tanrı'nın emirlerini uygulamak onlar için günahattan uzak durmak ve doğrulukla birlikte Tanrı'ya giden aydınlık yolda ilerlemek anlamına gelmektedir. Kendilerini Tanrı'ya ve Tanrı'nın oğlu Hz. İsa'ya dua ederek arındırırlar.

Diğer birçok dinde olduğu gibi inananlar, ibadetlerini birtakım yollarla gerçekleştirmektedir.⁵*Tüm Hıristiyanlar, az ya da çok ölçüde, geleneksel olarak alışılmış dua, oruç ve cömertlik kalıplarıyla işaretlenmiş bir öz disiplin yaşamı üstlenmeye teşvik edilmiştir* (Price, Kearns, 2003: s.115). Öz disiplin insanın belirlediği hedeflerini gerçekleştirebilmesi için davranışlarındaki tutumlarını kontrol altına alması kısaca oto kontrol sahibi olması anlamına gelmektedir. Bir işe yoğunlaşp odaklanarak disiplinli çalışmayı başarabilmektir. Burada söz konusu olan öz disiplin ise Hz. İsa'nın yaşamını ve öğretilerini odak noktası olarak ele alıp dini, bir yaşam felsefesi haline getirmektir.

Hıristiyanlığın temeli Hz. İsa'nın öğretilerine ve yaşamına dayanmaktadır. İnanışa göre Hz. İsa Tanrı'nın oğlu, Hıristiyanlığın kurucusu ve kilisenin başıdır. Hz. İsa Şeria İrmağı'nın batısında yer alan Beytüllahim şehrinde Meryem adlı genç bir kızın oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Kutsal kitaba göre Hz. İsa, Tanrı'nın bir mucizesidir. Bundan dolayı Tanrı'nın oğlu olduğuna ve dünyaya kutsal ruh sayesinde geldiğine inanılmaktadır. Peygamberlik dönemi öncesindeki yaşamına dair bilgiler sınırlıdır. Yoksul bir aileden geldiği ve bir süre marangozluk yaparak geçimini sağladığı bilinmektedir. Kutsal kitabın iki ana bölümünden biri olan Eski Ahit'te Hz. İsa'nın, Yahudilerin kurtuluşunu sağlayacak Mesih olarak müjdelendiğine inanılmaktadır.⁶ *Yahudi peygamberlerin uzun zamandır umduğu, eski düşmanlar arasında günahları affetmeyi ve uzlaşmayı getirecek, Tanrı'nın dünyayı kurarken adalet ve barış çağını başlatacak figür Mesih'in İsa olduğu temel Hıristiyan inancıdır* (Ward, 2004: s.123). Hıristiyanlığa göre Tanrı insanları günahlarından arındırmak için

⁵All Christians, to a greater or lesser degree, were exhorted to undertake a life of self-discipline, marked by traditionally habitual patterns of prayer, fasting, and generosity.

⁶ The basic Christian belief is that Jesus was the Messiah, the figure for whom the Jewish prophets had long hoped, who would bring forgiveness of sins and reconciliation between ancient enemies, and usher in an age of justice and peace, establishing the rule of God on earth.

O'nun oğlu olarak düşündükleri Hz. İsa'yı yeryüzüne Bakire Meryem vasıtası ile göndermiştir.

Hız. İsa'nın yaşamı, öğretileri ve mucizelerinin anlatıldığı dört kitap Matta, Markos, Luka ve Yuhanna, Hıristiyanlığın kutsal kitabı olan İncil'i oluşturmaktadır. İncil'in Yuhanna bölümünde Mesih'in gelişi şu vahiy ile ifade edilmiştir. *Yahya ertesi gün İsa'nın kendisine doğru geldiğini görünce şöyle dedi: İşte, dünyanın günahını ortadan kaldıran Tanrı kuzusu* (Yuhanna 1:29) (İncil, 2005: s.526). Tanrı kuzusu ifadesi, İbrahim peygamberin Tanrı'ya olan sevgisi ve sözünden dolayı oğlunu kurban ederken gökten kurban olarak bir kuzunun inmesi olayından gelmektedir. İnsanlığın günahlarının affı için gönderilen Tanrı'nın kuzusu burada Hz. İsa'dır. Yeni Ahit ise Hz. İsa hakkında var olan çoğu bilgiyi içermektedir. Hıristiyanlığa göre Hz. İsa'nın dünyaya gelmesi kutsal ruh sayesinde olmuştur. O, sadece Tanrı'nın hizmetkarı değil aynı zamanda ebedi bilgeliğinin yani sözlerinin dünyevi yansıması olarak kabul edilmektedir. Hıristiyanlıkta, Tanrı'nın ilahi iradeyi peygamberlere vahiy yoluyla bildirmesinin yanı sıra aslında insanlığı ilahi varlıkla birleştirdiği görüşüne inanılmaktadır. Tanrı'nın gönderdiğine inandıkları Hz. İsa, insanların Tanrı ile arasındaki iletişimde bir köprü niteliği taşımaktadır.

Müjdelenen kurtarıcı olan Hz. İsa, Yahudiler için sadece kısa bir süre kurtarıcı olarak mücadele verebilmiştir. Onun öğretilerini izlemeyen Yahudilerin bir kısmı Hz. İsa'yı saf dışı bırakmaya karar vermişlerdir. Peygamberliği kısa süren Hz. İsa, Romalılar tarafından çarmıha gerilerek hayatını kaybetmiştir. Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesine yol açan neden, Yahudileri doğru yola şevk etme yönündeki konuşmaları olduğu söylenmektedir.

⁷İsa, Yahudileri sapma içinde olduklarına ve gösterdiği yolun doğru olduğuna ikna etmeye çalıştı. Ancak Yahudiler, bekledikleri kurtarıcının çok sert, acımasız, şiddetli ve boyun eğmeyen bir insan olacağı varsayımını sürdürdüler. İsa'ya inanmadılar. Sahte bir peygamber olduğunu düşünerek Romalıları ona karşı kıskırttılar ve inandıkları gibi çarmıha gerdiler (Işık, 1993: s.16).

Yahudiler beklenen Mesih'in Hz. İsa olmadığını ve Musevilik dininin kutsal kitabı olan Tanah'ta belirtilen Mesih kehanetleri ve özelliklerini karşılamadığını savunmuşlardır. Yahudiliği düzeltmeye çalışan Hz. İsa bundan dolayı çevresinde birçok düşman edinmiştir. Bu düşmanlar da onun eziyetle gerçekleştirilen sonunu

⁷ Isa tried to convince the Jews that they were in aberration and that the right way was the one shown by him. But, the Jews maintained the presumption that the savior they had been expecting would be a very severe, harsh, fierce, and unyielding person. They did not believe in Hadrat Isa. Thinking he was a fake prophet, they provoked the Romans against him, and as they believed, had him crucified.

getirmiştir. Tarih boyunca zulme uğramış Yahudiler, gelecek olan kurtarıcının da acımasız biri olacağına ve onların kurtuluşuna giden yolda düşmanlarına zulüm edeceğine inanmışlardır. Fakat sevgiyi, kardeşliği ve iyiliği savunan Hz. İsa, onu zulüm eden bir zalim olmaktan uzak tutmuştur.

⁸Hız. İsa'nın öğretileri yönetimdeki Romalıların ve Farisilerin düşmanlığını uyandırdı. İsa'ya öğrencilerinden biri olan Judas Iscariot tarafından ihanet edildi. Tutuklandı ve Romalılara teslim edildi. Alelacele bir duruşmanın ardından ve Roma hükümdarı Pontius Pilatus'un tereddütlerine rağmen, İsa'nın Kudüs dışındaki Calvary'de çarmıha gerilmesine karar verildi. Ölümünden sonraki üçüncü günde mezarı boş bulundu. Yeni Ahit'e göre, ölümden dirildi ve cennete yükseldi (Delahunty, Dignen, 2012: s.195-196).

Hıristiyanlıkta, Hz. İsa'nın ölmediği ve Tanrı'nın yanına göğe yükseldiği görüşü benimsenmektedir. Bu inanış, daha önce belirtildiği üzere Hıristiyanların ahirete gidişin sadece ruh ile değil beden de olacağını göstermektedir. Bununla birlikte Hıristiyanlıkta tüm insanlığın kurtarıcısı olarak görülen Hz. İsa'nın yer yüzüne geri dönüşü hem beden hem de ruhen olacağı görüşüne inanılmaktadır.

1.2. BUDİZM VE SIDDHARTHA GOTAMA

Budizm'in, mistik bir dünya görüşü ya da din olarak Buda tarafından tahminen M.Ö.6. yüzyılda Hindistan'da ortaya çıktığı düşünülmektedir. Yüzyıllar içerisinde dünyanın birçok bölgesine yayılmıştır. Budizm tanımlanırken temelinde yatan başlıca değerler ele alınmaktadır.

⁹Dünyanın en büyük dinlerinden biri olan Budizm, Asya'daki birçok kültürde 2500 yıllık bir tarihi kapsayan ritüel, ahlak, kendini adama ve meditasyon uygulamaların yanı sıra çeşitli doktrinler ve kurumlar kompleksidir. Gotama Buda'nın Uyanışı ile M.Ö.6.yüzyılda Hindistan'daki başlangıcından beri Budizm aydınlanmanın gerçekleştirilmesine odaklanmıştır. Ahlak, meditasyon ve bilgeliğin geliştirilmesi yoluyla aydınlanmış kavrayışa yol açan maneviyatları geliştirmeye büyük değer vermiştir (Mitchell, 2002: s.1).

Budizm, aydınlanmanın meditasyon ve dünyadan soyutlanma ile sağlandığını öğretmektedir. Ruhani yoğunlaşmaya odaklanır ve kişinin kendisiyle baş başa kalıp zihin yolculuğuna çıkma eylemi olarak da tanımlanabilir. Bütün bu değerler

⁸ His teachings aroused the hostility of the Pharisees and the governing Romans. Jesus was finally betrayed to the authorities in Jerusalem by Judas Iscariot, one of his disciples. He was arrested and turned over to the Romans as a blasphemer and political agitator. Following a hurried trial and despite the misgivings of the Roman procurator, Pontius Pilate, Jesus was condemned to be crucified at Calvary, outside Jerusalem. On the third day after his death his tomb was found to be empty. According to the New Testament, he rose from the dead and ascended into heaven.

⁹Buddhism, one of the great religions of the world, is a diverse complex of doctrines and institutions, as well as ritual, moral, devotional and meditative practices, spanning 2500 years of history in numerous cultures throughout Asia. From its beginning in fifth century B.C.E. India, with the Awakening of Gautama Buddha, Buddhism has focused on the realization of enlightenment. It has placed a high value on developing spiritualities that lead to enlightened insight through cultivation of morality, meditation, and wisdom.

kapsamında Budizm bir zihin ve konsantrasyona bağlı öğretilere dayanarak dinden daha çok bir yaşam biçimini andırmaktadır. Erdemliliğe giden yolda zihnin aydınlanması ve bilince kavuşmasıdır. Ahlakı, vicdanı, bilgeliği, merhameti savunmaktadır.

¹⁰Budizm, bünyesinde şiddet içermeyene, merhamete ve yardıma dayanmaktadır. Amacı, doğum ve yeniden doğuş döngüsünü sona erdiren ve Nirvana'ya, kelimenin tam anlamıyla, dışarı atma veya evrene yayılmaya yol açan aydınlanmadır. Budizm, M.Ö. 6.yüzyılın ortalarında Hindistan'ın kuzeyindeki Prens Siddhartha olarak doğan Gotama Buda'nın öğretilerinden gelişmiştir (Bruce-Mitford, 1996, s.22).

Budizm'de her şeyin temelinde acı bulunmaktadır. Aydınlanmaya ulaşmak için var olan acının söndürülmesi gerekmektedir. Budizm, zihinde acıların yok olması kişinin büyük bir uyanışa, aydınlanmaya, arzu ve şehvetlerinden uzaklaşmasına ve dünya nimetlerinden uzak bir yaşama kısaca Nirvana'ya giden yola adım atmasına yol açan öğreti olarak ifade edilmektedir. Aydınlanmaya ulaşmak için dört meditasyon işleminden geçmek gerekmektedir. Bunlar sırası ile aşağıda belirtilmiştir.

¹¹İlk meditasyon, şehvetli zevk ve temel düşüncelerden arınmışlığın yanında tutarsız yoğun düşünce, mutluluk ve derin sevinç kapsayan konsantrasyonlardan biridir. Budanın gençliğinde deneyimlediği şey buydu. İkinci meditasyon, daha derin ve daha bütünüyle bir iç huzur için tutarsız yoğun düşünceleri bir kenara bırakmaktır. Üçüncü meditasyon, iç huzur ve aklın netliğini engelleyen duygusal hazzı reddeder. Dördüncü meditasyon, neşeyi baskılar, böylece zıt, üzgün veya kederli, aynı zamanda tam bir iç huzur durumuna geçer. Bu noktada arındırılmış olan zihnin kararlı, ancak "ılımlı ve uygulanabilir" olduğu söylenir (Mitchell, 2002: s.18-19).

Yaşanan bu aydınlanmadan sonra kişi Nirvana'ya ulaşır. Nirvana'nın anlamı bir Budizm kutsal kitabını oluşturan beş Nikaya'nın üçüncü metni olan Samyutta-nikaya'da kısa ve öz bir biçimde tanımlanır. *Buda, Nirvana'nın "özlemin tamamen durması (susuzluk), gitmesine izin vermesi, vazgeçmesi, ondan kurtulması, ondan ayrılması" olduğunu söyler (Samyutta-nikaya, I, 136) (Mitchell, 2002: s.60).* Nirvana nefretten arınma, sanrılardan sıyrılıp gerçekliğe ulaşma ve açgözlülüğü bir yana bırakma olarak da tanımlanmaktadır.

¹⁰Buddhism is based on non violence, compassion and charity. Its goal is Enlightenment which ends the cycle of birth and rebirth and leads to Nirvana, literally, blowing out, or absorption into the cosmos. Buddhism developed from the teachings of Gautama Buddha, born Prince Siddhartha in northeastern India in the mid -6th century BC.

¹¹ The first meditation is one of concentration free from sensual pleasure and base thoughts but with discursive reflection, elation, and deep joy. This is what he had experienced in his youth. The second meditation sets aside any discursive reflection for a deeper and more unified mental tranquillity. The third meditation negates emotional elation, which is a hindrance to equanimity and clarity of mind. The fourth meditation transcends even joy so that its opposite, dejection or sorrow, is also transcended into a complete state of mindful equanimity. The mind, being purified at this point, is said to become stable, yet "soft and workable."

Budizm’de dört temel gerçek bulunmaktadır. Yaşamın acı dolu olduğu gerçeği, acıların sebebinin öfke ve açgözlülük olduğu gerçeği, acılara yol açan nedenlerin yok olması acıların da yok olmasını sağladığı gerçeği ve “sekiz asil yolu” izlemenin acıların sonunu getireceği gerçeğidir. Acılardan kurtulup rahatlığa erişmek belirtilen şu adımlarla gerçekleşmektedir. ¹²*Buda rahatlığa kavuşmak için sekiz yol önerir. Bunlar İyi niyet, doğru karar, iyi söylem, doğru eylem, iyi yaşam, namuslu kazanç, doğru meditasyon, iyi düşünme yollarıdır* (Işık, 1993: s.247). Bu yollar izlendiği takdirde, insan acılarından ve ızdıraplarından kurtulmaktadır.

Buda’nın öğretilerinden oluşan “Sutra” adlı metinlerde kişinin gerçekliği kavraması ve aydınlanmaya giden yol ile ilgili açıklayıcı bir örneklendirme yapılıır.

¹³Sutralarda görülen bir metafor, çökelti içeren bir bardak su vardır. Bardak hareket ettirilmediği sürece, çökeltiler altta kalır ve su berraktır. Bununla birlikte, bardak sallanır sallanmaz su bulanıklaşır. Benzer şekilde, bir Budizm öğrencisi Büyük Uyanışı yaşadığında, dertleri (açgözlülük, öfke ve aldanma) geçici olarak bastırılır ancak bunlar ortadan kalkmaz. Büyük Aydınlanmaya ulaşmak (yani, tüm sıkıntılardan kurtulmak, tüm çökeltileri atmamak) nihai hedeftir. Kişi ancak o zaman zihnine ve eylemlerine tamamen güvenebilir (Sutra Translation Committee, 1998: s.51-52).

Budizm’de kişinin ve varlıkların gerçekliğini kavramak esastır. Kişi gerçekliği kavradığında yani büyük uyanışı yaşadığında aydınlanmaya ulaşmış sayılmaz. Aydınlığa ulaşmak için daha fazla yol kat etmesi gerekmektedir.

Diğer yandan Budizm’i öğretileriyle geliştiren Siddhartha Gotama hakkında bilgilendirme yapmak Budizm’i daha iyi anlamaya yardımcı olacaktır. ¹⁴*Siddhartha Gotama dünyanın Buda, “Uyanmış Olan” olarak tanıdığı kişidir. Gotama, Hint kültürünün dini aydınlanma, merhamet ve barış mesajına açık olduğu tarihsel bir çağda doğdu. M.Ö 6. yüzyılda Hindistan’da sosyal ve dini bir değişimin zamanı gelmişti* (Mitchell, 2002: s.9). Bu kaçınılmaz değişim ise Siddhartha Gotama tarafından gerçekleştirilmiştir. Aydınlanmayı yaşayarak Nirvana’ya ulaşan, Budizm’in

¹² Buddha recommends eight articles for attaining comfort. These are written below: Good faith, Good decisions, Good Word, Good action, Good life, Good work, Good contemplation, Good mind

¹³ A metaphor appearing in the sutras is that of a glass of water containing sediments. As long as the glass is undisturbed, the sediments remain at the bottom and the water is clear. However, as soon as the glass is shaken, the water becomes turbid. Likewise, when a practitioner experiences a Great Awakening (Awakens to the Way), his afflictions (greed, anger and delusion) are temporarily suppressed but not yet eliminated. To achieve Supreme Enlightenment (i.e, to be rid of *all* afflictions, to discard all sediments) is the ultimate goal. Only then can he completely trust his mind and actions.

¹⁴ Siddhartha Gautama (Pali: Siddhattha Gotama) is the person the world has come to know as the *Buddha*, the “Awakened One.” Gautama was born during a historical epoch when the Indian culture was open to his religious message of enlightenment, compassion, and peace. The sixth century B.C.E. in India was a time of social and religious change.

Hindistan'daki deneyimini ilk yaşayan Siddhartha Gotama'dır. M.Ö. 563-483 yılları arasında yaşadığı sanılmaktadır. Budist metinlerde Prenses Siddhartha diye anılır. Son derece rahat bir hayata sahip olmuştur. Aristokrat bir yaşamın lükslerinden faydalanmış, lotus havuzlarının bulunduğu saraylarda büyümüş ve hiçbir zaman yalnız kalmamıştır. 29 yaşına kadar boş bir hayat geçirdiğini fark ederek bıkkınlık seviyesine gelmiştir. Gerçekliğe ulaşmak, hayatın anlamını aramak, çileden ve acılardan kurtulma yollarını keşfetmek için rahat yaşamını geride bırakarak yola çıkmıştır. Siddhartha Gotama, beş Nikaya'nın ikinci metni olan Majjhima Nikaya'da çıktığı yolu şu şekilde ifade etmiştir. ¹⁵*Hayatımın bu baharında, ailemin döktüğü gözyaşlarına rağmen, başımı traş ettim, cüppeler giydim, evimi terk ettim ve evsiz bir keşiş oldum” (Majjihima-nikaya, ben, 163) (Mitchell, 2002: s.14). Karşılaştığı keşişler ona dünya nimetlerinden vazgeçip çilekeş bir hayat yaşamasını tavsiye etmişlerdir. Siddhartha Gotama yaşamın anlamını bulmak için ailesini geride bırakarak yola çıkmış ve çıktığı bu yol, uzun yıllar sonra onu Nirvana'ya kavuşturmuştur. Efsaneye göre, Siddhartha Gotama bir ağacın altında otururken, sesin en mükemmel hali olarak tanımlanan “om” sesini duymuş ve aydınlanma yaşamıştır. Böylece dünyevi şeylerden arınarak aydınlanmaya ulaşmıştır. İnsanlara Nirvana'ya giden yolun, yeniden doğuş ve düşünmekle olacağını sıklıkla ifade etmiştir.*

Derin bir ruhsal huzur arayışı içinde olmalı, ıstıraptan arınmalıydılar. Buna da Nirvana deniyordu. Buddha, herkesin daha önce varolup yaşadığını iddia etti. Bunun birçok defa yinelenmesini söyledi. Yeniden dünyaya geleceklerini de ileri sürdü. Yaşamımızda başa gelenler, cezalandırılmalar ya da ödüllendirilmelerdi. Elbette daha önceki yaşam sırasında yapılanlar için. Kötü eylemler, iyi eylemler gerçekleştirilerek silinebilirdi. Düşünmekle en sonunda Nirvana'ya erişilebilirdi (Tarihi Yaratan 1000 Adam, 1985: s.10-11).

Siddhartha Gotama, yaşamdan yaşama geçmeyi yeniden doğuş olarak ifade etmiştir. Bazı kaynaklarda onun bu şekilde yaşam sürdürdüğü belirtilmiştir. ¹⁶*Erdemli işleri ve tamamlanmayı uygulayarak yaşamdan yaşama geçti (Zwalf, 1985: s.32). Yaşamdan yaşama geçiş, tüm alemlerden geçmek olarak tanımlanmaktadır. Budizm'de insanlar aleminden sonra hayvanlar ya da bitkiler aleminde bir varlık olarak yeniden doğuş gerçekleşebileceğine inanılmaktadır. Her yok oluşun sonunda yeni bir başlangıç olduğunu, her yeni yaşamda insanın erdemli işlerle kendini tamamlayıp rahatlığa erişmesi eylemi Budist öğretilerinde sıklıkla belirtilmektedir.*

¹⁵ In this spring of my life, despite the tears shed by my parents, I shaved my head, put on robes, renounced my home, and became a homeless monk” (Majjihima-nikaya, I,163).

¹⁶ He passed from life to life, performing in each virtuous deeds or Perfections.

Budizm’de insanların ölümden sonra reinkarnasyon ile sürekli olarak dünyaya geri döndüğüne, ölümün yeni bir başlangıç olduğuna yani yeniden doğuşa inanılmaktadır. Evrendeki her varlık kendini yenileyerek yaşamını devam ettirmektedir. İnsanların dünyaya yeniden doğarak gelmeden önce ya da sonrasında belki bir hayvan olarak geldiği düşüncesi olduğundan hayvanlar öldürülmez. Yaşamın her hali kutsal olarak sayılır. İnsan yaşamında ne yaşarsa yaşasın bütün her şeyin temelinde önceki yaşamının yeni yaşamına bağlı olduğuna inanılmaktadır. Budizm’in vazgeçilmez ögesi “Karma Yasası” bu açıklamalarda kendini göstermektedir. “Karma” evrene ne gönderilirse geri aynı şey gönderilir inancıdır. Bir bakıma “ne ekersen onu biçersin” sözüne denk gelmektedir. Fakat yeniden doğuş söz konusu olduğunda burada bahsedilmesi gereken Karma enerjisi ve yaydığı titreşimdir. Bir varlığın yaşam sürecinin bitişi karma enerjisini yayar. Yayılan enerji bir varlığın rahmine düşer ve yaşam sürekliliğini devam ettirir. Bu süreçte yayılan enerjinin titreşimi sese dönüşür ve bu ses Budist inancına göre sesin en mükemmel hali olan “om” sesidir. Evrenin iç sesi olan “om” sesini duyan kimse yeniden doğuşunu tamamlamış, aydınlanmaya kavuşmuş ve Nirvana’ya ulaşmış sayılmaktadır.

Siddhartha Gotama’nın yaşadığı bu zihinsel evrim onu yaşamın bambaşka bir boyutuna ulaştırarak onun Buda olmasını sağlamıştır. Buda, *Aydınlanmanın meditasyon ve soyutlanma ile sağlandığını öğreten Budizm’in kurucu dini lideridir* (Bruce-Mitford, 1996: s.120). Buda statüsü, Siddhartha Gotama’ya büyük bir sorumluluğu beraberinde getirmiştir. Budizm’in lideri olarak üstlendiği bu sorumluluk, insanlara meditasyonla düşüncelerini dünyevi nesnelere uzaklaştırarak zihinlerinde iç dünyalarına doğru aydınlanma yolunu açmaktır. Siddhartha Gotama, ¹⁷*acı çekmeyen bir varoluş arayışı içinde dünyevi yaşamından vazgeçti. Siddhartha bu hedefe, meditasyon ve çilecilik yoluyla ulaştığında, Buda ya da Aydınlanmış diye adlandırıldı* (Bruce-Mitford, 1996: s.22). Siddhartha Gotama, kişinin ruhunu özgürleştirilmesi için aydınlanma yoluna olan inanca sahip olması gerektiğini düşünüyordu. Bu inanca sahip olduğunda ise tüm erdemli işleri yerine getirip tamamlanmanın yolu açılmaktaydı. Siddhartha, Buda mertebesine eriştiğinde insanüstü bir varlık olarak görülmeye başlandı. ¹⁸*O, aydınlanmış varlıkların çizgisinde*

¹⁷ He renounced his worldly life in search of an existence free of suffering. When Siddhartha achieved this goal, through meditation and asceticism, he was called the Buddha, or the Enlightened.

¹⁸ He was portrayed, not as yet another in a line of enlightened beings, but as a man who appeared at a specific moment in Indian history to fight the oppression of the priests and their caste system.

bir başkası olarak değil, rahiplerin ve kast sistemlerinin baskısıyla savaşmak için Hint tarihinde belirli bir anda ortaya çıkan bir adam olarak tasvir edildi (Lopez J.R, 2005: s.30). Siddhartha Gotama'yı tam bir sosyal reformcu ve filozof olarak tanımlamak yerinde olacaktır. O sadece dini bir öğretinin lideri değildir. Hayatının uyanış ve aydınlanmadan sonraki akışında sınıf ayrımı yapmadan halka erdemli olmanın adımlarını göstermiştir. Bilgeliği ile insanları aydınlatmış, meditasyon ile de iç huzura ulaşmanın yollarını göstermiştir.

Budistler Buda'ya yani Siddhartha Gotama'ya ibadet etmezler, öğretilerine ve öğütlerine heykellerinin önünde saygı gösterirler. Buda'yı bir tanrı olarak değil sadece öğretilerini takip edebilecekleri bir öncü olarak görürler. Budistler tanrıya tapınmaz. İnsan huzura ve aydınlanmaya bir Tanrı vasıtası ile değil kendi çabalarıyla erişir. ¹⁹*Hintli bir din öğretmeni ve Budizm'in kurucusu olan Siddhartha Gotama'yı, heykeller veya resimler sakın bir meditasyon durumunda temsil eder* (Delahunty, Dignen, 2012: s.63). Budizm'de Buda'nın heykelinin önünde oturmak ve meditasyon yapmak demek ona tapınmak anlamına gelmez. Bu eylem, onun öğretilerini meditasyonla düşünmek içindir. Budizm'de ibadet, irade ve duygularını kontrol edebilme yetisine sahip olmakla yerine getirilir. Budizm'i benimseyen kişi düşüncelerini doğru yola yönlendirebilen kişi olmaya çalışır. Bütün bunları yerine getirebilen kişi ancak dinginliğe ulaşabilir.

¹⁹An Indian religious teacher (b. Siddhartha Gautama) and the founder of Buddhism. Statues or pictures represent him in a state of tranquil meditation.

2.BÖLÜM

YAZARLAR VE ESERLER HAKKINDA

2.1. YÖNTEM

Bu bölümde eserlerin incelemesinde yararlanılacak yöntemler hakkında bilgilendirme yapılacaktır. Bir edebiyat eserinin incelemesinin yapılabilmesi için bir veya birden çok inceleme yönteminden faydalanılabilmektedir ve çeşitli inceleme yöntemleri arasından belirlenen yöntem ile incelemenin izleyeceği yol şekillenmektedir. İzlenecek bu yol, eserin ağır basan yönlerinin ortaya çıkmasıyla belirlenmektedir. Edebiyat eserleri herkes tarafından aynı şekilde algılanmamakla birlikte eserleri anlamada okuyucudan okuyucuya algı değişebilmektedir. Eserde incelenecek konu, etki, yazar, dönem motif vb. durum ya da konuya göre inceleme yöntemi seçimi önemli bir unsur olabilmektedir.

Edebiyat eleştirisi söz konusu olduğunda, bu çalışmada yararlanılacak inceleme yöntemlerinden bahsetmeden önce edebiyat eleştirisinin ne anlama geldiğine dair kısaca bilgilendirme yapmak yerinde olacaktır.

²⁰Eleştiri ya da daha özel olarak edebi eleştiri, edebiyat eserlerinin tanımlanması, sınıflandırılması, analiz edilmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesi ile ilgili çalışmaların genel terimidir. Teorik eleştiri, genel ilkeler anlamında, bir dizi terim, ayırım ve kategori ile edebiyat eserlerinin yanı sıra kriterleri (standartlar veya normları) tanımlamak ve analiz etmek için eserlerin ve yazarlarının değerlendirilmesinde uygulanacak belirlenen bir edebiyat teorisi önermektedir (Abrams, 1999: s.49-50).

Edebiyat eleştirisinde önerilen bu teori, inceleme yöntemlerini kapsamaktadır. Bu yöntemler eserlerin daha iyi anlaşılmasını sağlayan önemli yardımcı unsurlardır.

Karşılaştırmalı edebiyat bilimi çalışmalarında incelenecek eserlerin aralarındaki temel benzerlikler kullanılacak inceleme yöntemlerinin belirginleşmesinde yardımcı olmaktadır. Gürsel Aytaç, edebiyat incelemelerinin edebiyat biliminin bir alanı olduğunu, incelemelerin bilimsel olması için iki önemli koşulun gerekliliğini vurgulamaktadır. Bunlar kanıt ve yöntemdir. Yöntem ne olursa olsun, izleyicinin belgelere dayanarak sonuçlara ulaşmasının gerektiğini, belgelerin her şeyden önce incelenen eserin içinde olmasının yanı sıra inceleyiciyi güçlendiren, incelemesine destek olan ikincil kaynakların da varlığından söz etmektedir. Bunlar,

²⁰Criticism, or more specifically literary criticism, is the overall term for studies concerned with defining, classifying, analyzing, interpreting, and evaluating works of literature. Theoretical criticism proposes an explicit theory of literature, in the sense of general principles, together with a set of terms, distinctions, and categories, to be applied to identifying and analyzing works of literature, as well as the criteria (the standards, or norms) by which these works and their writers are to be evaluated.

yazarın başka eserleri, yazarın biyografisi, eserin yazıldığı dönemle ilgili tarih, sosyoloji gibi alanlardan kitaplar, psikoloji, linguistik, mitoloji, din gibi alanlarla ilgili bilgiler ya da dünya edebiyatından başka edebi eserler olabileceğini ve bu ikincil kaynakların türleri edebiyat incelemelerinin yöntemlerini belirlediğini ifade etmektedir (bkz. Aytaç, 1997: s.83). Burada edebiyat incelemelerinde farklı disiplinlerden faydalanmak gerektiği ve ikincil kaynakların önemi şiddetle vurgulanmaktadır. Diğer yandan Serhat Ulağlı, yazarın yaşadığı toplumun gerçeklerinin ve kolektif bilincin etkisi altında olduğunu, yaşadığı çevrenin onun edebi hayatını önemli şekilde etkilediğini, bundan dolayı yazarın eseri bir bakıma toplumun kendisini bulduğu, sorguladığı, aklayıp suçladığı bir yaşam alanı haline dönüştürdüğünü belirtmektedir (bkz. Ulağlı, 2006: s.142).

Edebiyat eserlerini incelerken, *kışı hazır genellemelerle yola koyulursa yanlış taraftan başlar ve daha kitabı anlamaya başlamadan kitaptan uzaklaşır* (Nabokov, 2017: s.35). Nabokov'a göre, okuyucunun kendi algısına en yakın olan yöntemi seçmesi, eserle ilgili kendi çıkarımlarını uygulamaya koyması ve böylece eseri benimseyerek incelemesi, onun çalışmayı en doğru şekilde yönlendirmesine ve eserden uzaklaşmamasına yardımcı olmaktadır.

Bu bilgiler ışığında çalışmamızda söz konusu eserler çoğulcu inceleme yönteminden faydalanarak değerlendirilecektir. Aytaç, çoğulcu inceleme yöntemini, araştırmacıya anlatım rahatlığı sağlayan, tek bir yöntem içerisinde kalmaktan alıkoyan, inceleyicinin bir bakıma kendi sezgilerine dayanarak, eserin ağır basan özelliğine göre ve bu özelliğe uygun düşen yöntemlere ağırlık vererek incelemesi olarak tanımlamaktadır (bkz. Aytaç, 1997: s.87). Bu inceleme yöntemi, araştırmacıya birçok disiplinden yararlanma olanağı vermektedir. Aytaç'ın görüşüne ek olarak, Kula da çoğulcu inceleme yönteminin araştırmacıya, gazete, dergi, radyo, televizyon, sinema gibi kitle iletişim araçlarının yanı sıra, sosyal ve beşeri bilimler gibi birçok disiplinden faydalanma imkanı sunmakta olduğunu ifade etmektedir (bkz. Kula, 2011: s. XXXVII). Çoğulcu inceleme yönteminden yararlanırken sosyolojik, pozitivist diğer tanımları ile anlatımcılık eleştiri yöntemlerine de başvurulacaktır.

Sosyolojik eleştiri, eseri kültürel, ekonomik ve politik bağlamda inceler. Sosyolojik eleştiri, edebiyat, sanatçı ve toplum arasındaki ilişkileri araştırmaktadır. Edebiyatın sosyal işlevine odaklanır. Yazarlar yaşadıkları toplumun değerlerini eleştirebilir ya da hem fikir olabilir fakat en nihayetinde okuyucu için yazarlar ve

okuyucular toplumu oluşturur. Bu eleştiri yöntemi, toplumdaki sosyolojik konulara odaklanır. Bazen yazarın belirli bir ortamdaki mesleğinin yazılanları nasıl etkilediğini değerlendirmek için yazarın sosyolojik durumuna bakılmaktadır.

Sosyolojik eleştiri edebiyatın kendi başına var olmadığı, toplum içinde doğduğu ve toplumun bir ifadesi olduğu ilkesinden hareket eder. Yazarı, eseri ve okuru sosyal koşullar belirlediğine göre, yapılacak iş, bir bilim adamı gibi davranmak ve bu koşullar üzerine eğilerek sanatla ilgili sorunları açıklamaktır (Moran, 2001: s:83).

Moran, araştırmacının tarafsız bir bakış açısıyla eleştirel yaklaşımda bulunması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca bu eleştiri yöntemi, edebi eserlerin sosyal içeriğini, sosyal ortamın eseri ne yönde etkilediğinin incelenmesi gerektiğini ve sosyolojik öğelerin, eserlerin ortaya çıkmasında oynadıkları rolün ne derecede olduğunu ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Aytaç'ın görüşüne ilaveten, sosyolog yazar Köksal Alver, *Edebiyatı gözleme, araştırma ve bulgulara ulaşma yolunda bir izlek olarak kabul eden sosyolojik çözümleme, ele aldığı sorunu daha etraflıca görebilme imkânına kavuşacaktır* (Alver, 2006: 15-16) şeklinde bir açıklamada bulunarak edebiyatın sosyoloji ile olan bağına dikkat çekmektedir.²¹ *Çoğu edebiyat tarihçisi ve eleştirmeni, yazarların yaşadıkları ve yazdıkları sosyal ve kültürel dönemin koşullarıyla ilişkisini ve bir edebi eserin kurgunun temsil ettiği toplum kesimi ile ilişkisini biraz dikkate almıştır* (Abrams, 1999: s.288). Abrams'a göre eleştirmen, yazarın coğrafi ve sosyal ortamını hatta hangi ırktan geldiği gibi faktörleri ele alarak inceleme yapıldığını vurgulamaktadır.

Bu çalışmada yararlanılacak diğer inceleme yöntemi ise pozitivist inceleme yöntemidir. Aytaç, *edebi eserin, öncelikle yazarının hayat hikayesine bağlı, hayat hikayesinin ürünü olduğuna inanıp hayat-eser ilişkilerini keşfetmek amacını taşır* (Aytaç, 1997: s.83) şeklinde tanımlamasıyla bu inceleme yöntemine dikkat çekmektedir. Abrams ise pozitivist inceleme yöntemini anlatımsal eleştiri olarak adlandırmaktadır.

²²Anlatımsal eleştiri, edebi eseri öncelikle yazarı ile ilişkili olarak ele alır. Yazarın duygularının bir ifadesi veya algıları, düşünceleri ve duyguları üzerinde çalışan hayal gücünün ürünü olarak tanımlar. Eseri yazarın bireysel vizyonuna ya da zihinsel

²¹ Most literary historians and critics have taken some account of the relation of individual authors to the circumstances of the social and cultural era in which they live and write, as well as of the relation of a literary work to the segment of society that its fiction represents or to which the work is addressed.

²² Expressive criticism treats a literary work primarily in relation to its author. It defines poetry as an expression, or overflow, or utterance of feelings, or as the product of the poet's imagination operating on his or her perceptions, thoughts, and feelings; it tends to judge the work by its sincerity, or its adequacy to the poet's individual vision or state of mind; and it often seeks in the work evidences of the particular temperament and experiences of the author who, consciously or unconsciously, has revealed himself or herself in it.

durumunun uygunluğuna göre yargılama eğilimini ve genellikle yazarın bilinçli ya da bilinçsiz olarak içinde kendini belli eden mizaç ve deneyimlerini çalışmada kanıt olarak arar (Abrams, 1999: s.51-52).

Burada yazarın ruh dünyasını ve hayat deneyimlerini eserine yansıttığı ifade edilmektedir. Eserin, yazarın duygularının bir akışı olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu eleştiri yönteminde eseri dilbilgisi kuralları çerçevesinde incelemek yerine yazar tarafından söylenenleri dikkate alarak incelemeye gidilmektedir. Yazarın eserini kaleme aldığında kendinden neler kattığını bulmaya yönelik olan bu yöntemi, Moran da anlatımcılık olarak ifade etmektedir.

Sanatçı içindeki heyecanları ve duyguları ifade etmek ihtiyacını şiddetle duyar. Adeta bunlardan kurtulması lazımdır. nne geçilmez bir itiyile 'yaratma' eylemine girişir ve duygularını eserinde dile getirince rahatlar. Derinliği ve duyarlığı ile esrarengiz bir kuvvete sahip, dahi dediğimiz adeta Tanrısal bir varlıktır. Yazılarında sanatçının bu kişiliğini buluruz, çünkü eserleri onun ruhunu açığa vurur (Moran, 2001: s.102).

Moran'ın ifade ettiği gibi eserin merkezinde yazar bulunmaktadır. Yazarın hisleri ve yaşamı üzerinde durularak incelemeye başvurulmaktadır. Bazen de yazar etkilendiği olaylardan yola çıkarak eserini kaleme almaktadır. Bu çalışmada ele alacağımız söz konusu eserler, karşılaştırmalı edebiyat bilimi verileri işığında, çoğulcu inceleme yöntemi kapsamında sosyolojik, pozitivist (anlatımcılık) inceleme yöntemlerinden faydalanılarak incelenecektir.

2.2. YAZARLARIN BİYOGRAFİLERİ

2.2.1. Hermann Hesse'nin Biyografisi

Siddhartha eseri yirminci yüzyılın en önemli yazarlarından biri olan Alman yazar Hermann Hesse tarafından kaleme alınmıştır. 1877 yılında Almanya'nın Calw kentinde doğan Hesse, kariyerine kitapçıda başlamıştır. Yirmi bir yaşında yazdığı şiirler yayınlanmıştır. Gençlik ve eğitim sorunları üzerine romanlarıyla büyük bir başarı elde etmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda Alman militarizmine karşı bir protesto olarak İsviçre'ye kalıcı olarak yerleştiğinde, kendisini Almanca konuşan dünyanın en büyük edebi figürlerinden biri olarak tanıtmıştır. 1946'da Nobel Edebiyat dl'nü kazanan Hermann Hesse 1962 yılında yaşamını yitirmiştir. Hugo Ball'ın romantizmin ihtişamlı ordusunun son şövalyesi dediği Hesse, sanatını bilinçli olarak kendi yaşantısı ve benliği ile sınırlandırmıştır (bkz. Ayaç, 1994: s.66-67). Hesse'nin yazıları oldukça duygusal ve kişiseldir. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda travmatik bir evreye geçen Hesse, eski değerlerin yok olmasından korkmuştur. Çoğu kişi onu yaşadığı içsel kaostan kurtulma, kendini bulma mücadelesiyle tanımıştır. Yazılarında eğitim ve

öğretim sorunlarına önem veren yazar, aynı zamanda mistik ve felsefi temalarla göze batan bir yazım tarzına sahiptir.

Hesse hayatında hep hayal kırıklığı yaşamış ve kendini kaybolmuş hissetmiştir. Evindeki konforundan vazgeçip, ailesini ve rahatlığını bıraktıktan sonra yaşadığı dönüşüm, yazımına yansiyarak onu döneminin en başarılı yazarlarından biri haline getirmiştir. Gençliğinde yaşadığı içsel bunalımdan kurtulmak için evinin bahçesinde doğa ile iç içe bolca zaman geçirmiştir. En büyük zevklerinden biri büyükbabasının kütüphanesinde özellikle doğu ile ilgili kitapları incelemek olmuştur. Okul hayatındaki başarısızlığının yanı sıra kendisini henüz küçük yaşlardayken eğitmeye başlayan Hesse, ailesi tarafından ona dayatılan kurallar ve düzenlemelerle daha fazla yaşayamayacağını anlayınca evinden ayrılmaya karar vermiştir. 1894 yılında hayatında yeni bir sayfa açmaya karar verdiğinde aynı çatı altında yaşadığı babasına bir mektup yazmıştır. Mektubunda istediği yolun babasının gitmesini istediği yol olmadığını belirtmiştir.

²³Boş zamanlarda kendimi eğitirdim. Buna beş parasız sanat ve benzeri şeyler söyledin ama ben hep umutluydum ve sanatımla yaşayabilmeyi umut ediyordum. Sana amaçlarım ve hayallerimden bahsedecek cesaretim olmadı çünkü senin istediklerine karşılık gelmeyeceklerini biliyordum. Bu şekilde ayrı yollara tekrar tekrar düştük... Şimdi bir karar vermem gerek... (Sorell, 1974: s.30).

İçinde yaşadığı tüm kargaşaya rağmen yazmayı ve sanatın içinde olmayı istediğini biliyordu. Uzak doğuya olan ilgisi Hesse'nin çocukluğundan gençliğine kadar uzanan zamanda şekillenmiştir. Babasının farklı ırklardan olan geniş dost çevresinin bu şekillenmede etkili olduğu söylenmektedir. Hesse bir batılı olarak doğunun yaşam felsefesini benimsemiştir. Bu da eserlerine ve kişisel hayatına yoğun bir şekilde yansımıştır. Batı kültürünün ötesinde Doğu metafizik ve ütopyacılığı yazılarına dahil etmiştir. Birinci Dünya Savaşı Hesse'yi fazlasıyla etkilemiştir. Ağır bir buhranın içine giren Hesse bunu bilerek ya da bilmeyerek avantaja çevirmiş ve yaşadığı bunalım eserlerinin şekillenmesine yol açmıştır. Hesse'nin yazıları kendi hayatının birer yansıması gibi olduğu söylenebilir. Zamanın savaş çılgınlıklarına şahit olmuş, medeniyetin çöküşünü izlemiş, bunalımı yaşamış, dürüstlüğün azalmış olduğu bir dünyada yer alan yazarların en iyilerinden biri olduğu kabul edilmektedir.

²³ My free hours i used to educate myself. You called it breadless art and so forth, but i hoped and hope i will be able to live on it. I never had the courage to tell you about my intentions and wishes, as i knew they would not correspond with yours. This is how we got further apart time and again...Now a decision is necessary...

Hesse günlerini bahçesinde geçirirken bunu insanın ruhsal sağlığına iyi gelen bir nevi meditasyon olarak görmüştür ve bu meditasyonun kesinlikle yalnız yapılması gerektiğinin altını çizmiştir. Doğanın onun için kişiselleştirilmiş, insanı ruhsal düzeyde rahatlatan işlevsel bir şey olduğunu düşünmüştür. Doğada bulunmak ona hayatın karmaşıklığını analiz etmesine, zihinsel olarak farkındalığa varmasına ve her zamankinden daha bilinçli olarak yazmasına yol açmıştır.

Hesse'nin eserlerinde benlik ve kendini bulma temaları görünmektedir. Hıristiyan bir çevrede yetişen yazar, uzun yıllar bu dayatma ile mücadele etmiştir. Savaşın etkisiyle birlikte dine olan şüpheleri artmış, ruhunda yoğun bir karmaşa yaşamıştır. Yaşama ve insanlığa dair tüm umutlarını yitirmiş ve her şeye karşı güveni sarsılmıştır. O bu durum karşısında insanın kendi kabuğuna çekilerek içine dönmesi ve kendini keşfe çıkmasının yapılacak en doğru iyileşme olduğunu düşünmüştür. İçinde bulunduğu yoğun buhrandan çıkmasına, Jung'un öğrencisi Lang'tan aldığı psikanaliz tedavisi yardımcı olmuş ve adeta yeniden doğuşu yaşamıştır.

Aytaç'ın belirttiğine göre Hesse, dünyanın tümünün ilahi bir birlik olduğu düşüncesine varmıştır. "Dünyada bundan daha derin hissettiğim hiçbir inanç yoktur, hiçbir tasarım da benim için bundan daha kutsal değildir" sözlerini sarf eden Hesse, din yaşantısının üç adımda bir insanlaşma süreci sonunda mümkün olduğunu dile getirmektedir. Bu adımların, çocukluğun cennet saflığı ile başladığını, iyi ile kötünün tanınmasıyla suçluluk ve şüphe çağının onu izlediğini belirtmektedir. Şüphe ya çöküşe götürür ya da aşılabılırsa kurtuluşa, kurtuluş ise birlik yaşantısı ile mümkündür diyerek gelişimin ikinci adımına geçmiştir. Bu adımda hayatın kutupluluğu, karşıtlıkları yaşanır, inanç sarsılır, kendini yavaş yavaş tanıma başlar, tanımanın ilerlemesiyle kendini gerçekleştirmeye varılır ki bu da üçüncü adımda kendini aşma ile kurtuluşa erme olduğunu söylemektedir. Benliğinden sıyrılma ve ruhunun derinliklerinde Tanrı'yla bir olma ideali bütün mistik dinlerde ve Orta çağ Hıristiyan mistisizminde yer almaktadır. Fakat Hesse'nin kastettiği Tanrı'yla birleşme, hiçbir din modeline bağlanmaz ve hem Doğu hem de Batı din biçimleri içinde bu yaşantı herkesin erişebileceği bir mucize olduğu görüşüdür. *Siddhartha*'da hakiki insan olma konusu bu anlamda bir Tanrı ile birleşme, birliği yaşama safhası ile dile getirilmiştir (bkz. Aytaç, 1994: s.71-72). Hesse'nin dini inançlarının gidişatı aile geçmişiyle yakından alakalıdır. Büyükbabasının Hindistan'da dindar bir misyoner olması Hesse üzerinde çocukken çevrelendiği Hindistan ve Hindu dini ile ilgili hikayeler ve kitaplar etkili

olmuştur. Doğu ve Batı ile ikili bağlarının temeli, aynı zamanda her iki dini felsefe için ortak bir payda bulma mücadelesinin de temeli olmuştur. Hesse, herhangi bir kiliseye ait olamayacağını çünkü her birinin manevi özgürlüğe sahip olmadığını, her bir mezhebin kendisini en iyi ve tek doğru olarak kabul ettiğini düşünmüştür.

Hindistan'a yaptığı yolculuğun ürünü olan *Siddhartha* eseri, Budizm'in yüceltilmesi olarak kolayca yanlış anlaşılabilir. Kiliseye karşı inancı olmasa da Hıristiyanlığa inandığı kadar Budizm'i de dogmatik kalıpları ve "Sekiz Kutsal Yolun" izinden gitmeyi de reddetmiştir. *Siddhartha*'nın yücelttiği şey, içsel vizyonu onu nihai tatmin yoluna sürükleyen Buda'nın, yalnız ve yıpratıcı mücadelesidir (bkz. Sorrell, 1974: s.119). Hesse, sıkı ve daraltıcı kurallarıyla çevrilmiş gördüğü Hıristiyanlığa karşı başkaldırmış ve inanç olarak kendini özgürlükçü olarak görmüştür. Çoğu yazılarında hayal gücü ile yaşamın dini inanç ihtiyacını ortadan kaldırdığını çünkü hayal gücünün insanın evrendeki yeniden şekillenmesinin anlamını gösterdiğini belirtmiştir. Hesse, Tanrı'ya giden yolda özgürlük ve huzuru nasıl bulabileceğiniz konusunda düşündüklerini bir nevi başkaldırı ile ifade etmiştir. Uygulanan dogmatik kısıtlamalara karşı gelerek her öğretilen, insanın iç özgürlüğüne, insancıl ve aydınlatıcı olana saygı duyan bir Tanrı'ya ulaşma yolunu tercih etmiştir. Hesse her zaman dini inancı olduğunu fakat kiliseye ya da tapınağa asla ihtiyaç duymadığını belirtmiştir.

Hesse, 1911 yılında Hindistan'a gittiğinde orada doğan annesinin nasıl bir yerde yaşadığını görmek ya da sadece kitaplardan bildiklerini kendi gözleriyle görüp birebir yaşamak istemiştir fakat kitaplardan gördüğü o mükemmel manzaralar, Hindistan'a gittiğinde tüm güzelliğini kaybetmiştir. Hesse büyük bir hayal kırıklığı yaşamış, Hindistan'ın Avrupa'dan bile daha karanlık bir yer olduğunu düşünmüştür. Hindistan'a yaptığı bu seyahat yaklaşık on yıl sonra yazarın en güzel eserlerinden biri olan *Siddhartha*'nın ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Hesse, eserlerinin neden sevildiğini psikolojik etkenlere bağlamıştır. Okuyucuların eserlerinde yer alan karakterlerle kendilerini bağdaştırdıklarını belirtmektedir.

²⁴Okuyucularımın çoğunu kendine çeken şeyin kitaplarımın edebi kalitesi olduğunu düşünmüyorum. Eserlerimdeki karakterlerin, çoğu okuyucumu psikolojik olarak temsil

²⁴ I do not think that it is the literary quality of my books which attracts the majority of my readers. I rather think that most of them recognise or sense in my work and my person the representative of a

ettiğini düşünüyorum. Kendi zihniyetlerini, ifade ettikleri ve onayladıkları sorunları o karakterlerde buluyorlar (Sorell, 1974: s.73).

Hesse'nin eserlerindeki kahramanı, her zaman kendini arayan bir adamdır. Örneğin Siddhartha içsel huzur içinde olmak isteyen bir adamdır. Hesse'nin her zaman hissettiği gibi Siddhartha da amacına ulaşmak için yoluna yalnız gitmesi gerektiğini hisseder ve dayatılmış kuralları asla kabul etmez. Siddhartha da kendini bulmadan önce dünyevi hayatı yaşamak zorunda kalmıştır. Nihai bilgeliğini, yaşamı deneyimleyerek bulabilmiştir.

Savaştan kısa bir süre sonra Hesse, kendisini mutsuz eden şeyleri araştırmıştır. Sürekli olarak endişe halinde olmasının yaşattığı ruhsal bozuklukla bir ilgisi olduğunu hissetmiştir. Artık hiçbir vatani ve ideali olmadığını, bu değerlerin bir sonraki savaşın içinde yer alacaklar için birer simge olarak şekillendiğini üzülenek belirtmiştir (bkz. Sorell, 1974: s.61). Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi ve tüm eski değerlerin çöküşü Hesse'nin içsel değişiminin tamamlanmasıyla aynı döneme denk gelmiştir. Savaşın tüm kötü içgüdülerini, tüm ahlaksızlığını ve korkaklığını ruhuna yansıttığını hissetmiş ve kendine olan saygısını yitirmeye başlamıştır. İyileşme yolunda doğa ve masumiyeti tekrar bulma umudu ile kendi aydınlanma yoluna giriş yapmıştır.

²⁵ “Dönüşümün başlangıcına kadar kendimi bir ıstırapın içinde çok yalnız ve sürekli olarak kaderimin lanetlenmiş olduğunu, bu yoğun ıstırapımın ve tutkumun bana dış dünyaya karşı kalkan ve siper olarak hizmet ettiğini hissettim. Savaş yıllarını, aslında, o zamanlar bile nadiren tek bir yerde, diplomatlar, gizli ajanlar, casuslar, gazeteciler, spekülâtörler ve vurguncular tarafından kaplanmış bir şehir olan Bern'de sistematik ve düşmanca bir diplomasiyi izleyen Almanların arasında siyaset, casusluk, rüşvet ve yolsuzluğun korkunç koşullarında geçirdim” (Michels, 1979: s.16).

Hesse, savaşın psikolojik olarak üzerinde yarattığı ağırlığı ve yozlaşmış olan değerlerin çöküşünün yaşandığı ortamı tarif ederken aslında hayata ve insanlığa dair umutsuzluğunu anlatmaktadır. Savaş sona erdiğinde İsviçre'de inzivaya çekilen Hesse, tüm hayatı boyunca büyük babasından esinlenerek Hint ve Çin bilgeliği hakkında araştırmalar yapmıştır. Hesse, “Bir kişinin kendisi için bir din seçebilmesi mümkün olsaydı kesinlikle içsel arzularından uzak durarak Konfüçyüsçülük,

psychological type to which they belong...they find their own mentality, their own psychic make-up and problems expressed and confirmed.

²⁵ “While i felt myself very much alone with my suffering and, until the beginning of the transformation, hourly felt my fate as accursed and execrated it,my very suffering and my obsession with suffering served me as shield and buckler against the outside world. I spent the war years, in fact, in such horrible circumstances of politics, espionage, bribery, and corruption as even at that time were rarely to be found concentrated in one place, namely in Bern, amid German, neutral, and hostile diplomacy, in a city that had been flooded overnight by a tidal wave of diplomats, secret agents, spies, journalists, speculators, and profiteers.”

Brahmanizm veya Roma Kilisesi gibi muhafazakâr bir dine katılmam gerekirdi” diyerek hislerini dile getirmiştir (bkz. Michels, 1979: s.18).

2.2.2. Ernest Hemingway’in Biyografisi

Yaşlı Adam ve Deniz eseri, 1899-1961 yılları arasında yaşamış olan Amerikalı yazar ve savaş muhabiri Ernest Hemingway tarafından kaleme alınmıştır. Hemingway’in eserlerinden en önemlisi, yazarını 1953'te kurguda Pulitzer Ödülünü kazandıran ve 1954'te Nobel Ödülü'nü kazanmasında etki sahibi olan *Yaşlı Adam ve Deniz* eseridir.

²⁶Ernest Miller Hemingway, bir doktorun oğlu olarak rahatlık içinde Illinois eyaletinin Oak Park ilçesinde doğmuş ve gençliğine kadar burada büyümüştür. Liseden mezun olduktan sonra daha fazla örgün eğitime devam etmek istememiştir. Birinci Dünya Savaşı sırasında, ambulans şoförü olarak Kızıl Haç'ta gönüllü olarak çalışmış, İtalya cephesine varduktan sonraki üç hafta içinde şarapnel ve makineli tüfek ateşi nedeniyle ağır yaralanmıştır. Oak Park'a bir kahraman döndükten sonra, yerinden edilmiş bir insan olarak geleneksel yaşama yeniden uyum sağlayamamıştır (Delahunty, Dignen, 2012: s.89).

Savaş ortamında yaşadığı sıkıntılar, onun tüm hayatını etkilemiştir. Ömür boyu sürecek bir tatminsizlik, mutsuzluk ve yaşam tehlikesi ile dolu olan bir kaderi yaşamıştır.

Etkileyici Amerikan edebi ikonu Hemingway, düzyazı stilini başarılı bir şekilde sergilemesiyle dikkatleri üzerine çekmiştir. 1920'lerde Hemingway, Fransa'da yaşarken F. Scott Fitzgerald ve Ezra Pound gibi yazarların arasındaydı. 1920'lerin sonunda Avrupa'dan ayrılarak Amerika Birleşik Devletleri'ne geri döndükten sonra büyük yapıtlar ortaya çıkartmaya devam etmiştir. İlk kısa öykülerini 1925 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde yayımlamıştır. 1930'larda Afrika seyahatlerindeki izlenimlerini anlattığı eserler yazmıştır. 1930'ların sonunda İspanya'ya iç savaş hakkında çalıştığı gazete için rapor tutmaya gitmiştir. İspanya'dan sonra da Küba'ya seyahat etmiştir. İkinci Dünya Savaşı patlak verdikten sonra Avrupa'ya savaş muhabiri olarak yeniden dönmüştür. Savaşlardan sonra sakin bir yaşam için Küba'ya yerleşmiştir. Hemingway'in 1952 yılında yayımlanan son önemli eseri *Yaşlı Adam ve Deniz* olmuştur.

²⁶ Ernest Miller Hemingway was born and grew to young adulthood in the comfortable Chicago suburb of Oak Park, Illinois, the son of a doctor. After graduation from high school he declined further formal education. During World War I, he volunteered for the Red Cross as an ambulance driver. Within three weeks of arrival on the Italian front, he was seriously wounded by shrapnel and machine gun fire. He returned to Oak Park a hero, but a displaced person, unable to reacclimatize into conventional life.

Hemingway, güç gerektiren eril ilgi alanlarına yatkınlığıyla ün yapmıştır. Dört kez evlenme, kavgalara karışma ve çok fazla alkol alma sorunu ile de ünlenen Hemingway'in bu kötü şöhretini edebi kişiliğiyle elde ettiği başarısı sayesinde dengelemiştir. ²⁷*Hemingway'in yaşam tarzı, dört evlilik, boğa güreşi, derin deniz balıkçılığı, büyük avcılık ve Birinci Dünya Savaşı, İspanyol İç Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı'na katılmış olması onu sevilen bir gazeteci haline getirmiştir* (Beegel, 1996: s.270). Hemingway'in yaşadığı zaman içerisinde çoğu savaşın ve önemli olayların olduğu yerlere gitmesi, detaylı gözlem yapmasına ve yazım konusundaki uzmanlığını elde etmesine yardımcı olmuştur.

Ernest Hemingway'in insanların gözündeki savaş muhabiri, büyük hayvan avcısı ve açık deniz balıkçısı imajı, kendisini ömür boyu yazma sanatına adanmış olduğu gerçeğini geri plana itme eğiliminde olmuştur. Onun yazmaya olan bağlılığının derecesini yalnızca onu çok iyi tanıyanlar biliyordu. Hemingway'e göre diğer tüm uğraşlar, ne kadar çekici olurlarsa olsun, onun yazarlık kariyerinin yanında ikinci planda kalıyordu. O, herkesin iyi bildiği kibirli görüntüsünün altında, kendisini tamamıyla sanatına adanmış bir sanatçı olarak kaldı (Phillips, 2019: s.9).

Hemingway, edebiyat dünyasının usta yazarlarından biri olarak ün yapmış olsa da hızlı yaşam tarzı daha fazla ilgi görmüştür. Medyada yazarlığından daha çok, yıllarca korkusuzca yapmış olduğu savaş muhabirliği her zaman ön planda tutulmuştur fakat bu durum Hemingway için tam tersi olmuştur. Yazarlık onun hayatında her zaman ilk sırada yerini almıştır.

Hemingway'in Amerikan yazımına katkısı benzersizdir. Geleneksel değerlerin neredeyse hepsine, şiddet ve ölüm bilincine vararak, tam bir inanç kaybı yaşayan "kayıp nesil" yazarlarının en yeteneklilerinden biriydi denilebilir. Edebi ifadede, gerçeklerde, olaylarda, konuşmada ve anlatımında hünerini göstermiştir. Hemingway, kayıp neslin diğer yazarları gibi, ülkesindeki yozlaşmış sosyal düzeni değiştirebilecek herhangi bir şey olduğuna ve yeni çıkacak savaşların önlenebileceğine inanmamıştır. Bu durum ise onun tüm yazılarına kötümserlik eklenmesine neden olmuştur. Hemingway, çevresinde şahit olduğu ölüm ve özellikle intiharlardan etkilenmiştir. Tamamlanan yedi romanından beşi, bir erkek kahramanın ölümüyle sonuçlanmış, altıncı ise kadın kahramanın ölümü ile bitmiştir. Ernest Hemingway'in kişiliği eserlerine sıklıkla yansımıştır. Hemingway iç dünyasını eserlerine aktarmasının duygusal olarak arınmasına yardımcı olduğunu söylemiştir. Savaş yaralarının hem

²⁷Hemingway's lifestyle- four marriages, bullfighting, deep-sea fishing, big-game hunting, and participation in World War I, the Spanish civil war, and World War II- made him the darling of reporters.

bedenine hem ruhuna verdiği zararlar yazarı yaratıcılığının doruklarına ulaştırırken bu durum eserlerinin konularının olumsuzluklarla dolu olmasına yol açmıştır.

Yaşamının çoğu zamanını Amerika Birleşik Devletleri dışında geçiren Hemingway, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Küba'da bir çiftliğe yerleşmiştir. Ardından 1950'lerde İspanya ve Afrika'ya seyahat etmiştir. Yazarın yaşamının son on yılı, akut depresyon ve fiziksel sağlık sorunlarıyla geçmiştir. 1953'teki Afrika gezisi sırasında iki uçak kazası geçirdikten sonra zihinsel ve fiziksel sağlığı kötüleşmiş, edebi faaliyeti dramatik bir şekilde azalmıştır. Çalışmadığı için, Idaho Ketchum'daki evinde av silahı ile ateş ederek intihar etmiştir. Dikkat çekici bir yaşamın efsanelerini ve bir yaşamın sanatsal yaratım çalışmalarının mirasını geride bırakmıştır (bkz. Kubre, 2003: s.89-90). Hemingway, hayatının son zamanlarında FBI'ın onu izlediğine inanarak paranoya içinde yaşamıştır. Bu yüzden bir psikiyatri kliniğine yatıp elektroşok tedavisi almıştır. Ölümüne iki gün kala tedavisini bırakarak hayatına kendi elleriyle son vermiştir.

Hemingway insanlık arasındaki savaşların asla bitmeyeceğini düşünüyordu. Hayatının büyük bir kısmında savaşlara tanıklık ettiğinden dolayı bu düşünce onun için tamamen normal bir tepki haline gelmiştir. Savaşların yoğun olduğu dönemde yaşayan, savaşın karmaşası ile hayatlarını istedikleri yönde ilerletemeyen ve insanlığa karşı umutsuzluğa kapılan kayıp nesil olarak adlandırılan bir nesilden gelmiştir. Hemingway, bir yandan yıllar boyunca savaşlarda şahit olduklarından dolayı akıl sağlığını korumaya çalışırken diğer yandan da fiziksel olarak yaşadığı travmalarla uğraşmıştır. Dolu dolu yaşanmış ve zamanın içinde kaybolmuş bir insanın hayatın yükünün ağırlığıyla daha fazla baş edememiş bir örneğini onda görmekteyiz.

Hemingway'in çoğu eseri savaşın şiddetinden dolayı üzgün ve değerlerin yıkıldığı bir toplumdan çıkan insanların yaşadıklarını konu almaktadır. Hemingway eserlerinde genellikle toplumun savaşın şiddetiyle yaşadığı üzüntüleri ele almıştır.

²⁸Tüm hayatı boyunca, Hemingway kendi deneyimlerinden yola çıkarak bildiklerini yazmaya çalıştı ve bunu olabildiğince dürüst ve doğrudan yazdı. Kendisi bir zamanlar

²⁸ All his life, Hemingway tried to write of what he knew, from his own experience and wrote of it as honestly and directly as he could. He himself once said: "The hardest thing in the World to do is to write straight honest prose on human beings." He believed in generosity, courage and dignity and thought man to be superior to Nature. He had a liking for ordinary and courageous people with their grin-and-bear-it attitude towards danger and death. He fully realised the maxim: "I am human and nothing human is alien to me." (...) Hemingway was a writer who stood up for humanity and the dignity of the ordinary man in a chaotic and violent world. Though his heroes are almost always defeated physically, they are moral winners. He often involved his characters in dangerous situations in order to reveal their inner natures.

şöyle derdi: “Dünyada yapılacak en zor şey, insanlar hakkında doğrudan dürüst bir düzyazı yazmaktır.” Cömertliğe, cesarete ve haysiyete inanıyordu ve insanın Doğa'dan üstün olduğunu düşünüyordu. Tehlikeye ve ölüme karşı alaycı tutumlarıyla sıradan ve cesur insanlardan biriydi. “Ben bir insanım ve insani her şey bana yabancı değil” diyerek tam anlamıyla bir özlü söze imzasını atmıştır. (...) Hemingway, kaotik ve şiddet dolu bir dünyada insanlık ve sıradan insanın haysiyetini savunan bir yazardı. Kahramanları neredeyse her zaman fiziksel olarak yenilmiş olsa da ahlaki olarak kazananlardır. Karakterlerini içsel doğalarını ortaya çıkarmak için sıklıkla tehlikeli durumlara dahil ediyordu (Kubre, 2003: s:92).

Hemingway kendi deyimiyle her zaman ne gördüyse ve ne hissettiyse en iyi ve basit bir şekilde yazılarını aktarmayı tercih etmiştir. Savaş yüzünden acı çeken insanları görmüş olması nedeniyle eserlerinin çoğu kötülüğe ya da zorluklara karşı verilen mücadeleyi içermektedir. Hemingway'in eserlerinde yarattığı kurgu, zamanının tüm yazarlarından daha gerçekçi ve inandırıcı bir şekilde eserlerine yansımıştır. Hayatın önemini, insanlar arasındaki ilişkileri, hayatı en iyi şekilde yaşamının önemine olan kendi düşüncelerini ve deneyimlerini sıklıkla eserlerine yansıtmıştır. Lynn, Hemingway'in kendini eserlerine nasıl yansıttığına dair açıklamalarda bulunmaktadır.²⁹ *Yaşlı Adam ve Deniz, Hemingway'in kendisiyle bir yazar ve bir insan olarak mücadelesinin ince örtülü bir kurgusalılığıdır. Kitap ayrıca daha geniş bir semboller yapısına yerleşmiştir* (Lynn, 1987: s.570). Lynn, eserin semboller ile zenginleştirildiği ve bu özelliğin de onu edebiyat içerisinde ayrı bir yere koyduğunu ifade etmektedir. Üzerinde baskı yaratan ve onu uzun yıllar bir eser üretmediği için ağır eleştiriler yağmuruna tutan eleştirmenlere karşı vermiş olduğu mücadele ve bazı dini unsurları üstü kapalı bir şekilde eserinde yansıttığı görülmektedir. Kendini yazma sanatına adanmış Hemingway, *Yaşlı Adam ve Deniz* eseri ile yazarlığa muhteşem dönüşünü sağlamıştır. Yazmaya ara verdiği dönemde birçok eleştirmenin hakkında ağır yazılar yazması kaybettiği başarıyı geri kazanma hırsını tetiklemiş olabileceği gerçeği söz konusu olmuştur.

Hemingway son derece enerjik ve hiperaktif biri olarak bilinmektedir. Her zaman yeni şeyler yapmak için hazır durumdadır. Hayat onun için sürekliliği olan bir şeydir. 1920'ler ve 1930'larda romanları ve kısa öykülerinde, itibarını, kişisel, fiziksel, duygusal ve yeni konuları nasıl iletebileceğini göstererek konuşma ritimleri, gazetecilik, düzyazı ve imgeci şiirin enerjik hassasiyetine dayanan bir stil kurmuştur. Braudy, Hemingway'in, ilk çalışmalarında Jack London kadar doğrudan ve Sherwood

²⁹ *The Old Man and the Sea* was a thinly veiled fictionalization of Hemingway's struggles with himself as a writer and as a man. It also fitted into a larger configuration of symbols.

Anderson kadar hassas görüldüğünü vurgulamaktadır (bkz. Braudy, 1979: s.93). Bir yazarın yazma stilinin kesinlikle dosdoğru (dolambaçsız) ve kişisel olması gerektiğini, hayal dünyasının zengin ve dünyevi olması, kelimelerinin basit ve güçlü olması gerektiğini söylemektedir. Hemingway'in eserlerindeki karakterleri aslında kendi sesidir. En ilgi uyandıran çalışmalarında Hemingway'in karakterleri, kendi tarzı gibi, savaş sonrası yozlaşmadan uzakta kalmayı başarmış kendine özgü bir hassasiyete sahiptir. Maceraperest Hemigway, bizzat yaşayarak deneyimlediği olayları eserlerine karakterleri üzerinden yansıtmıştır. Bunu en iyi şekilde yazıya aktarması onun eserlerini ölümsüz kılmıştır.

Hemingway hayatta olan yazarlar hakkında psikanaliz ve özel hayatları hakkında yazılar yazılmasına karşıydı. Ancak bu karşı çıktığı yazılardan kendisi de nasibini almıştır. *Yaşlı Adam ve Deniz* eserinden sonra birçok eleştirmen onu ve hayatını daha yakından takip etmeye başlamıştır. Buna rağmen Hemingway'in gerçek anlamda eleştirilmesi ölümünden sonra başlamaktadır. Ölümünden sonra dünya çapında eleştirmenler hayatının bir değerlendirmesini yaparak ve uluslararası birçok çalışmaları gerçekleştirerek uluslararası birçok çalışma ortaya çıkartmışlardır. Nobel Ödülü'nü alması, maceracı yaşam tarzı ve kolayca çevrilebilen edebi tarzı onu dünya çapında daha da sevilen bir yazar haline getirmiştir. Birçok eleştirmen Hemingway'in edebi başarısının ardında savaştan dolayı yaşadığı travmaların olduğunu da iddia etmektedir. Kişiliği ve sürekli macera arayışı, yaratıcı yeteneği kadar büyük olmuştur. Hemingway, bugün hala yazarları etkileyen ikonik ve etkileyici bir yazım tarzını geride bırakmıştır.

2.3. ESER ÖZETLERİ

2.3.1. *Siddhartha*

Siddhartha, Hesse'nin dünya çapında ses getirmiş eserlerinden biridir. Orijinal dili Almanca olan eser, birçok dile çevrilmiş, özellikle Avrupa ve Amerika'daki gençler arasında oldukça beğeni toplamıştır. Yazarın Hindistan seyahatinin üzerinden yaklaşık on yıl geçtikten sonra kaleme alınmıştır. Eser otobiyografik unsurlar içermektedir ve temelinde kendini bulma ve benlik arayışını barındırmaktadır.

Brahman oğlu Siddhartha, gençlik yıllarında yaşamın anlamını sorgulamaya başlar. Dini ritüellerin ona mutluluk vermediğini ve eksik olan bir şeylerin olduğunu fark eder. Yaşadığı ortamda kalırsa kafasındaki sorulara yanıt alamayacağını düşünür.

Kendisine dayatılan öğretilerle tatmin olmadığından hayatın anlamını aramak için yanında arkadaşı Govinda ile evini ve ailesini terk eder. Samanalı keşişlerin yanında ibadete giderler. Dilencilikle yaşayan Samanalar nefislerine aç ve yokluk içinde yaşayarak köreltmeye çalışan ve bu şekilde huzura ereceklerini düşünen bir gruptur. Bir süre Govinda ile Samanaların yanında yaşayarak onların arınma ritüellerini öğrenir ve uygulayarak nefislerinden arınırlar. Manevi olarak kendilerini geliştirdiklerini düşünürler fakat tatmin olmayıp umduklarını bulamazlar ve Samanaların yanından ayrılırlar. Ardından duydukları kutsal Buda'yı bulmak için yola çıkarlar. Buda'nın takipçilerinin olduğu okula varırlar ve burada eğitim görürler. Budizm'in Sekiz Kutsal Yol ve Dört Gerçeğini yaşamlarına katarlar. Bir süre sonra Siddhartha burada da tatmin olmaz. Budizm onun aklındaki sorulara cevap veremez. Nirvana'ya giden yolun burada olmadığını fark ettiği gibi ardında Govinda'yı bırakıp arayışına devam eder. Dini öğretilerin ona huzur veremediğini anlar ve yıllarca bohem bir hayat geçirerek çeşitli tecrübeler kazanır. Dünyevi zevkleri tadar. Kamala adında bir kadınla tanışır ve ona aşık olur. Kamala vesilesiyle bir tüccar ile tanışır ve Kamala'ya yaranmak ve para kazanmak amacıyla ticarete atılır. Siddhartha babasının evindeki gibi tekrar zenginlik içinde yaşar. Bir süre sonra aşk, para, doyumsuz bir hayat onu yaşamaktan soğutur. Bu hayat onu mutsuz ettiğinde büyük aşkı Kamala'yı ve hırsıyla yaptığı ticareti terk eder. Ormanda bir nehir bulup yaşamına son vermeye karar verir. Nehri nihayet bulduğunda kendini suya atmayı düşünürken uzanır ve uyuya kalır. Nehirde tanıştığı kayıkçı Vasudeva'nın çırağı olur ve nehrin sırrı olan "değişimin sürekliliği"ni keşfeder. Bu keşif Siddhartha'nın ufkunun gelişmesine ve hayatın anlamını keşfetmesine yol açar. Yıllar sonra Kamala yanında Siddhartha'dan olma oğlu ile nehir kenarında yaşayan Siddhartha'yı bulur. Kamala'yı orada bir yılan ısırır ve zehirden dolayı ölür. Ardında oğlunu bırakır. İnatçı ve asi olan bu çocuk, şehirde yaşamak isteyerek Siddhartha'yı terkeder. Nehir kenarındaki hayatına devam eden Siddhartha bir gün birdenbire aydınlanma yaşar ve yaşamın ona verdiği tüm zevk ve acıları aşarak Nirvana'ya ulaşır.

Hesse, *Siddhartha* eserinin ilk baskısının giriş yazısında eserin kendisiyle olan bağlantısını açıklamaktadır.³⁰ *Siddhartha, hikayesinin geçtiği ortama rağmen oldukça Avrupalı bir kitaptır. Hint düşüncesinden kurtuluşunun ifadesidir. Bütün dogmalardan kurtuluşun yolu Siddhartha'ya çıkmaktadır ve yaşadığım sürece doğal olarak devam*

³⁰ *Siddhartha* is a very European book, despite its setting. *Siddhartha* is the expression of my liberation from Indian thinking. The pathway of my liberation from all dogma leads up to *Siddhartha* and will naturally continue as long as i live." (Letter, 1925)

edecektir (Michels, 1979: s.145). Hesse bu açıklamasıyla içindeki tüm Hint ve Budizm birikimlerini yazıya aktarıp kendini ifade etmeye çalıştığını belirtmektedir. Yazar Henry Miller çok sevdiği *Siddhartha* eseri hakkında ³¹*genel olarak kabul edilmiş Buda'yı aşan bir Buda yaratmak, özellikle bir Alman için duyulmamış bir başarıdır. Benim için Siddhartha, Yeni Ahit'ten daha güçlü bir ilaçtır* (Michels, 1979: s.148) şeklinde yorum yapmaktadır. Miller, eserin içindeki inanç, iyileşme ve aydınlanma yolundaki çabanın ona bir ışık olduğunu anlatmak istemiştir. Sorell, *Siddhartha*'nın Doğu ve Batı'nın harmanlandığı bir eser olduğuna dikkat çekmektedir. ³²*Şiirsel sadelik ve inanç gücüyle yazılmış bu kitap, bir Avrupalının Doğu deneyimidir. Şüphesiz, Doğu ve Batı'nın bir araya gelişi yazarın Siddhartha'yı yazdığı İsviçre'de bulunan Montagnola'da gerçekleşmiştir* (Sorell, 1974: s.49). Bilindiği üzere Hesse, Almanya'yı terk ederek İsviçre'ye yerleşmiş ve *Siddhartha* eserini orada kaleme almıştır.

Siddhartha eserinin içeriğinde okuyucuya verdiği bir mesaj bulunmaktadır. ³³*Nehirde benliğini bulmuş olan Vasudeva gibi, Siddhartha, bilgiyi iletebildiğinizi ancak bilgeliği herkesin kendi deneyimleriyle kazanması gerektiğini farketti* (Sorell, 1974: s.49). Sorell'in ifade ettiği gibi bilgelik insanın kendi kendine ulaştığı bir mevkiidir ve kişiye öğretilmez. Bilgelik, insanın merhamet, dinginlik ve her şeyi kendi içinde birer değer olarak görmesiyle gerçekleşir. Kısaca eserde, kişi hayatın anlamını bulmak istiyorsa *Siddhartha*'nın bu yoldaki çabaları gibi kendisinin de aynı şekilde çabalaması ve ancak bu şekilde aydınlanmaya ulaşabileceği mesajı verilmektedir.

2.3.2. Yaşlı Adam ve Deniz

Yaşlı Adam ve Deniz eseri, Hemingway'in uzun yıllar sonra edebiyat dünyasındaki başarısına geri dönüşünün anahtarı olmasından dolayı en önemli eserlerinden biri haline gelmiştir. Bu kısa eser, Kübalı yaşlı bir balıkçı olan Santiago'nun hikayesini anlatmaktadır.

³¹ Henry Miller. He wrote about his favorite book *Siddhartha*: "To create a Buddha who transcends the generally acknowledged Buddha is an unheard-of achievement, especially for a German. For me, *Siddhartha* is a more potent medicine than the New Testament."

³² This book, written with poetic simplicity and the power of conviction, is a European's experience of the East. With *Siddhartha* there can no longer be any doubt that East and West met in Montagnola.

³³ Like Vasudeva, who found his oneness with the river, with the peaceful flow of the water that was, is and will be, *Siddhartha* realised that you can communicate knowledge, but not wisdom which everyone must gain through his own experiences.

Santiago adlı Kübalı yaşlı bir balıkçının açık denizde dev bir kılıçbalığı ile mücadelesini konu alan eser, balıkçının okyanusta geçirdiği birkaç gün içinde yaşadığı mücadeleyi anlatır. Santiago, uzun zamandır balık tutamamıştır. Bu yüzden miçosu Manolin'in ailesi Manolin'i başka bir kayıkçının yanına çalışmaya verir. Her ne kadar onunla balığa çıkamasa da Manolin bu yaşlı balıkçıyı yalnız bırakmayarak ona destek olur. Santiago bir gün balığa çıkar ve ağına dev bir kılıçbalığı takılır. Bu kılıçbalığı hayat mücadelesini bırakmayarak açık denize doğru kayığı beraberinde sürükler. Balıkçı Santiago mücadeleyi bırakmadığı gibi kılıçbalığı da mücadeleyi bırakmaz. Santiago muazzam bir kararlılık ve dayanıklılık gösterir. Aradan üç gün geçer ve yaşlı balıkçı kılıçbalığı zıpkınla öldürür. Kılıçbalığı tekneye koymak için çok büyük olduğundan onu teknenin yanına bağlar. Köpekbalıkları Santiago'nun başarısını simgeleyen bu ödülü ondan almak için gecikmezler. Kıyıya ulaşana kadar teknenin yanında bağlı olan kılıçbalığı, köpekbalıkları yer ve geriye sadece iskeleti kalır. Santiago bitkin bir halde kıyıya ulaşır. Kulübesine gidip yatar ve diğer günleri hayal etmek için uykuya dalar. Seksen dört gün boyunca balık tutamamasından kaynaklı kaybettiği itibarını buruk bir zafer ile geri kazanır. Santiago limana geldiğinde kılıçbalığının iskeletiyle ironik bir zafer ilan etmiş olur. Hemingway de bu eseri ile kendine ironik bir zafer ilan etmiştir.

³⁴Kılıçbalığı ve köpekbalıklarıyla mücadelede Santiago tüm enerjisini, yeteneğini ve güçlü iradesini sergiler. Yaşlı adam kazandığı savaşı kaybeder. Kazanan, mücadele gücünün sınırlarına kadar savaşmaktan, bir erkeğin gerektiğinde neler yapabileceğini göstermekten başka eline bir şey geçmez. Sadece denemeye devam ettiği için yenilmez. Bununla ilgili olarak Santiago gurur verici sözler söyler: "insan yenilgi için yaratılmamıştır. İnsanlık yok edilebilir ama asla yenilmez." Santiago'nun denizle savaşı sadece cesur bir balıkçıya ait bir hikâye değildir. Zamanımızın büyük çatışmalarının alegorik bir tasviridir. Santiago mücadele eden, acı çeken, mücadelede yok olan insanların somut halini temsil eder ve Hemingway kesinlikle asla yenilmeyecek bu güçteki insanlara sempati duyar. Roman, bir tür zaferin mümkün olduğu yenilemez doğal güçlere karşı bir mücadele olarak yaşamın bir temsilidir (Kubre, 2003: s.92).

Yaşlı Adam ve Deniz eseri ile Hemingway, zafer getiren başarılı dönüşüyle edebiyat çevresi tarafından takdir edilmiştir. Eser, Hemingway'in itibarının gelişiminde önemli

³⁴ In the fight with the fish and sharks Santiago displays all his energy, skill and strong will. The old man loses the battle he has won. The winner takes nothing but the sense of having fought the fight to the limits of his strength, of having shown what a man can do when it is necessary. He is undefeated only because he has gone on trying. Santiago utters proud words: "Man is not made for defeat. A man can be destroyed but never defeated." The fight of Santiago with the sea is not merely a story of a brave old fisherman; It is an allegorical depiction of gigantic conflicts of our time. Hemingway, undoubtedly, sympathises with the forces which Santiago embodies, that is, with the people who struggle, suffer, perish in the struggle, but who will never be defeated. The novel is a representation of life as a struggle against unconquerable natural forces in which a kind of victory is possible.

bir rol oynamıştır ve uluslararası başarısıyla Hemingway'e 1954'te dünyanın en prestijli ödülllerinden Nobel Ödülü'nü getirmiştir.

Hemingway, Carlos Gutierrez'ten duyduğu Küba balıkçılarının hikayesini geliştirmeye konsantre olduğunda *Yaşlı Adam ve Deniz* eserini ortaya çıkartmıştır. Hemingway'in sevmediği Küba rejimi lideri Batista, Hemingway'e profesyonel kılıçbalığı avcısı madalyası vermiştir. Yabancıların ona sokakta sarıldığı, hatta İtalyan çevirmenin de eser karşısında gözyaşlarına boğulduğu söylenmektedir. Birçok eleştirmen (Carlos Baker da dahil) balıkçı Santiago'nun kurtuluşundan önceki üç gün üç gece çile içinde acıya katlandığı ve tökezleyerek tekne direğini tepedeki kulübesine kadar taşımasında Hıristiyan sembolizmini düşünerek eseri okumayı tercih etmiştir (bkz. Sandison, 1998: s.138). Bu çalışmada ele alacağımız konulardan biri de bu sembolik öğelerdir. Eser çoğu yönüyle Hıristiyanlık ve Hz. İsa ile ilgili bağlantıları üstü kapalı bir şekilde aktarmaktadır.

Beegel, *Yaşlı Adam ve Deniz* eserinin yenilgi ve ölüm karşısında cesaretle durmanın bir çeşit varoluşçu vurgusudur şeklinde bir ifadeye bulunmaktadır (bkz. Beegel, 1996: s.275). Hz. İsa'nın onu çarmıha gerenlere karşı verdiği hayat mücadelesi ve Hemingway'in eleştirmenlere karşı olan yeniden ayağa kalkma mücadelesi ile örneklendirerek aralarındaki bağ aktarılmaktadır.

Hemingway bu eser ile zirveye ulaştığını düşünüyordu. Eseri için sonunda üzerinde bir ömür boyu çalıştığım şeye kavuştum diyerek yaşam ve edebiyat hakkında bildiği her şeyi kitabına yansıttığını belirtiyordu. Sigal, eserin Hemingway ve yazarlığını paramparça eden insan görünümlü köpekbalıklarıyla yani eleştirmenlerle ilgilidir demektedir. *Yaşlı Adam ve Deniz*'in gösterişsiz anlatımı peri masalı kadar sadedir. Hemingway önceki kitaplarında genellikle okurlarına saygı gösterir, olaylar arasındaki bağlantıları kurmalarına imkân tanır (bkz. Sigal, 2015: s.127-129). Hemingway 1951 yılında Charles Scribner'e yazdığı bir mektubunda şunları söylemektedir: *Ömrüm boyunca elde etmek için uğraştığım düz yazı tarzı işte bu (Yaşlı Adam ve Deniz); kolay ve açıkça okunan, kısa görünen ama görünür dünyayla bir insanın ruh dünyasının tüm boyutlarına sahip. Şu an için yazabileceğim en iyi düzyazı* (Phillips, 2019: s.46). *Yaşlı Adam ve Deniz*'in Life dergisinde yayınlandığı zaman milyonlarca insan tarafından okunması, Hemingway'in onu övmekteki haklılığının bir kanıtıdır.

2.4. SOSYOLOJİK DÖNEM VE OLGULAR

2.4.1. Sosyolojik ve Biyografik öğeler

Savaş sonrası oluşan yeni sosyal ortam, Amerikan ve Avrupa kültürü ile kurgusunu da değiştirmişti. Amerikalı ve Avrupalı yazarlar savaş sonrası romanlar yaratma peşindeydi. Bunlardan en önemlilerinden akla gelen ilk isimler arasında Ernest Hemingway ve Hermann Hesse de bulunmaktadır. Bir yazarın itibarının sürekliliği, art arda gelen nesillere de hitap edebilme yeteneğidir. Dünya savaşları arasında sıkışıp kalmış ve kimlik duygusunu yitirmiş olan kayıp neslin hissettiği boşluğu bizzat yaşayan Hemingway ve Hesse, arkalarında bıraktıkları eserleri ile nesilden nesle ulaşmış ve uzun yıllar içerisinde başarılarına başarı kattıkları kadar ünlerine de ün katmışlardır.

Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının vahim sonuçları insanlığı kötü yönde etkilemiştir. Bu kötü durumun tek tesellisi belki de bu kötü ortamdan ilham alan yazarların ortaya sundukları eserlerdir. Bunun anlamı bir bakıma geçmişi geride bırakarak geleceğe sahip çıkmaktır. Braudy, savaşların yazarlar üzerinde bıraktığı sorumluluğu şu şekilde dile getirmektedir:

³⁵Birinci Dünya Savaşı, yazarların kurgusal yazı ve konularının içeriklerini yeniden düzenlemeleri yönünde onları zorlamıştır. İkinci Dünya Savaşı küresel örgütü, romancıları, dünyayı yöneten politikacılara ve generallere karşı daha da cesaretlendirmiştir. [...] İkinci Dünya Savaşı olarak bilinen büyük çatışma 1945 yılında sona erdiğinde, edebi konular kültürel enkazda yatıyordu. Hiroşima ve Nagazaki üzerindeki atom bombası patlamaları, geçmişi şimdiki zamanın dışına atmıştı. Yazarlar dünyada yaşanan dramı tanımlamalıdır görüşü hakimiyet kazanmıştır. Özellikle Amerikan romanının ortak teması, post-hümanist ve post-Hıristiyan toplumunda kısacası post-modern bir dünyada olma vizyonunu tanımlama arayışı haline gelmiştir (Braudy, 1979: s.151-155).

Savaşların dünya üzerinde var olan düzeni değiştiren etkisi, edebiyat dünyasında da içerik ve tarz değişimleri ile kendisini göstermiştir.

Hesse, savaştan fazlasıyla acı çektiğini ve bir süre boyunca umutsuzluğa kapıldığını, etrafındaki çoğu insanın savaş propagandaları yapmasının onu derinden

³⁵ World War I had helped or forced writers to remake the received shapes of fictional writing and subject matter. The global organization of World War II even more clearly pitted novelists against politicians and the generals as shapers and explainers of the world. [...] When the second phase of the world wars of the twentieth century the massive conflict known as World War II terminated in 1945, the modern literary subject, the myth of the past in the present, lay in the cultural debris. The atomic explosions over Hiroshima and Nagasaki had blown the past out of the present, rendering obsolete the vision of the crossing of the ways. Novelists must now define the drama of World and self beyond the crossing. The common theme of the American novel, southern or not, became a quest to define a vision of the self's being in a posthumanis, post-Christian society; in short, in a postmodern world.

üzdüğünü, ünlü yazar ve şairlerin gazetelerde yayınlanan savaşı destekleyen makale ve şiirlerini okuduğunda oldukça rahatsız ve üzgün hissettiğini çoğu yerde belirtmiştir. Hesse, 1930'lu yıllarda yazmış olduğu bir mektubunda hisselerini şu sözlerle ifade etmiştir.³⁶*Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesinde seferberlik: "Neredeyse on yıl boyunca savaşa karşı protesto, insanlığın ham, kana susamış aptallığına karşı, özellikle savaşı destekleyenlere karşı yapılan protesto, benim için acı bir zorunluluk ve görev oluşturdu"* (Michels, 1979: s.108). Hesse, hayatı boyunca huzur ve barışın olduğu bir ortamda yaşama isteği ile yanıp tutuşmuştur. Bundan dolayı savaş ve savaşın mecburi görevlendirmelerine karşı bir tutum sergilemiştir. Savaşlara dahil olmaktan uzak duran İsviçre ise, Hesse'nin yaşaması ve yazılarını hayata geçirebilmesi için yazara uzun yıllar kucak açmıştır.

Hesse, savaşa karşı duruşunu tüm baskılara rağmen sürdürmüştür. Bu tutumundan dolayı eserleri okunmamak üzere Nazi rejimi tarafından bir nevi mühürlenmiştir.

³⁷Birinci Dünya Savaşı sırasında Hesse, modern militarizmi eleştiren biri olarak ün kazanmıştı. 1917 yılına kadar bundan vazgeçmesi istendiğinde, gazetelere ve dergilere savaş karşıtı makaleler yazarak bir katkıda bulunarak bu isteği reddetmiş oldu. Savaş sonrası dönemde barışçıl duruşundan dolayı topa tutuldu. Daha sonra Nazi rejimi onun yazılarını "unerwünschte Literatur" (istenmeyen edebiyat) olarak ilan etti ve o zamanlar İsviçre vatandaşı olmasına rağmen, 1939-1945 döneminde eski eserlerinin yeniden basılmasını veya yenilerinin yayınlanmasını yasakladı (Wellberry, 2004: s.754-755).

Hesse ömür boyu anti militarizm yolundan gitmiştir ve Goethe tarafından savunulan "dünya vatandaşı" modelinin gerekliliğini her fırsatta vurgulamıştır. Hitler'in savaşına karşı olduğu ve onu öven bir edebiyatın içinde olmak istememesinden dolayı savaş dönemi Almanya'sında yasaklı yazarlardan biri haline gelmiştir. Fakat bu durum onun başarısına engel olmamıştır. Hesse, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra verilen ilk Nobel Edebiyat Ödülü'nü 1946 yılında alarak bu başarısını tüm dünyaya kanıtlamış ve yirminci yüzyılın en çok satan Alman yazarı olmuştur. Hesse'nin edebi tanınmışlığı tüm dünyada ölümünden sonra yayılmıştır.

³⁶ Mobilization at the outbreak of World War I: "For almost ten years the protest against the war, against the raw, bloodthirsty stupidity of mankind, the protest against the 'intellectuals' especially those who preached war, constituted for me a bitter necessity and duty." (Letter, circa 1930)

³⁷ During the First World War, Hesse had already gained a reputation as a critic of modern militarism. Until 1917, when he was officially asked to desist, he was a prolific contributor of antiwar essays to newspapers and journals. In the postwar period, he continued to come under attack for his pacifist stance. Later, the Nazi regime declared his writings "unerwünschte Literatur" (undesirable literature) and, although he had now become a Swiss citizen, prohibited him from reprinting old works or publishing new ones during the period 1939-1945.

Birçok tarihçi, iki dünya savaşı arasındaki dönemi özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin travmatik bir şekilde düşüşü olarak nitelendirmektedir. Savaşlar arasındaki yıllar, Amerikalıların yaşamlarını derinden etkileyen bir döneme soktuğu görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin 1917 ve 1918 yılları arasında Birinci Dünya Savaşı'na katılımı kısa sürmüştür. Yaralıları Avrupa müttefiklerinin ve düşmanlarınınkinden çok daha azdır. Savaşın şok etkisiyle kalıcı olarak değişen Amerikalılar anavatanlarına döndüklerinde asla masumiyetlerini geri kazanamamışlardır. Amerika Birleşik Devletleri Birinci Dünya Savaşı'na girdikten sonra yaşadığı hayal kırıklığının ardından barış için çabaları, 1929 yılında borsanın çöküşü, buhran dönemi, ardından yavaş iyileşme süreci, daha sonra dünyanın başka bir savaşa sürüklendiği gerçeği gibi birçok olayı kapsayan bir dönem geçirmiştir. Uzun yıllar derin bir ekonomik bunalım yaşanmıştır. Amerikan ekonomisi kendisini bir çöküş durumunda bulmuş, bankalar ve işletmeler kapanmış, çiftlikler ve fabrikalar boşta kalmış ve işsizlik artmıştır. Buhranın zirvesine ulaşıldığında Amerikalıların üçte biri işsiz kalmıştır. Birçoğu, buhranı aşırı materyalizm ve haddinden fazla yaşam günahları ve ahlaksız yaşam tarzları için bir ceza olarak görmüştür. Savaştan tikslenme duygusu dünyada her devlette aynıydı ve evrenseldi. Savaştan sonra din iflas etmiş, siyaset yozlaşmıştı. Bazı yazarlar, orta sınıf Amerika standartlarına karşı isyan ettiklerini açıklamıştı. Ernest Hemingway'in de eserlerinde en çok işlediği konulardan biri, savaşların ahlakı yok etmesiyle ilgili olan konulardır. Eserlerinin havası, savaş sonrası neslin duygularını mükemmel bir şekilde özetlemiştir (bkz. Kubre, 2003: s.78-79). Dünya toplumları savaşlar yüzünden yaşanan depresyondan dolayı sosyal sınıflar arasındaki uçurumu genişletmiştir. Savaşı kazanma baskısı, toplumsal bölünmelere yol açmıştır.

Dickstein, savaşın edebi eserler ve insanlar üzerindeki etkilerini şu sözlerle ifade etmektedir: Savaş hakkında yazılan romanlar her zaman yeni bir deneyim türünün şokunu, sosyal ve kişisel çöküntüyü, kan ve katliamın şokunu vurgulamaktadır. Savaştan dönen askerler sosyal olarak başka yaşam biçimlerine maruz kalmışlardır. Erken yaşta öldürmeye maruz kalmak onları ahlaken etkilemiştir. Savaş döneminde, henüz yaşamın başındaki genç erkekler, sağlıklı ve güçlerinin zirvesindeyken, tehlike ve ölümle karşı karşıya kaldıklarında içgüdüsel olarak hayatta kalma dürtüleri ortaya çıkmış, hayatın kırılğanlığını ve savaşın verdiği dehşeti yaşamışlardır. Hayatın verdiği umuttan uzaklaşıp ölümün verdiği karamsarlığa adım

atmış, savaş zamanı vahşeti ile hayal kırıklığına uğramışlardır. Savaş aynı zamanda Amerikan yazılarının erilleşmesine katkıda bulunmuştur. Hemingway temalarına, kriz durumlarında cesaret ve tehlike konularına merkezi bir yer vermiştir. Savaş sonrasında toplumsal cinsiyet rolleri hakkında çok daha muhafazakâr bir görüş hâkim olmuş, işsizlik kadınları genellikle ailelerinin ekonomik ve duygusal dayanak noktası haline getirmiştir. Savaş zamanı istihdamı onların, fabrikalara, imalathanelere ve savaş endüstrilerine girmelerine yol açmıştır (bkz. Dickstein, 1999: s.103-106).

İki savaş sırasında da milyonlarca insan ölmüştür. Hatta bazı bölgelerde savaş yüzünden ölen sivillerin sayısı cephede ölenlerden çok daha fazla olmuştur. Savaşlara giren tüm devletler ağır kayıplar vermiştir. Sadece can kaybına yol açmayan savaşlar, evleri ve iş yerlerini de kısacası sosyal hayatı da tahrip etmiştir. Birçok toplama kampının varlığı İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarında fark edilmiştir. Bu kamplar suçsuz insanlara karşı yapılan acımasızlığı gözler önüne sermektedir.

Hesse'nin de şahit olduğu Avrupa'da yaşanan diktatörlük, Hemingway'in bir süre yaşadığı Küba'yı da etkisi altına almıştı. Küba'da diktatörlük yönetimi 1920'lerin sonuna doğru ordunun yönetimini ele geçiren Batista tarafından başlatılmıştı. Batista, 1959 yılında Che Guevara ve Fidel Castro'nun öncülüğündeki gerilla hareketiyle devrilmiştir.

1920'lerin sonları ve 1930'ların yazarları “Büyük Depresyon” un ekonomik yıkımına karşı hassaslaşmış, birçoğu radikal bir değişim çağrısında bulunmuştu. ³⁸*Hemingway gibi bazıları, İspanya İç Savaşı'nda savaşmak için Avrupa'ya gitti. Radikal dergiler için dilekçeler imzaladılar, para topladılar, bunları düzenlediler ve yazdılar* (McDonald, 2007: s.97-98). Hemingway savaşların getirdiği yozlaşmadan nefret ederken, Hesse de Hitler tarafından yapılan zulümlerden nefret etmiştir. Her iki yazar da faşizmin sona ermesi gerektiğini düşünmüştür. ³⁹*Hemingway, Birinci Dünya Savaşı'nın “yeryüzünde gerçekleşen en büyük, en öldürücü, kötü yönetilen bir kasaplık” olduğuna inanıyordu* (Beegel, 1996: s.280). Hemingway hem savaşlardan hem de savaşları yaratan kötü yönetimlerden nefret etmiştir.

³⁸ Some, like Hemingway, went to Europe to fight in the Spanish Civil War. They edited and wrote for radical journals, signed petitions, raised money.

³⁹ He believed that World War I was “the most colossal, murderous, mismanaged butchery that has ever taken place on earth,”

Birinci ve İkinci Dünya Savaşı, ulusların sosyal tarihlerinde birer dönüm noktasıydı. Her iki savaş yüzünden ağır kayıplar verilmiştir. İkinci Dünya Savaşında yapılan soykırımda altı milyon Yahudi ölmüş, daha sonra Pasifik'te Japonya'ya karşı savaşın son günlerinde Amerikan uçakları Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası atmış ve küresel imha potansiyeli olan “nükleer çağ” başlamıştır. Ekim 1945'e kadar, elli ülke dünyaya barış, güvenlik ve demokrasi getirmek amacıyla Amerika Birleşik Devletleri etrafında birleşmiştir. Savaştan sonra bir “Kaygı Çağı”na girilmiş, Amerikan siyaseti iki büyük korkudan etkilenmiştir. Birincisi, Atom bombaları kullanarak Sovyetler Birliği ile bir savaş olacağından emin olmaları ikincisi 1940'lı yılların sonunda ve 1950'lerin başında yaşanan Komünizm korkusu olmuştur. Yazarlar için savaş krizi ve acı sonuçları bazen yazı yazmayı neredeyse imkânsız hale getirerek savaş sonrası edebiyatın çok farklı bir karakter kazanmasına yol açmıştır. Yeni politik korkular onlar için yeni Amerikan toplumundaki kendi psikolojik sorunları kadar önemli olmuş ve yazarlar yeni ve önemli temaları bu korkular üzerinden geliştirmiştir. Savaş sonunda gerçekçi kurgu yazarları için malzeme oluşmuştur (bkz. Kubre, 2003: s.117). Büyük depresyon döneminde, Amerika'nın edebiyat eleştirisi daha ciddi ve daha sert bir anlatımla kendisini göstermiştir. Amerikalı yazarlar yazılarını Avrupalı yazarlardan daha gerçekçi bir dille yazmışlardır. Savaş aynı zamanda birçok edebi kariyer için de bir kapanış olmuş, çoğu yazar ve şair savaş sonrası dünyanın değişen koşullarında yaratıcılıklarını kaybetmiştir. Hemingway ve Hesse bu koşullardan sağ çıkmayı başarmışlardır.

Hesse de Hemingway gibi gözüyle ilgili görme problemlerinden dolayı askerden muaf tutulmuştur. Fakat her ikisi de savaş dönemlerinde görevde bulunmuşlardır. Hesse Alman savaş esirleri adına Bern'de bulunan Alman büyükelçiliğinde görev yaparken, Hemingway ise gönüllü olarak İtalya cephesinde ambulans şoförlüğü yapmıştır. Hesse bu dönemde kesin olarak savaşa olan karşı duruşunu netleştirmiştir. Hatta savaş karşıtı yazılarından dolayı ülkesinde onu hain ilan edenler bile olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nın dehşetinden oldukça etkilenen Hesse, bu sancılı dönemde daha fazla bunalım içine girmiş, insanlığa olan umudunu yitirmiştir. Uzun yıllar yaşadığı buhranla kendini kaybolmuş hissetmiş ve hayatın anlamını sorgulamıştır. Hesse, bu sorgularını özellikle *Siddhartha* adlı eserinde ele almıştır. Hemingway ise Birinci Dünya Savaşı sırasında onu yaralayan şarapnel parçasını hayatı boyunca yanında taşıyarak savaşın üzerinde yarattığı etkiyi yoğun bir

şekilde göstermiştir. Savaşlarda yaşadığı fiziksel ve duygusal travmalar onun tüm eserlerinin şekillenmesinde rol oynamıştır. Hiçbir Amerikalı yazar Ernest Hemigway'in savaş deneyimleri kadar bir birikime sahip değildir. Bulduğu sayısız cepheden yazdığı yazılarıyla savaş muhabirliği yaparken gelecek dönem eserlerinin bir nevi temellerini atıyordu. Günümüzde hala konferans ve derslerde savaş yazarları alanında Hemigway'in birikim ve deneyimlerinden faydalanılmakta ve bunların onun edebi mirasının birer unsuru olduğu belirtilmektedir.

Hesse de yazdığı eserlerle kayıp nesillere bir umut ışığı sağlamış, kendilerini keşfetmesine ve her zaman doğru bildikleri yoldan gitmeleri gerektiğine inandırmıştır. Her iki yazarın da eserleri günümüze kadar etkilerini sürdürmüştür.

3.BÖLÜM

HERMANN HESSE’NİN *SIDDHARTHA* ile ERNEST HEMINGWAY’İN *YAŞLI ADAM* ve *DENİZ ESERLERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR* YAKLAŞIM

Karşılaştırmalı edebiyat bilimi verileri çerçevesinde incelemesi yapılacak her iki eser de içeriklerinde dini öğeleri barındırmaktadır. Söz konusu eserlerde dini öğelerin tespiti ve yorumlanmasının yanı sıra her iki yazarın bu dini öğeler ve eserleriyle olan bağlantılarını açıklayarak çalışmaya devam edilecektir.

Her iki eserde tespit edilen dini ve biyografik öğeler temel anlamlarının ötesindeki sembollerdir. Sembol, doğası veya görünüşü ile kendisinden daha derin bir şeyi yansıtır veya temsil eder. Etrafımızdaki her şey, işaretler, imgeler ve genellikle sembolik olan fikirler ile çevrilmiştir. Sembolistlerin çoğuna göre bu kelimenin tam anlamıyla bir ifade aracı olmasının yanı sıra psikolojik ve sosyal sistemlerin temsilleridir.

Sözcüklerin, temel ve yan anlamlarının yanı sıra bir de *duygu değeri* vardır ki kimi sözcüklerde bu bulunmaz. Sözelimi *açık, üçgen, teğet* sözcüklerinin duygusal bir değeri yoktur; kimi sözcüklerde ise çeşitli tasarım ve duyguları içeren bir ayrı katman var gibidir. Onları duyduğumuzda ya da okuduğumuzda temel anlamlarıyla birlikte bu duygusal yönleri de zihnimize canlanır, bizde kimi çağrışımlar uyandırır. Diyelim ki *savaş, sınav, açlık, hastalık* sözcüklerinin belli bir temel anlamı vardır. Öte yandan bu sözcükler bizde deneyim ve yaşantılarımıza göre değişik duygu değerleri (ürküntü, korku, acı vb.) uyandırır (Özdemir, 2017: s.90).

Özdemir, sözcüklerin temel anlamlarının arkasında saklı olan duygu değerlerinden bahsederek okuyucunun sözcükleri nasıl algılayıp yorumladığına dair dikkat çekmektedir. Sembolizm dili edebiyat eserlerinde sıklıkla kullanılmaktadır. Her iki eserde yer alan dini öğeler birer sembol niteliğindedir. Yazarların anlatmak istediği duygularını üstü kapalı ifade etme şekilleridir. Semboller hikayelerde duygu ve anlam yaratmaya yardımcı olmaktadır. Metafor ve alegoriler de yazarların eserlerinde sembolizm yaratmalarına yardımcı olan edebi öğelerdir. Semboller okuyucunun farklı kavramlar arasında bağlar kurarak okuduğunun ötesine geçmesini sağlar. Okuyucunun sembollerini kavraması, yazarın vermek istediği mesajı anlamasında kendisine yardımcı olmaktadır. Yazarların eserlerinde yarattıkları kurgudan doğan öğeler okuyucu tarafından ortaya çıkartılırsa anlam kazanmaktadır. Kurguyu bir üst dil işlevi olarak göreceğ olursak öğelerin ya da sembollerin de bir üst dil işlevi sonucu meydana gelen algılar olduğunu belirtmek yerinde olacaktır. Yazarların bilinçaltında var olan düşünceleri, yazdıkları eserleri oluşturan unsurlardır denebilir. Bunlar, yazarın kendi

hakkında bazı gerçekleri ortaya çıkartmasına yol açar ve bu gerçekler içinde bulunduğu eseri yapılandırır. Fakat bu açıklamayı yaparken bu gerçekliğin salt değil kurgulanmış bir gerçeklik olduğunu da ifade etmek gerekir.

Dini öğelerin yansıması sinema, edebiyat, müzik gibi birçok alanda görülmektedir. Bu öğeler çoğu zaman doğrudan eserlerde verilmese de ifade biçimleri ile birtakım mesajlar vermektedir. Bu mesajları dini semboller ve davranış kalıpları olarak tanımlayabilmek mümkündür. Bu semboller ile edebiyat eserlerinde sıklıkla karşılaşmaktayız. *Siddhartha* ile *Yaşlı Adam ve Deniz* eserlerinde var olan dini öğeler bu sembollerin yer aldığı eserlere örnek teşkil etmekte ve her iki eserde Hıristiyanlık ve Budizm'in sembolleri görülmektedir.

3.1. DİNİ ÖĞELER

DİNİ ÖĞELER	
<u>SIDDHARTHA</u>	<u>YAŞLI ADAM VE DENİZ</u>
<ul style="list-style-type: none">▶ Siddhartha▶ Gotama (Buda)▶ Govinda▶ Kamala▶ Vasudeva (Kayıkçı)▶ Kayık▶ Irmak (Nehir)▶ Ağaç (Orman)▶ Kuş▶ Yılan▶ Yeniden Doğuş, Karma ve Om sesi▶ Budizm	<ul style="list-style-type: none">▶ Santiago (Aziz Yakup)▶ Hz. İsa▶ Manolin▶ Balıkçı▶ Balıkçı Teknesi▶ Deniz▶ Balık (Kılıçbalığı)▶ Kuş▶ Günah▶ Üç sayısı▶ Hıristiyanlık

Hermann Hesse'nin *Siddhartha* adlı eserinde Nirvana'ya ulaşmanın sıradan kelimelerle ifade edilmesi oldukça zordur. Hesse bunu semboller kullanarak anlatmaktadır. Eserde karakterlerin sembolik isimleri, ırmak, ağaç, yılan gibi semboller kullanılmaktadır. Eserin ana karakter isimlerini yakından incelemek gerekirse Siddhartha ismi ilk sırada yer alacaktır. Ana karakterin ismi olan Siddhartha,

Hindular arasında önemli bir yere sahiptir. ⁴⁰*Siddhartha "amacına ulaşmış olan", "arzusu yerine getirilmiş olan", "çabalarında başarılı olan" gibi çeşitli şekillerde çevrilmiştir* (Sutra Translation Committee, 1998: s.557). Kısaca hedefini başarmış anlamındadır. Siddhartha Gotama, Buda'nın gerçek adıdır. Eserin sonunda Siddhartha, isminin anlamına tam uyacak şekilde hedefini başarmış ve kendi benliğini keşfederek Nirvana'ya ulaşmıştır.

Buda'nın yani gerçek adıyla Siddhartha'nın aile ismi Gotama'dır. Eserde Budizm lideri Buda'yı temsil eden Gotama ismi hakkındaki tanımlama şu şekildedir:

⁴¹Daha önceki Budist yazıları, tarihi Buda'nın Kosala eyaletindeki Sakya kabilesinden savaşçı Gotama ailesinden doğduğunu söylemektedir. "En mükemmel inek" anlamına gelen Gotama, Hint kültüründe bir adet olan inek yetiştirme bağlamında anlaşılmalıdır. [...] Daha önceki metinlerde Buda için kişisel bir isim verilmemiştir, ancak sonraki metinlerde "amacına ulaşmış olan" anlamına gelen Siddhartha olarak görünmektedir (Mitchell, 2002: s.11).

Burada en mükemmel inek tanımlamasının anlamı, en kutsal olanı temsil etmektedir. Bilindiği üzere inek Hint kültüründe kutsaldır ve kesinlikle öldürülmesi yasaktır. Fakat burada sıklıkla yanlış anlaşılan bir durum söz konusudur. Hintliler ineğe tapınmazlar. Sadece onun kutsallığını kabul ederler. Gotama da kutsal olandır ve Buda tarafından temsil edilmektedir. Hesse eserde, gerçek hayatta yaşamış olan Buda'ya yani Siddhartha Gotama'ya sıklıkla atıfta bulunmaktadır.

Biri çıkmış sözde, Gotama'yı adı, ulu biri, Buda'yı, kendi varlığında dünya acısını yenmiş ve yeniden doğuşların çarkını durdurmuş. Çevresinde öğrencileri, vaazlar vererek ülkeyi bir baştan bir başa dolaşıp duruyormuş, parasız, pulsuz, yurtsuz yuvasız, kadınsız, sırtında çilecilerin sarı üstlüğü; ama nurlu bir yüzü varmış, mutlu bir kişiymiş, Brahmanlarla prensler boyun eğmiş önünde, onun öğrencisi olmuşlar (Hesse, 2018: s.30).

Eserde Siddhartha ve arkadaşı Govinda, ormanda Buda olduğunu düşündükleri kişiyi takip ederler. *Her iki delikanlı Samana da onu yalnızca dinginliğinin kusursuzluğundan, hiçbir arayışa, hiçbir isteyişe, hiçbir öykünmeye, hiçbir çabaya yer vermeyen, yalnız ışık ve huzur okunan varlığındaki sükunetten tanıdı* (Hesse, 2018: s.37). Buda'yı kendine has mükemmel özelliklerinden dolayı tanıdımlardır. Buda hakkında günümüze kadar anlatılan tüm kusursuzluk tanımlamaları eserde yansıtılmıştır.

⁴⁰ Siddhartha is variously translated as 'he who has accomplished his aim' 'he whose desire has been fulfilled,' 'he who has been successful in his endeavors,' and so on.

⁴¹ The earlier Buddhist scriptures say that the historical Buddha was born to the warrior-caste Gautama family of the Sakya clan in the state of Kosala. Gautama, meaning "most excellent cow," should be understood in the context of cow veneration that was a custom in Indian culture. [...] A personal name for the Buddha was not given in the earlier texts, but appears in later texts as Siddhartha, meaning "one who has achieved his goal."

Gotama'nın başına, omuzlarına, ayaklarına, sessizce sarkan eline bakıyordu Siddhartha ve ona öyle geliyordu ki, Gotama'nın parmaklarındaki boğumlardan her biri öğretiydi, her biri konuşuyor, nefes alıyor, burcu burcu kokuyor, doğrunun parıltısını taşıyordu. Bu adam, bu Buda serçe parmağının devinimlerine varıncaya kadar sahibiydi. Bu adam kutsal biriydi. O zamana kadar Siddhartha asla bir insana bu kadar saygı, bu kadar sevgi duymamıştı [...] Sesini işittiler Buda'nın ve sesi de kusursuzdu, kusursuz bir dinginlik içindeydi, huzurla dolup taşıyordu (Hesse, 2018: s.38).

Buda'nın kutsallığının yanı sıra onun kusursuz ve neredeyse insanüstü bir varlığı simgelediği görülmektedir. Diğer yandan Govinda, Buda'yı tanımlarken onun insanlığa adadığı sevgiyi vurgulamaktadır.

O Gotama ki insan olmanın her yönünü, kalıcılıktan uzaklığı ve hiçliği içinde görüp tanıdı; ama yine de insanları öylesine büyük bir sevgiyle kucakladı ki, uzun ve zahmetli bir yaşamı yalnızca ve yalnızca onlara yardım etmeye, onlara öğretmenlik yapmaya adadı (Hesse, 2018: s.144).

Buda sevginin gücüyle ve yaşadığı aydınlanmayla insanlara yıllar boyunca yardım etmiş, öğretilerini onun yolunu takip eden insanlarla paylaşmıştır. Yüzyıllar içerisinde evrensel bir dini figür olarak tüm dünyaya ünü ve öğretileri yayılmıştır.

Ernest Hemingway'in çoğu eserinde olduğu gibi bu eserinde de din etkisi ve sembolizm oldukça fazladır. *Yaşlı Adam ve Deniz* eserinde, hayatının en büyük avını elde etmek için uğraşan ve başarısını onu yok etmeye gelen köpekbalıklarından korumaya çalışan yaşlı bir adamın mücadelesini anlatır. Eser sembolik anlamda oldukça zengin bir içeriğe sahiptir. Hemingway özellikle Hıristiyanlık ile ilgili görüşlerini ifade etmek için eserinde sembolizme yer vermiştir. Yaşlı bir adamın doğa ile mücadelesini anlatan eser sembolik Hıristiyan figürlerini içermektedir.

Hemingway'in *Yaşlı Adam ve Deniz* eserinde yer alan ana karakter balıkçı Santiago ve yardımcı karakter olan miçosu Manolin isimlerinin anlamları, doğrudan Hıristiyanlık dini ile bağlantılıdır ve bu isimler İncil'de geçmektedir. Eserde en önemli detayların başında ana karakterin ismi olan Santiago dikkat çekmektedir. Hz. İsa'nın on iki havarisinden biri olan Aziz Yakup'un İspanyolcada karşılığı Santiago'dur ve Hıristiyanlıkta önemli bir isimdir. Orijinal dilinde "Saint James the Greater" olarak bilinen Aziz Yakup, Hz. İsa'nın ilk müritlerinden biri olmuştur. Varlıklı bir balıkçı olan Zebedi'nin oğlu ve Yuhanna'nın ağabeyidir. İspanya'nın koruyucu azizi olduğu söylenen Aziz Yakup ilk şehit edilen, Hz. İsa'nın göğe yükselmesine şahit olan üç havariden biridir. Aziz Yakup, eserin ana karakteri Santiago gibi balıkçılık ile uğraşmıştır. Uzun zaman balık tutamayan Santiago'nun hikâyesine benzer bir hikâye olan "The Miracle of the Fish" Türkçe karşılığı ile "Balık mucizesi" İncil'de yer almaktadır. Hz. İsa, Taberiya Gölü diğer bir adıyla Celile Denizi kıyılarına geldiği

gün, Aziz Yakup ve babası da dahil olmak üzere, o gün balık yakalayamayan balıkçılara ağlarını tekrar suya batırmalarını söylemiştir. Balıkçılar tekrar ağlarını bıraktıklarında balıklar dolup taşmış ve tekneler neredeyse balıkların ağırlıklarından batacak duruma gelmiştir. Bu olaydan sonra balıkçılar teknelerini karaya çekip Hz. İsa'nın peşinden gitmişlerdir (Luke 5:1) (bkz. *İncil Müjde: İncil'in Çağdaş Türkçe Çevirisi*, 2005: s.120-121). Hıristiyanlıkta bu rivayet Hz. İsa'nın mucizelerinden biri olarak görülmektedir. Aziz Yakup, İncil'in ve onun sözlerini İsrail ve Roma krallığına yaymıştır. Aziz Yakup'un birçok yerde bulunmuş olması ve Ernest Hemingway'in çok fazla ülke dolaşması, aralarındaki benzerliği ortaya koyar. Aziz Yakup, Kral Herod tarafından Kudüs'te yakalanıp öldürülmüştür. Ölümünün kılıçla gerçekleşmesi ve balıkçı Santiago'nun kılıçbalığına karşı kazandığı zafer, kılıç kavramının farklı anlamlarına örnektir. Aziz Yakup'un gerçekte bir balıkçı olması da Santiago karakterinin oluşmasında etkili olmuş olabilir. Santiago ve Hz. İsa yenilgiyi kabul etmeyen iki insandır. Santiago yenilgiyi kabullenmeyen tüm insanlığı sembolize etmektedir.

Siddhartha'da yer alan bir diğer önemli isim Siddhartha'nın beraber yola çıktığı en yakın arkadaşının ismi olan Govinda'dır. Bu isim ⁴²*Sanskritçede inek anlamına gelen "go" ve bulmak anlamındaki "vinda" kelimelerinden türetilerek inek bulucu anlamına gelir. Bir diğer anlamı da Hindu tanrularından Krishna'yı temsil eder* (www.behindthename.com/name/govinda). Bilindiği üzere inek Hinduların inanişına göre kutsaldır. Siddhartha ile büyüyen Govinda, onunla bilinmezliğe doğru yola çıkarak ona destek vermiştir. Aralarındaki dostluk ilişkisi oldukça güçlüdür. Beraber çıktıkları yolda onu bırakmayacağı gerçeği; *ama onu herkesten çok Govinda, arkadaşı, Brahman oğlu Govinda seviyordu. Dostunun peşinden ayrılmayacaktı, sevgili dostu Siddhartha'nın, bu görkemli kişinin* (Hesse, 2018: s.14) satırlarında ifade edilmektedir. Govinda aynı zamanda Hindu felsefesinde "aydınlanmayı veren" anlamına gelmektedir (bkz. Dunham, Wensinger, 1967: s.174). Govinda, dostluk ve yoldaşlık anlamında Siddhartha'nın yoluna ışık tutmuştur. *Kayıkçının dostluğu, tatlı dili ve güler yüzü, içini sevinçle doldurmuştu Siddhartha'nın, gülümsedi. "Tıpkı Govinda gibi" diye düşündü gülümseyerek, "yolda karşıma çıkanların hepsi de Govinda gibi"*

⁴²Means "cow finder", derived from Sanskrit गो (go) meaning "cow" combined with विन्द (vinda) meaning "finding". This is another name of the Hindu god Krishna.

(Hesse, 2018: s.57). Siddhartha'nın can yoldaşı olan Govinda'ya olan bağlılığını bu satırlar göstermektedir.

Yaşlı Adam ve Deniz eserinin yardımcı karakterinin ismi Manolin, anlam bakımından önemli bir mesaj içerir. Santiago'ya yardım eden ve aynı zamanda miçosu olan çocuğun adıdır. ⁴³“*Manolin*” ismi kısaltılarak “*Manuel*” ya da İspanyolcada “*Emmanuel*” olarak kodlanır ve kurtarıcı anlamına gelmektedir (Donaldson, 1996: s 259). Manolin karakteri her ne kadar az görülse de sembolik açıdan büyük bir öneme sahiptir. ⁴⁴*Manolin bize İbranice muadili Emmanuel'i hatırlatmakta ve tercüme edildiğinde "Tanrı bizimle" anlamına gelmektedir* (Olson, 1997: s.62). Manolin isminin anlamı dini anlamda önemli bir yere sahiptir. Santiago balık tutmaya gittiğinde, Manolin'in neden onunla gelmesine izin vermediğine ve bundan pişmanlık duyduğuna dair sözlerine sıklıkla rastlanmaktadır. *Keşke çocuk yanımda olsaydı diye söylendi yüksek sesle* (Hemingway, 2017: s.43). Yaşlı balıkçı, çocuğu yanında götürmeyeişine duyduğu pişmanlığı dile getirmeye devam eder. *Çocuk yanımda olsaydı makaraları ıslatırdı diye düşündü. Evet...çocuk burada olsaydı...çocuk burada olsaydı* (Hemingway, 2017: s.85). Bazı kaynaklarda Jesus yani İsa yerine Bakire Meryem'in doğurduğu çocuğun adı Immanuel olarak geçmektedir. Eserde Manolin'in Santiago'yu balık tutması için teşvik etmesi, İncil'deki balık mucizesi rivayetinde ise Hz. İsa'nın Aziz Yakup'un balık tutmasına yardımcı olması her iki hikâyede paralellik göstermektedir. Kısacası eğer Manolin olmasaydı, yaşlı adamın onun yardımı olmadan balıkçılığa devam edemeyeceğini ve büyük kılıçbalığını bulamayacağını anlamaktayız. Manolin, “*Keşke sabun, havlu, bir kova da su getirseydim*” diye aklından geçirdi. “*Niye bu kadar düşüncesizim ben? Ona yeni bir gömlek, kış için kalınca bir ceket, ayağına giyecek bir şey, bir yorgan bulmalıyım*” (Hemingway, 2017: s.17) diye kendi kendine konuşurken yaşlı adama karşı duyduğu sorumluluk ve destek duygusu ön plana çıkmaktadır. Manolin, Santiago'nun yanındaki duruşu ile aynı zamanda Hz. İsa'nın havarilerini sembolize etmektedir. Manolin tanrısal bir figür gibi işlenen Santiago'nun öğretilerini takip edebilmek adına ailesine rest çekmiştir.

Ayrıca Santiago'nun çocuğun yanında olmasına duyduğu isteği belirten sözleri, belki de Tanrıya olan inancını yitirmiş Hemingway'in bilinçaltında “Tanrı

⁴³ The name “Manolin,” of course, is a diminutive of “Manuel,” the Spanish form of “Emmanuel,” the redeemer.

⁴⁴ Manolin reminds us of its Hebrew counterpart, Emmanuel, which, being translated, means “God with us.”

keşke burada benimle olsaydı” düşüncesini ortaya çıkartmış olabilir. Ernest Hemingway, savaflara tanıklık ettiği dönemde dini inancından uzaklaştığına dair söylentiler bulunsa da çoğu kaynakta koyu bir Katolik olduğu belirtilir. Gerçekte inancının ne olduğunu bilemesek de bu eserinde kullandığı kavramlardan bilinçaltındaki inanç mücadelesini görebilmekteyiz.

Siddhartha'da bir diğer önemli isme hayat veren karakter Siddhartha'nın aşık olduğu, uğruna tüccar olmasının yanı sıra, yıllar sonra varlığını öğrendiği oğlunun annesi Kamala'dır. Kamala ismi Eros'a benzeyen Hindu aşk tanrısı Kama'dan gelmektedir (bkz. Dunham, Wensinger, 1967: s.174). Kamala, Siddhartha'ya aşkı ve tutkuyu öğreten kadındır. Siddhartha, Kamala'ya karşı hisselerini belli eden şiirler yazabileceğini dile getirir. *Şiir de düzebilirim. Bir şiir okusam sana, karşılığında bir öpücük verir misin?* (Hesse, 2018: s.63). Siddhartha, Kamala'nın isteği üzerine ona şiir okur.

“Gölgeli koruluğundan girdi içeri güzel Kamala, Esmer Samana dikiliyordu koruluğun kapısında, Lotus çiçeğini gördü, eğildi önünde yerlere kadar, Gülümsedi, teşekkürle karşılık verdi güzel Kamala, Tanrılara kurbanlar sunmaktan daha hoş diye düşündü Samana. Güzel Kamala'ya sungular sunmak daha hoş” (Hesse, 2018: s.63-64).

Kamala Siddhartha'dan daha deneyimli, yaşça daha büyük ve zeki bir kadındır ve Siddhartha'ya çok şey öğretir. Kamala, eserde aşk tanrısı Kama'nın vücut bulmuş halidir ve mükemmelliği ile Siddhartha'yı cezbetmiştir.

Yaşlı Adam ve Deniz'de ise Santiago'nun karısından bir kere kısaca bahsedilir. *Bir zamanlar karısının da soluk renkli bir fotoğrafı asılıydı ya, onu orada seyretmek, içindeki yalnızlığı artırdığından yerinden çıkarıp köşedeki rafta, temiz çamaşırların altına koymuştu* (Hemingway, 2017: s.12). Burada Santiago'nun kaybettiği karısına derin bir sevgi beslediği görülür. Onun fotoğrafını herhangi bir yere kaldırmak yerine temiz çamaşırların arasına koymak ona olan hürmetini göstermektedir.

Siddhartha'da bir diğer önemli kavram olan suyun insan yaşamındaki önemi eserde ırmak (nehir) ile sembolize edilmektedir. Verilmek istenen mesaj sudan gelen şifa olarak gösterilmektedir. *Zamanın akışının sembolü olan nehir yaşamın merhalelerine, insanlık tarihine ya da yaratılışına gönderme yapar, ancak dünyanın değişik bölgelerince paylaşılır* (Gardin, Olorenshaw, 2014: s.446). Irmak hızla akıp giden zamanı temsil etmektedir. Eserde akan nehre doğru bakan Siddhartha, yaşamını baştan sonra düşünerek hedefine giden yoldaki başarısızlığını kabullenir ve hayattan bıkmış bir halde ölümü düşünür. *Yüzünü ekşitip gözlerini dikmiş, suya bakıyordu*

Siddhartha. Suda yansıyan yüzüne bir tükürük savurdu. (...) Biraz arkasını döndü ırmağa, kendini dikine bırakacak, hele şükür sonunda sulara gömülüp gidecekti (Hesse, 2018: s.90-91). Siddhartha hayattan oldukça sıkılır hatta kendi yüzünün yansımalarına bile tahammül edemez. Kendini ırmak sularına bırakmak onun için bir kurtuluş olur diye düşünür. *Kollarının birbirine karışarak birleştiği bir nehrin ırmağa akışı, ırmağın taşkınca akışı, derenin akışı ve bir kaynağın dağa doğru akışı, göklerin kaidesine yani kutsal olana doğru akışını sembolize eder* (Gardin, Olorenshaw, 2014: s.446). Siddhartha ırmak kenarında duyduğu mükemmellik anlamına gelen “om” sözcüğüyle birlikte aydınlanma yolunda adımını atar. Kutsal olana doğru akış yolunu ırmak kenarında bulur ve sonucunda içini huzur kaplar. Irmak, Bruce-Mitford’a göre hızla akan zamanı temsil etmektedir ve ahiret hayatında önemli bir yeri bulunmaktadır.

⁴⁵Bir nehir hem araziye suladığı için doğurganlığın bir sembolü hem de hiç bitmeyen zaman akışının bir görüntüsüdür. Deltası, ruhun mutlak olan ile birleşmesini temsil eder. Yavaşça denize doğru ilerleyen nehir, ölüme doğru bir yolculuğu da sembolize edebilir. Yeraltı dünyasına yolculuklar genellikle bir nehir vasıtasıyla gerçekleşir ve cennetin dört nehri bir güç ve manevi beslenme kaynağını temsil etmektedir (Bruce-Mitford, 1996: s.36).

Siddhartha ırmakla birlikte yeniden doğar. Iрмаğın yanı başında ölümü düşünür ve yine ırmakla birlikte aydınlanmaya ulaşır. Siddhartha’nın kendini arayış yolculuğundaki kilit nokta ırmağın kendisidir. Sorell, *Siddhartha* eserindeki su sembolüne kısaca değinir.

⁴⁶Suyun sembolizmi ile ilgili tüm hikayeler ve kahramanlar arasında Siddhartha bunun en iyi örneğidir. Su, insan ruhunun daha üzücü yönlerini yansıtabilir. Siddhartha intihar etmek üzereyken, nehir kıyısında bir hindistancevizi ağacına yaslanmış ve akan nehrin sularına bakmıştı. Aşağı baktığında kendisini suya atacak isteğe sahipti. Suyun soğuk boşluğu ruhundaki berbat boşluğu yansıtıyordu (Sorell, 1974: s.102-103).

Sorell eserde suyun sembolizminin oynadığı önemi ve esere nasıl aktarıldığına dair açıklama getirmektedir. Irmak sonsuzluğu akla getiren, değişimin ve devamlılığın en büyük sembolüdür. ⁴⁷*Ve Siddhartha’nın hayatında sevgi duyduğu üç kişi Govinda,*

⁴⁵ A river is both a symbol of fertility, since it irrigates land, and an image of the neverending flow of time. Its delta represents the merging of the soul with the Absolute. Meandering slowly to the sea, the river can also symbolize a journey into death. Journeys to the Underworld often involve the crossing of a river, and the four rivers of Paradise are a source of power and spiritual nourishment.

⁴⁶ Of all the stories and heroes involved in the symbolism of water, *Siddhartha* is a prime example. Water can reflect the sadder aspects of man’s soul. When Siddhartha was about to commit suicide, he learned against a coconut tree on the river bank, placed his arm around the trunk and looked down into the green water which flowed beneath him. He looked down and was completely filled with a desire to et himself go and be submerged in the water. A chilly emptiness in the water reflected the terrible emptiness in his soul.

⁴⁷ And just as the three great loves of Siddhartha’s life- Govinda, Kamala and his son-are reunited with him at the river, so all the themes of the novel converge here and flow together into a new and comprehensive meaning.

Kamala ve oğlu nehirde yeniden bir araya gelmekle birlikte romanın tüm temaları burada birleşir ve birlikte yeni ve kapsamlı bir anlam kazanır (Dunham, Wensing, 1967: s. ix). Bu üç karakteri Siddhartha ile bir araya getiren ırmağın gücü, eseri sembolik anlamda zenginleştirmektedir. Su yaşamın kaynağıdır ve yaşamı sürdürmek için gereklidir. Siddhartha'nın aydınlanma yolunda kaldığı iki dünya arasındaki bir köprüyü temsil etmektedir. Kayıkçı Vasudeva ırmak hakkında konuşurken onu kişileştirmektedir. *Sesine sık sık kulak verip dinlemişimdir, sık sık gözlerinin içine bakmışım. Her zaman bir şeyler öğrenmişimdir ondan. Bir ırmak insana çok şey öğretebilir* (Hesse, 2018: s.56). İrmağın gözlerinin ve sesinin olduğunu düşünmesi bu kişileştirmeye bir örnektir. Siddhartha ve Vasudeva ırmağı yaşamın kendisi olarak görürler. *Akşamları çokluk ırmak kıyısındaki kütüğün üzerine oturuyor, susup suyun sesini dinliyorlardı; onlar için suyun değil, yaşamın sesiydi bu, var olanın sesi, dünya kuruldu kurulalı oluşum içinde olanın sesi* (Hesse, 2018: s.109). İrmak, her ikisi için de bilge bir varlıktır. Özellikle Siddhartha için yeni hayatında ona yol gösteren bir öğretmendir. *İrmaktan sürekli bir şeyler öğreniyordu. Dinlemeyi öğreniyordu en başta, sessiz bir yürekle, bekleyen, dışa açık bir ruhla, içinde tutkulara, isteklere kulak vermeyi öğreniyordu, yargılara, görüş ve düşüncelere yer vermeden* (Hesse, 2018: s.107). Siddhartha aslında yaşam tarzını değiştirerek ve meditasyon yaparak sessizliği öğrenmektedir. *Düşüncelere dalmış, oturup bekledi. Bunu, bu tek şeyi ırmaktan öğrenmişti: Beklemek, sabretmek, kulak verip dinlemek* (Hesse, 2018: s.125). İrmağın Siddhartha'ya verdiği dinginlik kendini bulmasında ve aydınlanmaya ulaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Hesse'nin de gençlik döneminde Almanya'da yaşadığı kasabada var olan ırmağın kenarına sıklıkla gittiği ve derin düşüncelere daldığı söylenmektedir.

Yaşlı Adam ve Deniz'de de ele alınması gereken bir diğer kavram Deniz'dir. Su hayatın kaynağıdır. Suyun oluşturduğu denizler ve okyanuslar da içinde hayat verdikleriyle yaşamı oluşturur. *Su, bir yenilenme sembolüdür, köklerdeki maddeye geri dönüş [...] Kitab-mukaddes de insanlığın yaratılma prensibinde suyu kabul eder çünkü ilk insan topraktan ve sudan yaratılmıştır* (Gardin, Olorenshaw, 2014: s.555). Su arındırıcı ve yenileyicidir. Su kavramı eserde deniz biçiminde karşımıza çıkar ve farklı bir algılanış ile imgeleşir. Okyanus, *dipsiz ve sürekli değişen ruh imajının bir sembolü, dünyaya gelen ve dünyadan ayrılan her şeyin çıkış noktasıdır* şeklinde tanımlanır (Gardin, Olorenshaw, 2014: s. 454-455). Santiago'nun, denizin içinde

kılıçbalığı tarafından çeşitli yönlere gitmesi ile Hemingway'in hayatının birçok döneminde oradan oraya sürüklenmesi arasında bağ kurulabilir. *Deniz çok güzel, çok merhametlidir. Fakat birden öyle değişiverir, öyle zalimleşir ki; başımızın üstünde fırl fırl dönen bu ufacık ve ötüşleri hüznünlü kuşlar için dayanılmaz olur* (Hemingway, 2017: s.26). Santiago'nun ağzından denizin betimlenmesi ile Hemingway'in hayata karşı bakış açısı benzerdir. Santiago ve Hemingway'e göre deniz ve hayat paralel olarak hem merhametli hem de zalimdir. Deniz, eserin geçtiği ortamı ve sembolik bir öge olmasıyla büyük rol oynamaktadır. Hikâye denizde geçmektedir. Eserde Santiago karadayken Manolin'den yardım alır fakat denizde tüm zorluklara karşı yalnızdır ve yardım edecek kimsesi yoktur. Hemingway'e göre insan yalnız kaldığında ancak gücünü kendine kanıtlayabilir.

Siddhartha eserindeki bir diğer kavram olan hayatı sembolize eden ağaç (orman), kökleriyle dünya ile aramızdaki bağı temsil etmektedir. *Yaşamın, gelişimin, yenilenmenin, yer ve gök arasındaki bağı, Tanrı ve insan arasındaki ilişkinin mükemmel bir görüntüsü olan ağaç tüm zamanlardan beri mevsimlerin değişim törenleri ile ilişkilendirilir, bin yıllardan beri Batılı simgelerin merkezinde yer alır* (Gardin, Olorenshaw, 2014: s.20). Siddhartha geçmiş yaşamı ile ilgili anılarını bir ağaç altında düşünmektedir. *O gün sabahtan akşama kadar mango ağacının altında oturdu babasını anımsayarak, Govinda'yı anımsayarak, Gotama'yı anımsayarak* (Hesse, 2018: s.88). Ölmeyi aklına getiren Siddhartha ağaçtan aldığı desteği bırakır ve kendini nehrin sularına bırakmayı düşünür. *Üzerinde bir bitkinlik, kolunu ağacın gövdesinden çekip aldı* (Hesse, 2018: s.90). Ağaçtan kolunu çekmesi, aslında hayatla olan bağı koparması anlamına gelmektedir. Sonrasında yaşadığı aydınlanma ile ağacın altında uyuya kalır. *Hindistan cevizi ağacının dibine çöktü Siddhartha, ağacın köklerinin üzerine başını koyup derin bir uykuya daldı* (Hesse, 2018: s.91). Ağacın altında ve köklerinin üzerinde yatması onun hayata tekrar bağlandığını gösterir.

Budizm'de ruhun gerçek bir bütünlük olan Brahman'a yaklaşabileceği bir yer olan Orman geri çekilme ve meditasyonun sembolüdür. Batı'da ise orman tehlikeli hayvanlar ve soyguncuları barındıran uğursuz bir yer olma eğilimindedir, gölgeleri bilinçaltının karanlık yerlerini temsil etmektedir (bkz. Bruce-Mitford, 1996: s.9). Eserde Siddhartha, Govinda ile meditasyon yapmak için Hindistan'da kutsal bir ağaç çeşidi olan banyan ağacının altında zaman geçirir. *Govinda, sevgili dostum, gel benimle banyan ağacının oraya gidip murakabeye dalalım* (Hesse, 2018: s.18).

Buda'nın banyan ağacının altında aydınlanma yaşadığına inanılmaktadır. Banyan ağacı ölümsüzlüğün simgesidir ve Hint efsanelerinde sıklıkla rastlanmaktadır. Uzun ömürlü olan bu ağaç Budizm'de önemli ve kutsaldır. Ağaçlar bilgeliği temsil etmektedir. Eserde Siddhartha kendisi hakkında bir şeyler keşfettiğinde çevresinde ağaçların ya da bahçelerin olduğu görülür. Siddhartha eserin başında incir bahçesinde düşünür. Burada, bahçedeki ağaçlar öğrenmenin bir temsilcisi olarak kullanılmıştır. Öte yandan Hesse'nin Lang'ın tedavisinin yanı sıra ormanda ve bahçelerde geçirdiği zamanın iyileşme sürecinde olumlu bir etki yarattığı söylenebilir. Doğa ile olan bağ, Hesse'nin hayata tekrar bağlanmasında yardımcı olmuştur.

Orman büyü alanıdır ve bilinçdışı zihni temsil etmektedir. Avrupa folklorunda olduğu gibi, ruhların korkutucu uğrak yeri ya da Hint kültüründe insanların maneviyatın peşinde olduğu bir inziva yeridir (bkz. Bruce-Mitford, 1996: s.36). Ormanda banyan ağacının altında kendini bulan ve aydınlanmaya kavuşan Siddhartha geçmiş yaşamını geride bırakarak yeniden doğuşunu tamamlar ve Nirvana'ya kavuşmuş yeni doğmuş bir ruh olarak yaşamına devam eder.

Yeniden doğuşun sembolü olan yılanın eserde bahsi geçmektedir. *Gömleğini bırakıp giden bir yılan gibi kendisini terk edip gitmişti bir şey, bütün gençlik yılları boyunca ona eşlik etmiş, onun olmuş bir şey yoktu artık: Öğretmenlerinin olması, öğretiler dinleme isteği* (Hesse, 2018: S.46). Bir yılanın derisini değiştirerek yenilenmesi gibi Siddhartha da kendini yeni bir başlangıçta bulur.

Dünyayı ilk kez görüyormuş gibi çevresine bakındı Siddhartha [...] Olamaz böyle şey, geride kaldı bu, artık uyandım, gerçekten uyandım ve ancak bugün açtım dünyaya gözlerimi [...] Siddhartha aklından bunları geçirirken durdu birden, yolun ortasında uzanmış yatan bir yılanla karşılaşmış gibiydi [...] Çünkü ansızın bir şeyi daha anlamıştı: onun, gerçekten uykudan uyanan ya da dünyaya gözlerini yeni açan Siddhartha'nın, yaşamına yeniden ve en başından başlaması gerekiyordu (Hesse, 2018: s.48-49).

Yılanlar, dönüşümün, evrimin, büyümenin sembolüdür. Eserde tam bu amaçla sembolize edilmiştir. Siddhartha hayat sürecinde yeniden doğuşu tekrar tekrar yaşadığını düşünmektedir. Jung, yeniden doğuş ile ilgili açıklamada bulunur. *Yenilenen kişiliğin özü değişmemiş, yalnızca işlevleri, bazı kısımları iyileşmiş, güçlenmiş ve düzelmişse, yeniden doğuş, varlığın değişmediği bir yenilenme de olabilir* (Jung, 2017: s.48). Siddhartha, tamamladığını düşündüğü yaşam dilimini geride bırakır. *Buda'yı, kusursuz kişiyi, geride bırakıp, dostu Govinda'yı geride bırakıp koruluktan ayrılan Siddhartha, o zamana kadarki kendi yaşamını da korulukta bıraktığını ve bu yaşamın kendisinden koptuğunu hissetti* (Hesse, 2018: s.46). Yeniden

doğuş sürecini tamamlayarak başka bir yaşama doğru yönelen Siddhartha, yıllar sonra karşılaştığı arkadaşı Govinda'ya bu süreci örneklendirerek açıklamaktadır.

Siddhartha eğilip yerden bir taş aldı, ağırlığını tartar gibi yaptı elinde. “Şu gördüğün,” dedi taşla oynayarak, “bir taştır, belli bir zaman sonra toprak olacak belki, topraktan da bitki olarak boy verecek ya da bir hayvana, bir insana dönüşecek [...] Bu taş taştır, aynı zamanda hayvandır, aynı zamanda Tanrı'dır, aynı zamanda Buda'dır, ileride şu ya da bu nesneye dönüşeceği için ona saygı duyuyor, onu sayıyor değilim, çoktan ve her zaman şu ya da bu nesne olduğu için sevip sayıyorum onu (Hesse, 2018: s.140-141).

Siddhartha bu sözleriyle dünyadaki her nesneyi saygı ile kucakladığını, evrenin parçası olan her şeyin onun gözünde eşit olduğunu belirtmektedir.

Yeniden doğuş bir döngüdür. Eserde Vasudeva bu döngüyü Siddhartha'ya anlatmaktadır. *Kayıkçı, “Her şey dönüp gelir! Sen de Samana, yine döneceksin buraya. Eh, güle güle git şimdi! Dostluğun, senden alacağım ücret olsun”* (Hesse, 2018: s.57). Bu döngü ise Budizm'de yer alan Karma yasasını hatırlatmaktadır. Karma yasasına göre, evrene ne verirseniz o size aynısını geri gönderir. Eserde Siddhartha ırmağa bakarken önemli bir şeyin farkına varır.

Irmak gülüyor, tiz ve duru bir sesle gülüyordu yaşlı kayıkçıya. Siddhartha durdu, sesi daha iyi işitebilmek için suyun üzerine eğildi, sessizce akıp giden suda yansıyan yüzünü gördü ve bu yüzde bir şey vardı, unutulmuş bir şeyi anımsatıyordu kendisine, düşündü ve buldu ne olduğunu: Bu yüz, bir zamanlar tanıdığı, sevdiği ve öte yandan korktuğu bir başka yüze, Brahman babasının yüzüne benziyordu. Ve anımsadı Siddhartha: Uzun zaman önce, henüz bir delikanlıyken çilecilerin arasına karışmasına izin vermeye zorlamıştı babasını, ona veda edip ayrılmış ve bir daha da eve dönmemişti. Şimdi onun kendi oğlu için katlandığı acıya babası da o zaman kendisi için katlanmamış mıydı? (Hesse, 2018: s.129).

Siddhartha'nın geçmişte babasına yaşattığı acı kendisine geri dönerek yaşamında karmanın oluşmasına neden olur. Siddhartha yaşadığı bu en derin acıdan sonra Nirvana'ya ulaşırken mükemmel ses “om”u duyar.

Ve tümü, bütün sesler, bütün amaçlar, bütün özlemler, bütün çileler, bütün hazlar, bütün iyi, bütün kötü şeyler, tümü birden dünyayı oluşturmaktaydı. Tümü birden oluşumların ırmağı, tümü birden yaşamın müziği idi. Ve Siddhartha dikkatle bu ırmağa, bu binlerce sesli şarkıya kulak verdi mi, salt acılara, salt gülmelere kulaklarını tıkayıp ruhuyla tek bir sese bağlanmadı da Ben'yle bu ses içinde yitip gitmeyerek bütün sesleri işitti mi, bütünü, birliği duymaya çalıştı mı, binlerce sesin bütün şarkısının bir tek sözcükten oluştuğunu görüyordu, bu sözcük de Om'du, mükemmelliği (Hesse, 2018: s.133).

Siddhartha Om'u duyduğunda aydınlanmaya eriştiği anı yaşamaktadır. Nirvana'ya ulaşma yolunda ilerleyen Siddhartha'nın Om sesini duyduktan sonra ruhu iyileşmeye başlamıştır.

Om sözcüğü Siddhartha'nın kulağına ulaşır ulaşmaz, uykuya dalmış ruhu uyandı birden ve yapmayı tasarladığı şeyin saçmalığını anladı. [...] Son zamanlarda çekilen tüm sıkıntıların, tüm ayılıp kendine gelmelerin, tüm karamsarlıkların başaramadığı şeyi bu anda bilincinden içeri sızan Om yapabilmiş, nasıl bir perişanlık ve yanılğı içinde bulunduğunu birden görüp anlamasını sağlamıştı (Hesse, 2018: s.91).

Onu tüm acılarından sıyrır, Nirvana'ya erişmesinin bir sonucu olan Om sesiyle birlikte artık kendini arayışı sonlanmış ve benliğini bulmuştur.

Işıl ışıl parılıyordu Vasudeva'nın gülümsemesi dostuna bakarken. Derken Siddhartha'nın yüzünde de aynı gülümseme ışıl ışıl parıladı. Yarası meyveye durmuş, acısı ışımaya başlamış, Ben'i alıp giderek birlik içine karışmıştı. (...) Siddhartha bu andan sonra yazgıyla savaşı bıraktı, çektiği acılar son buldu. Yüzünde bilmenin neşesi çiçeklendi, hiçbir istemin karşı duramadığı, mükemmelliği tanıyan, oluşumların ırmağına, yaşamın seline "evet" diyen bir bilmenin neşesi. Acıları ve sevinçleri paylaşmaya hazır, kendini tümüyle ırmağın akışına bırakmış, birlik ve bütünlüğün bir parçası olmuştu Siddhartha (Hesse, 2018: s.134).

Siddhartha'nın hayatında yaşadığı acıları kabullenip onlardan sıyrılması, yaşamın anlamını kavraması ve huzura erişmesi sonunda gerçekleşir.

Siddhartha'da konusu az da olsa geçen diğer bir kavram kuştur. Özgürlüğü, bilgeliği, yeniden hayat bulmayı sembolize etmektedir. Siddhartha bir gün kapısının önünde uykuya daldığında sevgilisi Kamala'nın da olduğu kuş ile ilgili bir rüya görür.

Kamala, altın kafeste eşine seyrek rastlanır bir kuş beslemekteydi. Siddhartha bu kuşu gördü düşünde. Normal olarak sabah saatlerinde şakıyıp duran kuşun o sabah sesi duyulmamıştı. Siddhartha'nın dikkatini çekmişti bu, kafesin önüne gelip içeri bir göz atmış, kuşun öldüğünü ve yerde uzanmış kaskatı yattığını görmüştü. Kuşu kafesten çıkarıp bir an elinde tartmış, sonra kaldırıp sokağa atmıştı; ardından dehşetle irkilmış, sanki ölü kuşla varlığındaki bütün değerli, bütün iyi şeyleri de kaldırıp atmış gibi yüreğinde bir sızı duymuştu (Hesse, 2018: s.85-86).

Siddhartha'nın hayatı ve kuşun yaşamı altın kafes içindedir. İkisi de hapsolmuş ve sonsuz mutluluktan ve huzurdan uzak kalmıştır. Kamala, Siddhartha'nın onu terk etmesi üzerine altın kafeste beslediği kuşu salıverir.

Siddhartha'nın ortadan kayboluşunu duyduğunda, pencereye, eşine seyrek rastlanır bir kuşu beslediği altın kafese doğru ilerledi. Kapısını açıp kuşu çıkardı kafesten ve azat etti. Uzun süre arkasından baktı uçan kuşun. O günden sonra da ziyaretçi kabul etmedi artık, evinin kapısını kapalı tuttu. Ne var ki bir süre sonra, Siddhartha ile son kez birlikte olduğu zaman gebe kaldığını anladı (Hesse, 2018: s.88).

Kamala, kuşu özgürlüğüne kavuşturur. Siddhartha da o kuş gibi kafesinden sıyrılıp özgürlüğüne kavuşmuş ve gezgin hayatına kaldığı yerden devam etmiştir.

Yaşlı Adam ve Deniz eserinde de kuş kavramı yer almaktadır. Santiago açık denizdeyken bir kuş kayığın etrafında dönüp dolaşmaktadır.

Tam bu sırada biraz ilerisinde siyah kanatlarını açmış bir kuşun süzülmeğe olduğunu gördü. İhtiyar, "Bir şey buldu" diye mırıldandı yüksek sesle. Bir şey buldu muhakkak." Yavaş yavaş kuşun havada düzenli daireler çizdiği yere doğru kürek çekmeye başladı (Hemingway, 2017: s.30).

Hıristiyanlıkta kuş ruhun sembolüdür. Santiago'nun Tanrı ile arasındaki iletişim bağıdır. Aynı zamanda öngörüğü temsil etmektedir. *Yaşlı adam gözlerini yukarı kaldırdığı zaman kuşun yine havada süzüle süzüle dönmekte olduğunu gördü. Yüksek*

sesle, “Balık buldu galiba” diye söylendi (Hemingway, 2017: s.35). Santiago kuşun ona şans getirdiğini ve balıkları ona işaret ettiğini düşünmektedir. Kuş, aynı zamanda bilgeliğin ve başarının sembolüdür. Çalibülbülü kuşu kayığın tepesinde uçarak olta ipinin üstüne konar. Santiago “Dinlen küçük kuşum” dedi. “Dinlen de her insan, her balık, her kuş gibi kısmetinin, akıbetinin kucağına düş (Hemingway, 2017: s.55). Hemingway için anlamı, Tanrı’nın kuş aracılığı ile başarıya ulaşma konusunda ona yol göstermesi olarak algılanabilir.

Yaşlı Adam ve Deniz’deki balık kavramı, tüm dünyada sözlük anlamının yanı sıra başka anlamlar da taşır. Çoğu kültürde şans ve kısmet anlamlarına gelmektedir. *Hıristiyanlıkta İsa’nın sembolüdür. Yunancadaki balık kelimesini anlatan ichtus kelimesinin harfleri; Jesus Christos Theou Uios Soter (İsa Tanrı’nın oğlu, koruyucu) deyiminin kısaltmasıdır* (Gardin, Olorenshaw, 2014: s.98). Balık bu nedenle kutsal olanı simgelemektedir. Hıristiyanlıkta Ichthys kelimesi, açılımındaki anlam ve genel kullanımını nedeniyle, Hz. İsa’nın balık biçimini aldığını belirtir. Bu çıkarımdan ilahi kişilerin ya da varlıkların çeşitli biçimlere girdiği iddia edilir. Tıpkı Hz. İsa’nın balık ile bağdaştırılması gibi. Bu bağdaştırma balığı kutsal yapmaktadır. Balığın, Hz. İsa’nın yaşamında sıklıkla bahsi geçmektedir. *Ekmeklerin ve balıkların çoğalması, mucizevi balık avı, yeniden dirildikten sonra havarilerine görünen İsa’nın yediği yemek gibi* (Gardin, Olorenshaw, 2014: s.98) örneklendirilmektedir. Balık aynı zamanda çoğalmayı ve umudu temsil eder. Çoğu kültürde şans ve kısmet anlamlarına gelir. Dünya mitindeki en önemli sembollerden biri olan balık, doğurganlığı, hayatı, ölümü ve genellikle kutsallığı temsil etmektedir. Hıristiyanlıktaki en eski sembollerden biridir. Hem Mesih’i yani Hz. İsa’yı hem de sadık olanı işaret etmektedir. Hıristiyanlıkta Balık, Hz. İsa’yı temsil ediyor ise Santiago’nun Balık’ın peşinden ayrılmaması ve onu oltasında takılı halde takip etmesi bir mesaj içermektedir. *Güneş ihtiyarın sol kolu üstünde, arkasına doğru kalmıştı. Bu durumda balığın kuzeydoğuya döndüğü anlaşılıyordu* (Hemingway, 2017: s.68). Balık suda sürekli yön değiştirirse de Santiago balığın onu yönlendirdiği yerlere gitmek durumunda kalır fakat buna isteklidir de aynı zamanda. *Şimdi tam doğu yönünü tutmuşlardı* (Hemingway, 2017: s.86). Balık sürekli yönünü değiştirir, mücadeleyi bırakmaz. Balıkçının da balığın peşini bırakmaya hiç niyeti yoktur. *Dosdoğru güneybatıya yönelirim diye söyleniyordu. Denizde kimse kaybolmaz* (Hemingway, 2017: s.92.). Santiago, yılların balıkçısı olmasından ve denizleri avucunun içi gibi bilmesinden gelen özgüvenle

nereye giderse gitsin güvende olacağını düşünür. *Rüzgâr devam ediyordu. Hafiften kuzeydoğu yönüne döndüğünden ihtiyar daha uzun süre de böyle eseceğini anlamıştı* (Hemingway, 2017: s.110). Hemingway’ın dini inancından uzaklaşmış olma ihtimali, bilinçaltında Hz. İsa’nın yolundan gitmek istemesini ve ne yöne giderse gitsin onu bırakmak istemediğini gösteriyor olabilir. Bir diğer varsayım da kılıçbalığının Hemingway’ın yıllar sonra elde ettiği başarı olduğu ve bu başarıyı elinden bırakmayarak eski günlerine geri döndüğünü ispat etme çabası olduğu da düşünülebilir. Bu bakımdan kılıçbalığı son şansı da sembolize etmektedir denilebilir.

Balık kavramının olduğu yerde balıkçıdan söz etmemek neredeyse imkânsızdır. Balıkçı denildiği zaman balık yakalayan, avlanan kişi anlamı zihnimizde canlanır. Oysa balıkçı kavramı başka biçimlerde de kullanılabilir.

Balıkçı, ağında ruhları toplayanı sembolize eder. Kendisi ahiret ve gizli dünyayla bağlantı kurar. Balıkçı, Eski Mısır’da ruhların peşinden koşmakla ilişkilendirilir [...] Eski Ahit’te balıkçı, Tanrı’nın bir melekle özdeşleştirilerek silahlandırılmış kolu idi: Balıkçı aynı zamanda Yunan mitolojisinde koruyan, toplayandır (Gardin, Olorenshaw, 2014: s.99).

Balıkçı kavramının sembolik bağlamında algılanışı teolojik verilere dayanmaktadır. Dini bilgilere hâkim olmak, bahsi geçen kavramın algılanma şekline yön vermektedir. Balıkçı kavramının Hıristiyanlıktaki algılanışı ruhani biçimde ortaya çıkmaktadır. Eserde baş karakter Santiago’nun balıkçı olması ve ilk şehit havari Aziz Yakup’un da mesleğinin balıkçılık olmasındaki benzerlik, zihnimizde ruhani bir kişilik olarak balıkçı kavramını yerleştirir. Eserde balıkçının isminin Santiago olması onun balıkçı Aziz Yakup ile bağdaştırılmış olduğunu göstermektedir.

Siddhartha eserinde bir diğer önemli isim Siddhartha’nın ırmak kenarında yolunun kesiştiği kayıkçı Vasudeva’dır. Vasudeva ismi kutsal bir anlam taşımaktadır. ⁴⁸*Hindu mitolojisinde Vasudeva, Yadava hanedanlığının oğlu Krishna’nın babasıdır. Adı vâsu "iyi" ve deva "tanrı" dan gelir, yani Vasudeva iyi bir tanrı anlamına gelir* (www.pitarau.com›meaning-of-vasudeva). Vasudeva eserde Tanrısal bir karakter olarak betimlenmekte ve kusursuz olarak gösterilmektedir. Siddhartha Vasudeva’dan, *Pek sade bir insandı Vasudeva, bir düşünür değildi ama gerekli olanı biliyordu, Gotama gibi tıpkı; kusursuz biriydi, bir ermişti* (Hesse, 2018: s.138) şeklinde bahsetmektedir. Siddhartha, Vasudeva’yı Gotama Buda’nın yüceliği ve kutsallığını anımsayarak hatırlamaktadır. Vasudeva aynı zamanda “her şeyin içinde bulunduğu ve

⁴⁸ In Hindu mythology, Vasudeva is the father of Krishna, the son of Yadava dynasty. The name is from vâsu "good" and deva "deity" i.e. Vasudeva means a good deity.

herkese uyan” anlamına gelmektedir (bkz.Dunham, Wensinger, 1967: s.181). Vasudeva huzuru ırmakta bulmuş bilge bir kayıkçı ve Siddhartha’nın ırmakla konuşarak aydınlanmasına yardımcı olan kişidir.

“Öğreneksin” dedi Vasudeva, “ama benden değil. Dinlemeyi ırmak öğretti bana, sen de ondan öğreneceksin. Her şeyi bilir ırmak, ondan her şeyi öğrenebilirsin. Dinle, aşağılara yönelmenin, aşağılara inmenin, derinlikleri aramanın iyi olduğunu da yine ırmaktan öğrendin. Zengin ve soylu Siddhartha, kürek çeken biri olacak, bilge Brahman Siddhartha bir kayıkçı olacak: Bunu da sana söyleyen ırmaktır. Öbür şeyi de yine ırmaktan öğreneceksin” (Hesse, 2018: s.106).

Vasudeva’nın öğütlerini dinleyen Siddhartha, sonunda ırmaktan her şeyi öğrenmiş ve ona hayatı boyunca minnettar kalmıştır. Bu minnettarlığını eserin sonlarında yıllar sonra karşılaştığı arkadaşı Govinda’ya bahseder.

Bu gördüğün kayıkta benden önce çalışan biri vardı, benim öğretmenlerimden biri, kutsal bir adam; yıllar yılı inandığı tek şey ırmak oldu. İrmağın kendisiyle konuştuğunu fark etmişti, ırmağın sesini öğretmen bildi kendine, ses eğitti, hocalık etti ona; ırmağa bir Tanrı gözüyle baktı, pek çok yıl bir rüzgârın, bir bulutun, bir kuşun, bir böceğin de yücelttiği bu ırmak kadar Tanrısal nitelik taşıyacağını, onun kadar çok şey bilip onun kadar iyi hocalık yapacağını fark etmeksizin yaşamıştı (Hesse, 2018: s.142-143).

Vasudeva Siddhartha’ya yol gösteren kişidir. Savaş yıllarını büyük bir depresyonun içinde yapayalnız geçiren Hesse’nin psikanaliz tedavisi aldığı Lang, Hesse’nin hayatında bir nevi Vasudeva kimliğine bürünmektedir. Lang ile olan yakın dostluğu Hesse’nin iç dünyasının gelişmesine katkı sağlamış ve bu durum da eserlerine etkili şekilde yansımıştır. Ayrıca Hesse, karakteri Siddhartha gibi zengin ve soylu bir aileden gelmiş, istediği gibi bir yaşam sürebilmek için adeta kürek çeken bir kayıkçı gibi hayatını bu yolda mücadele ile geçirmiştir.

Siddhartha’da sözü geçen kayık, anlam bakımından sembolik bir derinliğe sahiptir. *Yelkenli ya da kürekli küçük bir tekne olan kayık geçidi sembolize eder, mümkün olanlarıyla insan kaderinin kırılğanlıklarını bir araya getirir* (Gardin Olorenshaw, 2014: s.339). Eserde Siddhartha’nın ırmağın karşısına geçtiği Vasudeva’nın kayığı, onu yeni hayatına götüren geçidi temsil etmektedir. *Ve zevkperest, az gözlü Siddhartha ölmüş, yeni bir Siddhartha uykudan uyanıp gözlerini açmıştı* (Hesse, 2018: s.101). Siddhartha, kayıkla birlikte geçtiği ırmakta hayatını geride bırakıp yeni bir başlangıç yapmıştır.

Yaşlı Adam ve Deniz’de Santiago’nun balıkçı teknesi vardır. Limana geri dönerken yüzünü kara çıkarmayan teknesi hakkında kendi kendine konuşur. *“Teknem mükemmel” diye düşündü. “Dümen sopasından başka yerine hiçbir şey olmadı”*

(Hemingway, 2017: s.124). Denizde geçirdiği üç gün boyunca teknesi ona bir sığınak olmuştur.

Siddhartha eserinde Kamala ile yaptıkları bir sohbet sırasında Siddhartha, Budizm'in dini lideri Gotama Buda'nın kusursuz kişiliği hakkındaki düşüncelerini Kamala'ya anlatır.

Tanıdığım pek çok bilge ve Samana arasında bir tanesi işte böyle kusursuz biriydi, asla unutmayacağım onu. Gotama'yı bu ulu kişi, Buda öğretisinin müjdeleyicisi Gotama. Binlerce öğrenci her gün öğretisini dinliyor, her an kurallarını izliyor onun, ama hepsi de düşünce yapraklardan farksız, öğreti ve yasayı içlerinde taşıdıkları yok (Hesse, 2018: s.77-78).

Gotama Buda'nın kusursuzluğundan, acılardan kurtulmanın ve bilgeliğe giden yolun Buda'nın öğretilerinden geçtiğinden bahsedilmektedir.

Acılardan bahsediyordu. Gotama, acıların kaynağından ve onların nasıl yok edileceğinden söz ediyordu. Sakin konuşması durgun ve berrak bir su gibi akıyordu. İstirapla yaşam, ıstırapla doluydu dünya, ama ıstıraptan kurtulmanın yolu keşfedilmişti: Buda'nın yolundan giden, esenliğe kavuşmaktaydı. Yumuşak ama kararlı bir sesle konuşuyordu ulu kişi, dört temel kuralı anlatıyor, izlenecek sekiz yoldan bahsediyordu, öğretinin alışılmış yöntemini sabırla izliyor, örnekler getiriyor, yinelemelere başvuruyordu; dinleyenlerin üzerine süzülen sesi hafif ve aydınlıktı, bir ışık gibi, yıldızlarla döşenmiş bir gökyüzü gibi (Hesse, 2018: s.38-39).

Budizm hakkındaki bilgilendirmeler esere ustalıkla serpiştirilmiştir. Budizm'de önemli olan ve ibadet yerine geçen üç eylem söz konusudur. *Herkes büyü yapabilir, herkes belirlediği hedefe ulaşabilir, yeter ki düşünmesini, beklemesini ve oruç tutmasını bilsin* (Hesse, 2018: s.67). Bu üç eylem insanın kendini bulmasına yardım eden unsurlar arasında yer almaktadır. Budizm'de düşünerek hareket etmek, sabırla beklemek ve kendini açlıkla sınamak oldukça önemlidir. Siddhartha, Kamala'ya *düşünebilir, bekleyebilir, oruç tutabilirim* (Hesse, 2018: s.63) derken aslında Budizm'in öğretilerinden bazılarını sıralamaktadır. Budizm öğretilerinde beklemeyi bilmek ve sabretmek oldukça önemlidir. Düşüncelerini kontrol ederek zaaflarından ve dünyevi şeylerden uzak durmak mümkündür. Budizm'de insanın nefsinden kurtulması, bütün arzularını bir kenara bırakıp oruç tutması ile gerçekleşmektedir.

Eserde Budizm'in kutsal metinlerinden alıntılar da yer almaktadır. *Samaveda upanişad: hindu kutsal metinleri*. "Senin ruhun bütün dünyadır" diye yazıyordu bu görkemli dizelerde (Hesse, 2018: s.16). Ruhun bütün dünya olması yaşadığımız döngüyü ifade etmektedir. Sürekli yeniden doğuş döngüsünde olan ruh dünya üzerindeki her şeye dönüşebilir. *Sık sık bir Çandogya-Upanişad'dan şu sözleri tekrarlıyordu kendi kendine: "Doğrusu, Brahman'ın adı Satyam'dır- doğrusu, kim bunu bilirse, her gün cennet ona açar kapısını."* (Hesse, 2018: s.17). Verilen

örneklerde kutsal metinlerde yer alan ruh ve cennet gibi teolojik kavramlar esere yansıtılmıştır.

Govinda, Siddhartha ile Buda hakkında konuşurken onun öğretilerinden bahseder. *Gotama iyilikseverliği, kollayıp gözetmeyi, acımayı, katlanmayı buyurur ama sevgiyi dışında tutar bunun; dünyevi nesnelere sevgisine yüreğimizde yer vermeyi bize yasaklamıştır* (Hesse, 2018: s.143). Budizm, dünyevi işler peşinde koşmanın insana bir faydası olmayacağını, ruhu iyileştirmenin ve meditasyon ile kendi benliğine kavuşmanın önemini vurgulamaktadır. Govinda, Siddhartha'ya bakarken onu Gotama Buda'ya benzetir.

Siddhartha'nın bu gülümsemesi tıpatıp Gotama'nın gülümsemesiydi, aynı sessiz, ince, içyüzü kestirilemeyen, belki iyi yürekli, belki alaylı, bilge, bin bir yüzlü gülümsemesiydi, bizzat Govinda'nın yüzlerce kez huşuyla izlediği gülümsemesiydi Gotama'nın, Buda'nın. Govinda, mükemmelliğe kavuşmuş kimselerin böyle gülümsediğini biliyordu. (...) Binlerce çeşitliliğin üzerinde yansıyıp kaybolduğu yüz değişmemişti, Siddhartha gülümsüyordu sessizce, yavaşca ve yumuşak gülümsüyordu, belki pek iyi yürekli, belki pek alaylı, tıpkı onun gülümsediği, o ulu kişinin gülümsediği gibi (Hesse, 2018: s.145-147).

Siddhartha, yıllar içerisinde edindiği deneyimler ve sonrasında yaşadığı aydınlanma ile Govinda'nın gözünde kutsal kişi Buda gibi etrafına ışık yaymaktadır.

Siddhartha eseri içeriğinde Buda'nın felsefesini barındırmaktadır. Başından sonuna kadar Siddhartha Nirvana'ya ulaşmanın peşindedir. Yeni yaşam tarzlarını deneyerek arayışına yıllarca devam etmiştir. Eserin döngüsel bir teması vardır. Ana karakter Siddhartha çileci, saf bir yaşam tarzına başlar, daha sonra materyalist bir dünyaya döner ve sonunda çileci yaşamına tekrar döner. Bu tema, oğlu onu istediği yaşamı yaşamak için terk ettiğinde de belirgindir. Siddhartha'ya kendi babasını bıraktığını hatırlatır. Eserin sonunda Siddhartha kendini keşfeder ve hayatın anlamını nehirde bulur, kendini tanımayı öğrenir, yaşar ve sonunda kendini gerçekleştirme başarılar.

İncil'de bahsi geçen hikayelerden özellikle Hz. İsa hakkında olanları *Yaşlı Adam ve Deniz* eserinde görmekteyiz. Bu bakımdan İncil'in edebiyatı etkileyen yönleri bulunmaktadır. Birçok esere ilham verecek hikayelere sahip olan Hıristiyanlığın kutsal kitabı İncil'in içeriğinde yer alan edebi örneklere Buckner B. Trawick, dikkat çekmektedir.

⁴⁹Modern bir İngiliz, Amerikan ya da diğer edebiyat antolojisi gibi, Kutsal Kitap basit folklorlardan sanatsal şarkı sözlerine ve hikayelere kadar birçok farklı edebi türden örnekler

⁴⁹ Like a modern anthology of English, American, or any other literature, the Bible contains specimens of many different literary types, ranging from simple folklore to artistic lyrics and stories. In its pages

içerir. Sayfalarında mitleri, efsaneleri, masalları, benzetmeleri, kısa hikayeleri, denemeleri, gazelleri, mektupları, vaazları, hiddetleri, kıyametleri, atasözleri, tarihi, biyografyi, kehaneti ve dramayı buluruz (Trawick, 1970: s.20).

İncil'in *Yaşlı Adam ve Deniz* eserindeki yansımasını aşağıdaki alıntılarda görebilmekteyiz.

Sonra yeniden yavaş yavaş yukarı doğru tırmanmaya başladı. Sırtın üstüne direk ve sereni sırtından indirmeden abanıp kalkmayı denedi. (...) Sonunda yere koyduğu direğe dayanarak ayağa kalkabilmişti. (...) Yorganı omuzlarına, sırtına, sonra ayaklarına çekti; kolları iki yanına sarkık, avuçları dışarı doğru yüzükoyun, gazetelerin üstünde uyuya kaldı (Hemingway, 2017: s.126).

Hıristiyanlığın kutsal kitabı İncil'de Hz. İsa'nın çarmıha gerileceği büyük haç ile tepeyi tırmandırıldığı belirtilmektedir. Eserde balıkçı Santiago'nun yelken direğini sırtlanarak kulübesine tırmanması Hz. İsa'nın durumu ile benzerlik taşımaktadır. Santiago'nun taşıdığı direk, Hz. İsa'nın taşımak zorunda kaldığı haçı sembolize etmektedir. Hemingway Santiago'yu Hz. İsa figürü olarak göstermeye çalışmaktadır. Santiago'nun denizde ona yardım eden *Siddhartha* eserindeki gibi bir Vasudeva'sı yoktur. O, bir bakıma Tanrı'ya sığınmıştır. İnanç gücüyle kendine destek aramıştır. Fakat inancından daha çok kendi gücüne daha çok inanmış ve mücadelesini asla bırakmamıştır.

Yaşlı Adam ve Deniz eserinde Hıristiyanlık ile ilgili öğelere sıklıkla rastlanmaktadır. *Duvara da bir-iki İsa ve Aziz suretleri asılmıştı* (Hemingway, 2017: s.12). Santiago'nun eşinden kalan eşyalar olduğu belirtilmektedir fakat karısı kadar dindar olmayan Santiago onları duvardan indirmemiştir. *Santiago "Dindar değilimdir" diye söylendi. "Lakin şu balığı yakalarsam on tane Babamız, on tane Meryem Ana duası okuyacağım. Sağ salim elime geçerse azizlerin ziyaretine gideceğim* (Hemingway, 2017: s.65). Santiago, amacına ulaşırsa ancak o zaman dua edebileceğini dile getirmektedir. Her ne kadar Hemingway'in eseri yazdığı dönemlerde dindarlığından uzaklaşmış olabileceği varsayılsa da hem yazılarıyla hem de sözleriyle Tanrı inancından asla vazgeçmediğini çoğu zaman belirtmektedir.

"Meryem Ana duaları Babamız dualarından daha kolaydır" diye düşündü. (...) "Selam sana ey Meryem, Allah'ın lütfuna ermiş kadın. Kadınlar arasında kutsal olan senin rahminin meyvesi İsa da kutsaldır. Ey Meryem Anamız, Allah'ın sevgili kulu, hayatımızda ve ölüm anımızda biz günahkarlara dua et. Amin" (Hemingway, 2017: s.65).

we find myths, legends, fables, parables, short stories, essays, lyrics, epistles, sermons, orations, apocalypses, proverbs, history, biography, prophecy and drama.

Eserde Tanrı'dan babamız olarak bahsetmektedir. Hemingway bu satırları yazarken kendisi de günah çıkartır gibi görünmektedir. *Duayı okuyup bitirdikten sonra biraz daha ferahlamış hissetti kendini* (Hemingway, 2017: s.66). Hem Santiago'nun hem Hemingway'in içindeki bitmek bilmeyen Tanrı sevgisi ve ona ibadet duygusu her ikisini de rahatlatır niteliktedir. Tüm olumsuzlukların arasında Tanrı'ya sarılmak her ikisi için birer umut kapısı ve huzurun yeridir. Hemingway, savaflara tanıklık ettiği dönemde dini inancından uzaklaştığına dair söylentiler bulunsa da kimi kaynakta onun koyu bir Katolik olduğu belirtilir. Gerçekte inancının ne olduğunu bilemesek de bu eserinde kullandığı kavramlardan bilinçaltındaki inanç mücadelesini anlayabiliriz.

Hemingway'in eserde kullandığı dini öğelerden biri de “günah” kavramıdır. Günahın bahsi tüm büyük dinlerde geçmektedir. *“Günahın ne olduğunu anlamam, ona pek inanmam da. Belki balık tutmak da günahdır. Geçimimi sağlamak, başkalarını doyurmak için yaptığım halde bu işin günah olduğunu sanıyorum. Ama o zaman her şey günah sayılırdı* (Hemingway, 2017: s.108). Santiago ve Hemingway Tanrı'ya inanır fakat inancın beraberinde getirdiği kuralları uygulamazlar.

Eserde son olarak “üç” sayısı üstü kapalı bir şekilde sembolize edilmektedir. Hem eser için hem de dini anlamda önemli bir yere sahiptir. ⁵⁰*Çoğu din için kutsal olan üç sayısı, tüm yaşamı ve deneyimi göstermektedir. Doğum, yaşam ve ölüm; akıl, beden ve ruh; geçmiş, şimdi ve gelecek; erkek, kadın ve çocuk olarak tanımlanır.* (Bruce-Mitford, 1996: s.102). Hristiyanlıkta önemli olan üç sayısı “baba, oğul ve kutsal ruh” kavramlarını ifade etmektedir. Santiago denizde üç gün geçirir. O üç güne yitik olarak başlar, mücadeleyi bırakmaz ve sonunda yeniden doğmuş gibi başarıya ulaşır. Her şey denizin ortasında geçirdiği o üç günde yaşanır. Ayrıca Manolin'in ailesinin onu Santiago'nun yanından alıp başka bir tekneye miço olarak vermelerinin nedeni eserde belirtilir. *...çocuklarını ilk hafta içinde üç güzel balık yakalayan bir başka tekneye vermişlerdi* (Hemingway, 2017: s.5). Bu tekne talihli bir teknedir. Santiago teknesiyle açıldığı zaman denizdeki kayıklar hakkında yorum yapar. *Artık görünürlerde üç kayık, çok gerilerde üç kayık kalmıştı* (Hemingway, 2017: s.30). Bu kullanımlar ve üç sayısının anlamı, Hemingway'in eserinde bu sayıyı tesadüfen dile getirmedigini gösteren niteliktedir.

⁵⁰ Sacred to most religions, the number three combines the numbers one and two and so includes all life and experience. It is birth, life and death; mind, body and soul; past,present and future; man,woman and child.

3.2. BİYOGRAFİK YAKLAŞIM

BİYOGRAFİK YAKLAŞIM	
<p><u>SIDDHARTHA- HERMANN HESSE</u></p> <ul style="list-style-type: none">▶ Yazar, Şair▶ Ana karakteri ile benzer bir geçmiş▶ Doğu yolculuğu▶ Budizm deneyimi▶ Psikoterapi tedavisi▶ İntihar teşebbüs▶ Siddhartha ve Hesse'nin yalnızlığı▶ Budist Hesse▶ Eseri yazma nedeni: Hayata karşı bıkkınlık (Sickness of life)	<p><u>YAŞLI ADAM VE DENİZ- ERNEST HEMINGWAY</u></p> <ul style="list-style-type: none">▶ Yazar, Gazeteci (Savaş muhabiri)▶ Ana karakteri ile benzer bir mücadele▶ Hemingway'in yolculukları▶ Balıkçılık deneyimi▶ Psikiyatri kliniğinde tedavi ve fiziksel hasarlar▶ İntihar▶ Santiago ve Hemingway'in yalnızlığı▶ Hıristiyan (Katolik) Hemingway▶ Eseri yazma nedeni: Eleştirmenlere karşı tepki

Her daim savaş karşıtı bir duruş sergileyen Hesse, Birinci Dünya Savaşı çıktığı zaman gözlerindeki rahatsızlıktan dolayı askerlik görevinden muaf tutulmuş fakat gönüllü olarak Alman Büyükelçiliği'nde çalışmıştır. Bir süre sonra da savaştan uzak durmak adına İsviçre'ye yerleşmiştir. Yaptığı doğu yolculuklarında edindiği bilgiler ışığında *Siddhartha* adlı eserini ortaya çıkarmıştır. Eserde, şüphelerden var olan bir arayış söz konusudur. Ana karakter Siddhartha Gotama, yeniden doğuşun varlığını Nirvana'ya ulaştığında anlamaktadır. Ona göre deneyimlerimiz birer yeniden doğuşa yol açar. Bilgelik ve erdemliliğe ise dünyevi arzular ve kaygıları bıraktığımızda ulaşırız. Yaşam ölümlerle asla bitmez ve devamlılığı aydınlanmalarla gerçekleşir. Siddhartha'nın şatafatlı hayatını terk edip kendini yollara koyması yaşamın anlamını keşfetmesine giden süreci başlatmış olur. Öte yandan eserin yazarı Hesse'nin varlıklı ailesini ve babasının ona yaptığı dayatmaları bir kenara bırakıp, her zaman istediği yazma eylemini özgürce gerçekleştirebilmesi için evini terk edip başka coğrafyalarda soluğu alması, ana karakteriyle olan benzerliğine bir örnektir. Siddhartha'nın hayatındaki amacına yani kendini keşfedip Nirvana'ya ulaşmasıyla, Hermann Hesse'nin çok istediği şair ve yazarlığa ulaşması aralarındaki benzerliği ortaya

koymaktadır. İkisinin de bu hayatta birer amacı vardır ve bunu zaman alsa da gerçekleştirirler.

Siddhartha'da Hesse'nin hayatı ile Siddhartha'nın hayatının benzerliği göze çarpmaktadır. *Oğlunu, bu zeki, bu bilip öğrenmeye susamış delikanlıyı gördükçe kıvancından yerinde duramıyordu babası, ona geleceğin büyük bir bilge kişisi ve rahibi gözüyle bakıyordu, Brahmanlar arasında bir prens görüyordu onda* (Hesse, 2018: s.13). Siddhartha'nın babası, oğlu hakkında hayaller kurarken Hesse'nin babası da aynı şekilde hayal kurmuş olabilir. Hesse'nin babası misyonerdi ve onun da kendisi gibi misyoner olacağını umuyordu belki de onun izinden yürümesini istemekteydi. Diğer bir örnek ise Siddhartha'nın babasına evden ayrılma isteğini açıkça söylemesidir. *İzninle baba, yarın evinden ayrılmak ve gezgin çilecilerin arasına karışmak geçer içimden, bunu söylemek için geldim sana. Bir samana olmaktır gönlümün arzusu. Babam, bu isteğime karşı çıkmaz umarım* (Hesse, 2018: s.19). Hesse de benzer bir şekilde babasıyla evden ayrılma konusunu konuşmuş ve bu söylediğini Siddhartha gibi uygulayarak evden ayrılmıştır. Siddhartha babasının evinden ayrılarak kendi istediği hayata doğru yol alırken tüm servetini geride bırakmıştır. Bir tüccarla konuşmasında bununla ilgili hislerini dile getirir. *Evet, beş parasız biriyim” diye karşılık verdi Siddhartha. “Ama kendi gönlümle istedim böyle olmayı yani sıkıntı içinde sayılmam* (Hesse, 2018: s.69). Hesse, babasının yönlendireceği hayat yerine kendi kararlarıyla yaşamak istediği bir hayat için evini terk etmiştir.

Siddhartha'nın babası, *Ve babanın sözünü dinlemektense ölmeyi yeğleyeceksin?* (Hesse, 2018: s.21) sözlerini sarf eder. Siddhartha ise babasına karşılık *Siddhartha, her zaman babasının sözünü dinledi* (Hesse, 2018: s.21) diyerek bugüne kadar babasının sözünden çıkmadığını belirtir. Siddhartha'nın hayatı keşfetme isteğine paralel olarak Hesse'nin istediği şekilde hayatını yönlendirme çabasında babasına karşı duruşu örnek olarak sunulabilir.

Hermann Hesse, hem ailesel hem toplumsal sorunlar yüzünden ağır bir bunalım geçirirken Carl Gustav Jung'un öğrencisi Joseph Lang'dan psikoterapi almıştır. Tedavisinden sonra iç dünyası rahatlamış ve hayatındaki bu bunalımlı dönemde aydınlanma yaşamıştır. Doğu felsefesine yönelip huzura kavuşmayı denemiştir. Tıpkı Siddhartha'nın umutsuzca ırmağın kenarında ölümü düşünürken birdenbire duyduğu “om” sesi” ile aydınlanma yaşayıp huzuru bulma yolunda hayatına devam etmesi gibi. *Om sözcüğü Siddhartha'nın kulağına ulaşır ulaşmaz, uykuya dalmış ruhu uyandı*

birden ve yapmayı tasarladığı şeyin saçmalığını anladı (Hesse, 2018: s.91). Hesse'nin de yazmakla ilgili kalbinin sesini dinlemesinin yanında aldığı psikoterapinin yardımıyla ruhunda aydınlanmaya giden yola girmiştir. Hesse'nin kendi içinde aydınlanması da Jung ve öğrencisi Lang'ın desteği ile kendi içinde oluşturduğu doğrularla birlikte gerçekleşir. Kalıplaşmış ve dayatılan hiçbir öğretiye ödün vermeyen Hesse'nin hayata dair bakışını doğu dünyasında edindiği hümanist bilgiler ışığında şekillendirdiği söylenebilir. Aldığı terapi ile yaşama tekrar bağlanan Hesse, entelektüel aktivitelerine geri dönmüştür. Lang'tan tedavi aldığı dönemde ruhbilime ve Budizm'e ilgisi artmıştır.

Hesse'nin C.G. Jung'un öğrencisi Joseph Lang ya da Alman basınının sert eleştirilerine karşılık Hesse'ye her zaman destek olan Romain Rolland gibi isimlerle arasındaki dostluk ona hayat boyu yardımcı olmuştur. Tıpkı Siddhartha ve Govinda arasındaki dostluk gibidir denilebilir. Hesse ve karakteri Siddhartha'nın yaşadıkları zor zamanlarında yardım eden ve ilerledikleri yolda desteğini esirgemeyen dostlarının olması aralarındaki benzerliği göstermektedir.

Diğer yandan Hesse'nin kendi hayatındaki Kamala'sı ilk eşi ve çocuklarının annesi 1904-1923 yılları arasında evli kaldığı Maria Bernoulli'dir. Düğününden önce bir arkadaşına yazdığı mektubunda Maria hakkındaki düşüncelerini belirttiği söylenmektedir. Mektubunda ⁵¹*Maria'nın eğitim seviyesi, deneyimleri ve zekasının kendisine eş değer olduğunu, Maria'nın ondan daha yaşlı, öz güven sahibi ve çalışkan bir kadın olduğunu belirtmiştir* (<https://www.hermann-hesse.de/node/891>). Hesse'nin Maria'ya karşı hayranlık beslediği bu sözlerinden anlaşılmaktadır.

Yaşlı Adam ve Deniz eserinde Hemingway'in mücadele konusunda cesaretli olmanın gerektiğini belirtmesinin yanı sıra kendi şahsi başarısını da anlattığı varsayılmaktadır. Belirtilen bu varsayım üzerinden gitmek yerine Hemingway'in dini inancını tekrar hissedebilmek için iç dünyasında kendisiyle mücadelesini bilerek ya da bilmeyerek anlatmış olabileceği varsayımına ve kendi hayatında edindiği deneyimlerden esinlenerek bu eseri yazmış olduğuna açıklık getirebilecek ifadeleri incelemek yerinde olacaktır. Kendi deneyimlerinden ve gözlemlerinden yola çıkarak bu eseri yazdığı da söylenebilir. Hemingway, öykü kitabından kazandığı parayla

⁵¹ She is a woman "at least equal to me in terms of education, experience of life, and intelligence, older than me, and in every respect a self-reliant, hard-working person."

kendisine bir tekne aldıktan sonra eserinde yer verdiği ana karakteri Santiago gibi kendisi de balıkçılık ile uğraşmış fakat bunu Santiago'nun aksine hobi olarak yapmıştır. Balıkçılıkta kısa sürede ustalaşmış olduğu tek başına yakaladığı elli iki tane kılıçbalığından anlaşılmaktadır.

Kayıtlara geçen en büyük balığı da yine kendisi yakaladı. Hemingway ile arkadaşı Mike Stater boyunun 4 metreden fazla olduğu iddia edilen dev kılıçbalığını yakaladıklarında hayvanı makarayla çekebilmek için saatlerce uğraşmışlardı. Teknenin etrafında dolaşan köpekbalıkları yüzünden Hemingway, Thompson marka makineli tüfeğiyle etrafı taradıysa da suya karışan kan daha büyük bir sürüyü kendilerine çekti. O sırada kılıçbalığı çoktan güverteye alınmış ve yarısı temizlenmişti. İç organları çıkarıldıktan sonra bile 227 kiloydu (<http://www.sabitfikir.com/dosyalar/ernest-hemingway-hakkinda-bilmediginiz-10-sey>).

Aldığı tekne ve balıkçılığa olan ilgisi *Yaşlı Adam ve Deniz* eserini yazmasına ilham verdiği açıkça görülmektedir. Hayatının çoğu döneminde savaşlara tanıklık etmiş biri olarak savaşı anlatan hikâyelerinden farklı olması da bu eseri özel bir yere koymaktadır. Savaş ortamından uzakta, sakin ve huzurlu bulunduğu Küba'nın küçük bir kasabasında yazmış olması da onun için farklı bir deneyim olmuştur.

Hemingway, hayatının bir bölümünü yaşayarak geçirdiği Küba'yı bir sevda haline getirmiştir. *Yaşlı Adam ve Deniz* eserini Küba'daki balıkçı kasabasında yazdığı sıralarda ülke, sosyalist devrim öncesine kadar siyasi açıdan çalkantılı bir dönem geçiriyordu. Hemingway, Küba'nın karmaşık döneminde orada bulunmasına rağmen bu eserinde siyasi düşüncelerine yer vermediği görülür fakat o dönemin sosyal yapısını belirten ifadeleri kullanırken yoksulluğu ön plana çıkarmıştır. *Çocuğun oturduğu evin kapısı kilitli değildi. Hafifçe itip açarak çıplak ayaklarıyla gürültü yapmadan içeri girdi* (Hemingway, 2017: s.22). Hemingway, ana karakter yaşlı balıkçı Santiago'nun yoksulluğunu, onu yalın ayak betimleyerek belirtmiştir. *Yol boyu, karanlıkta yelken direkleri taşıyan çıplak ayaklı insanlarla doluydu* (Hemingway, 2017: s.23). Çıplak ayaklar, yoksulluğu temsil etmektedir. *Mercan taşlarının üzerinde çıplak ayaklarıyla buzhaneye doğru uzaklaştı* (Hemingway, 2017: s.24). Hemingway yoksulluğu anlatan çıplak ayak kavramını eserinde sıklıkla vurgulamaktadır.

Hemingway, eserinde Santiago'nun vücudunun sol eline karşı kızgınlığını anlatmaktadır. *Sol eli hala tutuktuk ama yavaş yavaş açılıyor gibiydi* (Hemingway, 2017: s.61). Santiago sol eline söylenmeye devam eder. *Fakat sol eli her zaman ona kalleşlik etmiş, istediği şeyi yapmamıştı; bu yüzden ona hiç güvenmezdi* (Hemingway, 2017: s.72). Sol elinin ona ihanet ettiğini ve hayal kırıklığı yaşattığını her fırsatta vurgular. *Sol eline, hani pek işe yaramazlık etmedin diye takıldı. Bir ara umudu*

kesmiştim senden. Niye iki elim de aynı derecede kuvvetli doğmadım ki? diye düşündü (Hemingway, 2017: s.87). Hemingway, kendi hayatında da bedeninin sol tarafı ile sorunlar yaşamıştır. Savaşa katılmak için orduya yazılmış fakat sol gözü doğuştan kusurlu olduğundan dolayı Birinci Dünya Savaşı'na katılamamıştır. Bu durumun, içinde bir yara olduğu varsayılırsa, bu yaranın onu sürekli gazeteci olarak savaşların ortasında bulunmaktan alı koyamadığı görülmektedir. Onu yarı yolda bıraktığını düşündüğü sol gözüne olan kızgınlığını, yarattığı Santiago karakterinin sol eline yansıtmuş olabilir.

Hemingway'in yazarlığı ile Santiago'nun balıkçılığı şu şekilde bağdaştırılabilir: *Sabahın serinliği içini titretiyordu. Fakat titreye titreye biraz sonra ısınacağını, küreklere oturunca her şeyin düzeleceğini biliyordu* (Hemingway, 2017: s.22.). Kürekler Santiago'nun para kazanmasına ve mesleği olan balıkçılığı yapmasında bir araçtır. Kürekler kayığın yol almasına yardımcı olur. Hemingway'in yazmasına yardımcı olan şey ise elleridir. Onun elleri kürekleridir. Mesleğini yapmasına birer araçtır.

Eserde Santiago eliyle ilgili bir yaralanma yaşamıştır. *İpin açtığı yara hafif sayılırdı ama elinin pek işlek bir yerinde oluşu canını sıkıyordu. Bu işi bitirmek için eline çok ihtiyacı vardı ve daha başlangıçta böyle yaralanmak hoşuna gitmiyordu* (Hemingway, 2017: s.57). Santiago'nun balık yakalaması için ellerine ihtiyacı vardır. Tıpkı Hemingway'in yazmak için ellerine ihtiyaç duyması gibi. Eserlerinde çoğunlukla fiziksel sorunlar yaşayan karakterlere yer veren Hemingway'in kendisi de savaşlarda aldığı yaralardan kaynaklı sağlık sorunları yaşamıştır. Üzerine alkol bağımlılığı da eklenince Hemingway'in ellerinin buna bağlı titremesi ve kontrol etmekte zorlanması belki de eserini yazarken canını sıkmış olabilir. *Bir ölü eli gibi kaskatı kesilmiş parmaklarını süzerek, "Elim, nasılsın?" diye sordu. "İşler nasıl elim?"* (Hemingway, 2017: s.58). Santiago da sürekli olarak eliyle ilgili yaşadığı problemi dile getirmektedir.

Kramp giren elini pantolonuna sürterek parmaklarını oynatmaya çalıştı. Fakat açılmıyordu bir türlü. "Belki güneş açar" diye düşündü. "Belki de yediklerimi sindirince geçer. Bu ele ihtiyacım olduğuna göre neye mal olursa olsun çözüp oynatmalıyım parmaklarımı" (Hemingway, 2017: s.60).

Hemingway edebi anlamda tekrar yükselişe geçmesi için ellerine olan ihtiyacını, eli ipten yaralanan Santiago üzerinden sıklıkla dile getirmektedir.

"Kramptan da nefret ederim" diye düşündü. "İnsana bundan büyük zulüm olur mu? Ekşimiş yemek yese insan ishal olur, haydi haydi kusmak ister. Bu durum adamın

onuruna dokunan, başkalarından utandıran bir iştir. Ama bu uyuşma, bu kramp yok mu, insanı kendi nefsinden utandıran, kendi nazarında küçük düşüren kötü bir acz, bir calambre (kramp) be (Hemingway, 2017: s.62).

Santiago'nun elini uyuşturan kramp onun mesleğini icra edememesine yol açar. Hemingway'in eline kramp girmesi demek, yazarın yeterince ilhama sahip olamaması ve yazma konusunda tıkanıp kalmasını sembolize eder. Kısacası yazarın da mesleğini olması gerektiği gibi yapamaması anlamına gelmektedir.

Santiago, balık tutmaya devam edeceğini, mücadelesini asla bırakmayacağını ve ellerini bir an önce iyileştirmesi gerektiğini kendine tembihlemektedir. *“Sonra ellerini bir yoluna koymaya bak, çünkü daha çok ihtiyacın olacak onlara”* (Hemingway, 2017: s.114). Hemingway de yazarlıkla olan işinin henüz bitirmediğini, daha birçok eser yazacağını belirtircesine ellerine ihtiyacı olduğunu vurgulamaktadır. *“Bir lokma dinlenip, ellerini savaşa hazır duruma sok”* (Hemingway, 2017: s.115). Hemingway aslında bu satırlarla eleştirmenlere karşı savaşmaya hazır olduğunu vurgulamaktadır. *Elleri daha ölmemişti; avuçlarını açıp kapayarak hayatın, yaşamanın acısını harekete geçirebiliyordu* (Hemingway, 2017: s.120). Hemingway tekrar eski başarısına kavuşacağını ve ışıltılı hayatına geri döneceğini üstü kapalı belirtmektedir. Santiago, köpekbalıklarıyla olan mücadelesinde kendini saldırı anına hazırlamaktadır. *Avuçlarını yavaş yavaş açıp kapayarak alıştırmaya çalıştı. Sonra parmaklarını iyice sıkıp canavarların yaklaşmasını kollamaya* başladı (Hemingway, 2017: s.111). Hemingway eseriyle birlikte artık edebiyat dünyasına dönmeye ve eleştirmenlerin karşısına çıkmaya hazır olduğunu ifade etmektedir.

Eserde Santiago kılıçbalığının eriliğinden överek bahsetmektedir. *Zokayı erkek balıklara has bir şekilde yuttu. Çekişi de erkek gibi, paniğe kapılmadan erkek gibi dövüşüyor* (Hemingway, 2017: s.47). Bu sözlerin son derece cinsiyetçi bir yanı bulunmaktadır. Erkeklerin zor koşulların üstesinden rahatlıkla geldiğini vurgular. Burada “erkek gibi” ifadesi kadın ve erkekleri kutuplaştırmanın bir göstergesidir denilebilir. *Santiago, Manolin'i sabah erkenden uyandırdığı için özür diler. Manolin de cevap olarak, “Niye erkek yaratıldık, işimiz bu” der* (Hemingway, 2017: s.23). Burada erkeklerin tüm zorluklara göğüs geren bir varlık olarak yaratıldığı anlayışı sezilmektedir. Hemingway de maço tavırlarıyla adından sıklıkla bahsettirmiştir. Kavgalara karışması, güç gerektiren aktivitelere katılması onun muhtemelen fiziksel savaş yaraları ve zayıflıklarının üzerini örtme amacından kaynaklı olabilir.

Diğer yandan Siddhartha'da erilliğin üstünlüğüne dair düşünceye tek bir kısımda rastlanır. Siddhartha, Govinda ile konuşurken erilliği vurgular. *Görüyorum ki bir erkek olmuşsun artık, kendi yolunu kendin seçiyorsun* (Hesse, 2018: s.39). Erkek olmanın yetişkin olmak anlamında kullanılmasının yanı sıra kendi kararlarını verebilen ve bu yolda hareket eden cinsiyet olarak da kullanılmıştır.

Hemingway'in ve Santiago'nun yalnızlıkları eserde ortaya çıkmaktadır. Santiago denizin ortasında yapayalnız kaldığı sırada yaşadığı his eserde şu şekilde anlatılır: *Denize bakarak yalnızlığını bir kez daha hissetti* (Hemingway, 2017: s.60). Deniz kavramının hayat ile bağdaştırılmasına yol açabilecek sözler eserde yer almaktadır. *Denizde kimsenin yalnız başına kalmayacağını bir defa daha anlamıştı* (Hemingway, 2017: s.61). Deniz hem hayatı hem de evreni temsil etmektedir. Bu ifade, hayatta kimsenin yalnız kalmayacağı gerçeğini vurgulamaktadır. Fakat Santiago denizde tek başına mücadele eder ve hayat deneyimlerinden dolayı gücünü, mücadelesi boyunca muhafaza eder.

Hesse'nin yalnızlığı ile Siddhartha'nın yalnızlığı da birbirine benzemektedir. Hesse kendi yalnızlığını karakterine yansıtmıştır.

Hiç kimse onun kadar yalnız değildi. (...) Ormandaki en yitik münzevi bile tek başına ve yalnız değildi, onun bile bir çevresi vardı, o bile belli bir sınıfa mensuptu ve bu sınıf yurdu, vatanydı onun. (...) Oysa kendisinin, Siddhartha'nın neresiydi yeri? Kimlerin yaşamını paylaşacaktı Siddhartha? Kimlerin dilini konuşacaktı? (Hesse, 2018: s.50).

Hesse de Almanya'dan İsviçre'ye göç etmiştir. Kendi memleketini terk eden Hesse, içindeki yalnızlığı ve kimliksizliği eserinde karakteri üzerinden yansıtmıştır.

Hesse eserlerini yazmadan önce olayları deneyimlemeyi tercih etmiştir. *Siddhartha*'yı ve diğer eserleri yazmasında, yaptığı doğu yolculukları etkili olmuştur. Kendi hayatında edindiği deneyimlerini eserlerine yansıtan yazar, bu eserini İsviçre'de yaşadığı dönemde yazmıştır. İsviçre o dönemde Avrupa'da yaşanan savaflara dahil olmadığından huzurun bulunduğu yer olarak da tanımlanabilir. Hesse de huzuru burada bularak doğu deneyimlerini *Siddhartha* eseri üzerinden anlatmıştır. Hesse'nin arayışı karakteri Siddhartha'nın arayışı gibi uzun yıllar sürmüş, dini inançlar üzerinde uzun süre kararsızlık yaşamıştır. Budizm'in görüşlerini bir süreliğine takip etmiş olsa da bazı kaynaklarda zaman içinde bu görüşlerden uzaklaştığı ifade edilmektedir.

Hesse'nin dini arayışı tıpkı Siddhartha'nın arayışı gibidir. İnanç konusundaki arayışı Siddhartha gibi yıllar boyu sürmüştür. Dini kuralları umursamaz.

Kutsal suyla yıkanmak iyi, güzeldi ama suyu yıkanılan nihayet ve su günahlardan arındırmıyordu, manevi susuzluğu dindirmiyor, yürekteki sıkıntıyı silip atamıyordu. Tanrılara sunulan sungulara ve yalvarıp yakarmalara söz yoktu ama bu kadarcık mıydı hepsi? (Hesse, 2018: s.15).

Hesse, dayatılan dini bilgilere karşı her daim şüphe duyarak sorgulama yoluna gitmiştir. Hesse'nin dini inanç konusundaki bu şüphesi, Hıristiyanlıktan sonra Budizm'i takip etmesine fakat öğretilerin onu tatmin etmemesi üzerine arayışının devam etmesine yol açmıştır.

Eserde Siddhartha aydınlığa giden yolda en dibe batmanın yüzeye çıkmak için gerekli olduğundan bahsetmektedir. *Esenliğe kavuşabilmek, Om'un sesini yeniden işitebilmek, yine doğru dürüst uyuyup doğru dürüst uyanabilmek için umutsuzluğa kapılmam, düşüncelerin en aptalcasına, intihar düşüncesine kafamda yer verecek kadar alçalmam gerekiyordu* (Hesse, 2018: s.98). Hesse de genç yaşlarında girdiği bunalım yüzünden intihar girişiminde bulunmuştur. Fakat tedavisinden sonra kendi aydınlığına giden yolda bir süreliğine de olsa esenliğe kavuşmuştur.

Siddhartha'nın hayatın anlamını bulma çabası ve yalnızlığının yanı sıra, dayatılmış kurallara karşı çıkan ve kendi benliğini keşfetmesi için çıktığı yol, Hesse'nin hayatında izlediği yol ile benzer özellikler taşımaktadır. Dindar ve misyoner bir aileden gelen Hesse, kültürel çeşitlilik içinde büyümüştür. Kendini keşfetmek için uzun yıllar harcamıştır.

Hesse, yıllar boyu yakasını bırakmayan bunalımından kurtulmak için birçok yol denemiştir. Gençlik yıllarında, şair ve ressam Gustav Graser ile tanışmış ve onun sıradışı hayat tarzından oldukça etkilenmiştir. Bu tanışmanın ardından Hesse, hayat tarzını değiştirmeye karar vermiş ve Ascona yakınlarında bulunan Monte Verita'ya giderek inzivaya çekilmiştir.

⁵² Burada ilkel bir kulübede çıplak ve yalnız yaşayarak sadece bir battaniyeye sarılmış bir halde taş zeminde uyumuş, bir hafta boyunca oruç tutmuş ve bir gün boyunca koltuk

⁵² At the beginning of the century, Hesse had become acquainted with and impressed by Gustav Graser, a long-haired, shaggy-bearded poet, sculptor, painter, nature lover, pacifist, and vagabond-outsider, a self-styled social critic and prophet in tunic and sandals. Restless ennui induced him in 1907 to join Graser and his vegetarians briefly in their retreat on Monte Verita near Ascona. Here he lived naked and alone in a primitive hut, slept on a stone floor wrapped only in a blanket, fasted for a week, and lay buried in earth up to his armpits for a whole day. His body toughened, but he did not find his hoped-for release from physical aches or psychological stress. He returned to Gaienhofen and his family, persuaded that Graser's literal reversion to nature was not the solution to his own life's problems. In the meantime, Hesse also became a student of theosophy, then turned to the religions of India, and after his experiment on Monte Verita discovered Lao Tse and Confucius. His growing interest in the Orient however, only added to his general discontent and restlessness.

altlarına kadar toprağa gömülmüştür. Vücudu güçlenmiş ancak fiziksel ağrılardan veya psikolojik stresten kurtulma umudunu bulamamıştır. Ardından Gaienhofen'e ailesinin yanına geri dönmüştür. Graser'in onu doğal yaşama teşvik etmesinin hayatında yaşadığı sorunlara bir çözüm olamayacağına ikna olmuştur. Bu arada Hesse bir teozofi öğrencisi olmuş, daha sonra Hindistan'ın dinlerine yoğunlaşmıştır ve Monte Verita'daki denemesinden sonra Lao Tse ve Konfüçyüs'ü keşfetmiştir. Ancak Doğu'ya artan ilgisi, yalnızca genel hoşnutsuzluğuna ve huzursuzluğuna katkıda bulunmuştur (Mileck, 1977: s.27).

Hesse, karakteri Siddhartha'nın yaşadığı gibi bir hayat tarzını kendi de deneyimlemiştir. Fakat Siddhartha gibi o da bu şekilde yaşayarak sorunlarına çözüm bulamamıştır. Bunalım yaşayan çoğu insan gibi ortam değişikliğine ihtiyaç duymuştur. Doğu'ya olan merakı onu Hindistan'a yönlendirmiştir.

⁵³Hesse, yaşamla dolu, tropikal sazlar, ilkel köylerdeki yerliler, tapınaklar ve timsahlar, maymunlar, egzotik kelebekler, kuşlar ve bereketli bitki örtüsünden oluşan ilkel ormanlardan etkilenmiştir. Fakat yaygın yoksulluk ve pislik yüzünden aynı zamanda putperest ve ticarileştirilmiş Budizm tarafından dehşete kapılmıştır. Dizanteri ve aşırı sıcaklıktan dolayı Hesse, planladığı gibi Hindistan'ı tamamen ziyaret etmeden Avrupa'ya dönmüştür (Mileck, 1977: s.27-28).

Hesse ilk Hindistan deneyimi ile büyük bir hayal kırıklığı yaşamıştır. Kişisel sorunlarını çözememiş ve beklediği huzuru orada bulamamıştır. Doğu dinleri onu büyülemiş ancak keşfetmeyi umduğu bilgiğe kavuşamamıştır. Her zaman kendini daha iyi tanımak ve yaşamak için mücadele vermiştir. *Siddhartha* eserinde de kendisi gibi ana karakteri de kendini bulma, tanıma ve yaşama yolunda uzun yıllar çaba göstermektedir.

Hesse'yi *Siddhartha*'yı yazmaya ikna eden etken Çin ve Hindistan seyahatlerinde yaşadığı değişim değil Gotama Buda'nın kendisi olmuştur. Tarihin örnek figürlerinden biri olan Gotama Buda'yı Hz.İsa gibi görmüş ve ona hayranlık duymuştur. Budizm'e karşı her zaman ilgisi olan Hesse, Budizm sayesinde manevi bir yolculuğa çıkmış, uzun meditasyonlarla insanlık ve hayata olan bakışına netlik kazandırmıştır. Hesse'nin Budizm deneyimi *Siddhartha* eserinin ortaya çıkmasına etken olmuştur.

Diğer yandan *Yaşlı Adam ve Deniz*'de Santiago'nun kayığındaki yelkenin paramparça olmasının ardında yoksulluktan ziyade başka bir anlam bulunmaktadır.

⁵³ He needed a change of environment, and he vaguely expected to find the spirit of India, a more innocent community of man, and answers to his personal problems. Hesse was impressed by the primeval jungles, teeming with life, the tropical deluges, the simple natives in their primitive villages, the temples, and the crocodiles, monkeys, exotic butterflies and birds, and luxuriant vegetation. But he was also appalled by the prevalent poverty and filth, and depressed by idolatized and commercialized Buddhism. Suffering from dysentery and exhausted by the oppressive heat, Hesse returned to Europe without visiting India proper as he had planned.

Yer yer çuval parçalarıyla yamalı kıvrık yelken, sürüp giden yenilgilerin belirtisi gibiydi (Hemingway, 2017: s.6). Hemingway yırtılmış olan yelken kumaşının insanın hayatındaki yenilgi ve hayal kırıklıklarını sembolize ettiğini vurgulamaktadır. Yazar diğer yandan yenilmemişlerden bahsederken Santiago'nun gözlerini hedef almaktadır. *Yenilmemişlerin neşesiyle ışıl ışıl yanan deniz rengi gözlerinden başka her şeyi kocamıştı ihtiyarın* (Hemingway, 2017: s.6). Normal şartlarda yaşlı insanların göz rengi bulanıklaşır ve rengi değişir fakat burada Santiago'nun gözleri yaşına rağmen aynı kalmıştır. *Anlam olarak şüphesiz vücuda ait en güçlü ve en zengin sembol olan göz, bilginin, gücün ve isteğin kaynağıdır* (Gardin, Olorenshaw, 2014: s.238). Santiago'nun ışıl ışıl parlayan canlı gözleri, onun ne kadar güçlü ve azimli biri olduğu eserin ilk sayfalarında büyük mücadelesine çıkmadan önce vurgulanmaktadır. Hemingway'in de hayatı boyunca tanıklık ettiği deneyim ve gözlemlerinden dolayı manevi olarak güçlü gözlere sahip olduğu söylenebilir. Yazarın gözleriyle şahit olduklarından daha onlarca eser çıkması mümkün olabilirdi.

Hemingway'in on yıl boyunca hiçbir eser yayınlamaması eleştirmenlerin yazar hakkında ciddi anlamda konuşmalarına yol açmıştır. Santiago da seksen dört gün boyunca balık tutamadığı için diğer balıkçılar tarafından alay edilir. *Çevredeki balıkçılar ihtiyarla alay etmeye başlamışlardı ama o hiç kızmıyor, aldırış etmiyordu* (Hemingway, 2017: s.7). Santiago hakkında konuşulanları, Hemingway de eleştirmenlerin yazdıklarını umursamamaktadır. Santiago, *"Gerekirse şu denizlerin karanlığında kilerden olmayı tercih ederdim."* *"Köpekbalığı olmamak şartıyla"* diye mırıldandı. *"Köpekbalığı bu, Allah kimseyi onların eline düşürmesin."* (Hemingway, 2017: s.69) sözleriyle kendine düşman gördüğü köpekbalıklarını kötülemektedir. Diğer yandan Hemingway için köpekbalıkları eleştirmenler olarak görülmektedir denilebilir. Onu ve eserlerini didik didik eden eleştirmenler, edebiyat denizindeki köpek balıkları olarak algılanabilir. Santiago, *"Vurmasına, saldırmasına engel olamam ama belki ben de onu haklarım. Dentuso (köpekbalığı), lanet olası musibet"* (Hemingway, 2017: s.104) diyerek köpekbalıklarına kızmaya devam etmektedir. Hemingway eseri hakkında gelecek eleştirileri engelleyemeyeceği fakat güçlü bir duruş ve kalemi sağlam bir eser ortaya koyarsa belki de onlara karşı zafer kazanabileceğini anlatmaya çalışmaktadır. Eleştirmenler hakkında pek de iyi düşünmüş olduğu söylenemez. Eleştirmenleri hiçbir şey üretmeyen ve yazarlar üzerinde baskı kuran rahatsız edici kişiler olarak görmüştür.

Hemingway eserinde, 1933 yılında Afrika'ya yaptığı seyahatinden yansımalar vermektedir. Santiago da çocukken gittiği Afrika'yı anımsayarak orayı özlem içinde tasvir etmektedir.

Çocukken gittiği Afrika'yı, onun, gözleri acıtacak kadar beyaz ve parlak kumlu kıyılarını, esmer renkli kayaların meydana getirdiği burunları görüyordu. Artık her gece yeniden bu kıyılarda yaşıyor, aslanların kükreyişini dinleyerek, oralarda dolaşan yerli kayıklarını seyrediyordu. Uykusu zift, üstüğü kokusu duyuyor ve sabah rüzgarlarında Afrika'nın havasını teneffüs ediyordu (Hemingway, 2017: s.21).

Hemingway'in Afrika seyahatinde edindiği gözlemlerini eserinde yansıtması kaçınılmazdır. Bunun yanında eserde kendi hayatındaki deneyimlerini sıklıkla dile getirmektedir. *Artık düşlerinden fırtınalar, kadınlar, olmayacak rastlantılar, büyük balıklar, kavgalar, kuvvet gösterileri, hatta karısı bile silinmişti. Şimdi sadece başka ülkeleri, aslanları, beyaz kumlu kıyıları görüyordu* (Hemingway, 2017: s.22). Bilindiği üzere Hemingway'in hayatına çokça kadın girmiş, yılları seyahatler ve büyük isimlerle olan karşılaşmaları, barlarda karıştığı kavgalar, bilek güreşleri, büyük balık avcılığı gibi deneyimlerle geçmiştir. Bu satırlardaki her bir aktivite onun kendi hayatından eserine yansıttıklarıdır.

Hesse, yazdığı özlü söz niteliğindeki satırlar ile dikkat çekmektedir. *Kamaswami Siddhartha'ya bir kağıtla kalem verdi. Siddhartha şunları yazdı. "Yazmak iyidir ama düşünmek daha iyi; akıllılık iyidir ama sabretmek daha iyi"* (Hesse, 2018: s.71). Hesse, Budizm'in beraberinde getirdiği düşünme ve sabretme eylemlerinin daha önemli olduğunu dile getirmektedir. Bir başka özlü sözünde, bilgi ve bilgeliğin aktarımı konusundaki ustalıklı anlattığı düşünceleri önemli bir mesaj içermektedir. *Bilgi bir başkasına aktarılabilir, bilgelikse hayır. Bilgelik keşfedilebilir, bilgelik yaşanabilir, bilgelik el üstünde taşıyabilir insanı, bilgelikle mucizeler yaratılabilir ama bilgelik anlatılamaz ve öğretilemez* (Hesse, 2018: s.139). Bilgiyi öğrenmek ve öğretmek kolaydır. Bilgelik ise başkalarından öğrenilmez. Kişinin kendi yaşayarak ulaşabileceği bir mertebedir. Hesse, kendi duygularını karakteri Siddhartha üzerinden aktarmaktadır.

Dünyanın iç yüzünü görmek, onu açıklamak, onu aşığılamak büyük düşünürlerin işidir belki. Ama benim için tek önemli şey, dünyayı sevebilmektir; onu aşığılamamak, ona ve kendime hınç ve nefret beslememek, ona, kendime ve bütün varlıklara sevgiyle, hayranlıkla ve huşuyla bakabilmektir (Hesse, 2018: s.143).

Bu satırlar Hesse'nin, tedavisinden sonra kendisi ve hayat ile olan barışıklığının bir yansımasıdır. Yazar, her varlığı evrenin bir parçası olarak görerek hayatı sevgiyle kucaklamanın önemini vurgulamaktadır.

Siddhartha, Hesse'nin en etkili ve en iyimser eseridir. 1922 yılındaki basımından sonra 1951 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde yayınlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra daha da artan kayıp gençlik için bir umut olmuştur. O nesil için cesaret verici bir eser olmuştur. Ana karakter Siddhartha'ya benzer şekilde Hesse'nin kendini gerçekleştirme süreci benzerlik göstermektedir.

Hesse, 1920'li yıllarda Budizm'in yıllarca onun için tek teselli kaynağı olduğunu belirtmiştir. Bir süre sonra artık bir Budist olmadığını söylemesine rağmen, Budist öğretilerinin yararlarını itiraf etmiştir. Siddhartha da benzer şekilde Buda'nın disiplinlerini takip etmeye ikna olmamıştır.

Hemingway'in eserinde yaptığı betimlemeler onun bizzat gözlemlerini yansıtmaktadır. *Karadaki bulutlar dağ yamaçları gibi üst üste birikmiş ve sahil, mavimsi boz tepeleriyle arkada ince yeşil bir çizgiye dönüşmüştü. Suyun maviliği iyiden iyiye koyulaşmış bazı yerlerde mor bir renk almıştı* (Hemingway, 2017: s.32). Bu betimlemeler ancak bu sahneyi bizzat yaşamış bir insanın anlatabileceği niteliktedir. Hemingway derin deniz balıkçılığı konusundaki deneyimlerini yaptığı betimlemelerde yansıtmaktadır.

Sahilin yeşil çizgisi gözden kaybolmuştu ama üstüne yığılı beyaz bulutlarla yüksek karlı yamaçlar gibi duran mavi tepeleri hala seçebiliyordu. Deniz iyice koyulaşmış, suda sık sık prizmalar oluşmaya başlamıştı. On binlerce plankton tanesi, öğle güneşinin parlak ışığı altında eski ışıltısını kaybetmiş, derinliklere doğru dikine inemeye başlamıştı (Hemingway, 2017: s.38).

Teknesiyle sıklıkla çıktığı balık avında gözlemlediği doğayı eksiksiz bir şekilde yazıya dökmesi sürpriz olmamıştır. Gazetecilik, savaş muhabirliği ve yazarlık gibi gözleme dayalı olan iş alanlarına yıllarını vermiş olması onu bir betimleme ustası yapmıştır.

Santiago kılıçbalığı hakkında kendi kendine konuşurken hislerini yüksek sesle dile getirmenin şanssızlık getireceğini düşünmektedir. *“Zamanla yutacak” diye düşündü. Bunu yüksek sesle söylememiştir; çünkü iyi şeyler yüksek sesle söylenirse olmayıverirdi* (Hemingway, 2017: s.41). Söyleyeceklerini içinden dile getirirse her şeyin yolunda gideceğini düşünür. Hemingway ise yazma konusunda verdiği demeçlerinde buna benzer bir duruş sergilemektedir.

Ernest Hemingway, yazarlık kariyeri boyunca, yazma üzerine konuşmanın kötü şans getirdiğini, “yazdıklarından bahsedersen ya da onları birine gösterirsen, bunun, kelebeklerin kanatlarında taşıdıkları her neyse onu ve bir şahinin tüylerinin düzenini söküp atacağını” ifade etti (Phillips, 2019: s.11).

Hemingway bu düşüncesini yazarlığı boyunca uygulamış, eserlerini okurlarına sunmadan önce haklarında konuşmanın eserini zedeleyip büyüsunü bozacağına inanmıştır.

Hemingway yazın hayatı boyunca daktiloya geçirmeden önce yazacaklarını kurşunkalemle kâğıda dökmesinin yazara ve esere sağladığı faydalarından bahsetmiştir. Eserde kurşunkalemi olta ipleriyle sembolize etmiştir. *Her biri bir kurşunkalem kalınlığında olan olta iplerinin altına bir ucu küpeşteye dayalı, yeşil renkli birer tahta çubuk yerleştirmişti* (Hemingway, 2017: s.28). Santiago'nun balıkçılıktaki yardımcı nesnesi olta ipleridir. Hemingway'in yardımcısı ise kurşunkalemidir. *Bütün dikkati kara sulara kaybolan oltalardaıydı. İplerini kimsenin kolay kolay beceremeyeceğı kadar gergin ve muntazam tutmuş, akıntının karanlığında her seviyede dolaşacak büyük balıkların önüne iştah açıcı yemler salmıştı* (Hemingway, 2017: s.29). Hemingway'in hayatındaki kara suları bir süredir uzak kaldığı edebiyat dünyası olarak düşünülebilir. Olta ipleri de kurşunkalem olarak algılanırsa yazım yeteneğıyle eserini sağlamlaştırıp eleştirmenlerin önüne gönül rahatlığı ile koyabilir şeklinde yorum getirilebilir.

Kurşunkalemle yazarsanız, okuyucunun sizin anlatmaya çalıştığınız şeyi anlayıp anlamadığını üç ayrı şekilde görme şansınız olur. İlk olarak yazdıklarınızı en baştan okuduğunuzda. Sonra, daktiloyla temize çekildiğinde onu geliştirmek için bir şansınız olur, son olarak da provasını okurken düzeltmek için tekrar fırsatınız olur. Yani ilk önce kurşunkalemle yazmak size yazdıklarınızı düzeltmek için üçte bir daha fazla şans verir (Phillips, 2019: s.63).

Kurşunkalemle çalışmanın yazara ve esere olan katkılarını röportajlarında açıkça ifade ettiği görülmektedir.

Santiago'nun kılıçbalığını avlamasında en büyük yardımcısı zıpkındır. *“İyi bir zıpkın alıp hiç yanımızdan ayırmamalıyız. Ucuna da eski bir Ford'un yaylarından çatal yaparız. Bir de güzel sivriltilip biledin mi?... İyice sivri olmalı ama; pek serti yaramaz. Sonra zora gelince kırılır. Benim sustalı bile kırıldı* (Hemingway, 2017: s.130). Zıpkın denizdeki balıkçıların gücünü temsil etmektedir Santiago'nun bir süre sonra zıpkınını kaybetmesi onun gücünü kaybettiğini sembolize etmektedir. Hemingway, zıpkını tıpkı olta ipini sembolize ettiği gibi kurşunkalem yerine koymuş olduğu varsayılırsa, bu kurşunkalem ona güç veren bir nesne durumundadır. Zıpkının sivriliğı tıpkı bir kurşunkalemin sivri ucu gibidir. Sivri uçlu kurşunkalemle her an yazmaya hazır olmalıdır diye düşünmektedir.

Hemingway yazarlık konusundaki deneyimlerini eserde Santiago'nun balıkçılık deneyimi ile vurgulamaktadır. *Bunu daha önce binlerce kez kanıtlamış olması hiçbir anlam taşımıyordu. Şimdi bir kez daha yapacaktı. Her seferi kendi başına ayrı bir olaydı ve bunu yaparken geçmişi aklına bile getirmezdi* (Hemingway, 2017: s.67). Santiago geçmişte ne kadar balık tuttuğunun ya da ne derece iyi bir balıkçı olduğunun bir anlamı olmadığını, önemli olanın o anda göstereceği performans olduğunu söylemektedir. Hemingway için ise durum benzerdir. Geçmişte ne kadar eser ortaya koyduğunun bir önemi olmadığını, kendini bu konuda kanıtlamış olmasının bir anlam ifade etmediğini ve sadece o an yazdığı eser üzerine odaklanıp geçmiş başarıları bir kenara koyması gerektiğini belirtmektedir. Eserde Santiago *“Bu da ne ki, ben daha kötülerine göğüs germiş adamım, elimdeki kramp da geçti; bacaklarım aslan gibi, yiyecek konusunda da ondan üstünüm”* (Hemingway, 2017: s.76) diyerek ruhsal ve fiziksel olarak güç toplamaya çalışmaktadır. Hemingway ise daha önceki yıllarda yazmış olduğu *“Across The River”* eseri hakkında eleştirmenler tarafından maruz kaldığı kötü yorumları ve yazmadan geçen yıllara yönelik ağır konuşmaları aklından geçirircesine serzenişte bulunurken aynı zamanda gücünü tekrar toplamaktadır.

Hemingway iyi bir eser ortaya çıkartmak istemiş ve sonunda çok güvendiği *Yaşlı Adam ve Deniz* eserini şekillendirmiştir. Tıpkı Santiago'nun yüzeye çıkan balığı görüp amacına yaklaştığını fark etmesi gibidir. *Kılıçbalığı denizin yüzeyine çıkınca Santiago; “Hep bunu bekliyorduk” diye düşündü. “Şimdi yüzümüzün aklıyla çıkalım içinden.”* (Hemingway, 2017: s.84). Hemingway için ise, eseri şekillendikten kısa bir süre sonra tamamlanmaya hazır bir hale geldiğini belirtmektedir. *“Adamakılı yorulduğum” diye düşündü. “Mevsim rüzgarları da başlamak üzere. Fakat bunca didinmeden sonra onu ele geçirmek zevkli olacak. Ona öyle ihtiyacım var ki* (Hemingway, 2017: s.91). Hemingway yazdığı bu satırlarda eski başarısına ulaşma isteğini belirtmektedir. Uzun yıllardır başarıya hasret kalan yazarın tek ihtiyacı olan, başarıyla birlikte itibarına yeniden kavuşmaktır. *“Kısmetimi görmek, elimde tutup okşamak istiyorum” diye düşündü. “Servetim samanım, her şeyim bu benim.”* (Hemingway, 2017: s.98). Santiago tuttuğu kılıçbalığını teknesine alıp başardığını hissetmek isterken, Hemingway eserini tamamlayıp bir an önce elinde tutmak ve keyfini çıkarmak istemektedir. *Benim yapacağım tek şey kafamın içini ferah tutmak olmalı. Ellerim kendilerine düşen işi tam olarak başardı, şimdi de her şey yolunda gidiyor* (Hemingway, 2017: s.102). Santiago uzun zamandır onu huzursuz eden balık

avlayamamanın karamsarlığına kapılmışken ellerinin tüm gücüyle oltayı kavrayışı ona kılıçbalığı yakalamada yardımcı olmuştur. Hemingway ise ellerinin yazma işini başarı ile tamamladığını ve içinin artık rahat olması gerektiğini dile getirmektedir. *Yokuşun sonundaki kulübesinde yaşlı adam yeniden uykuya dalmıştı. Hala yüzükoyun uyuyor, çocuk da yanı başında bekliyor, onu seyrediyordu. Yaşlı adam aslanların düşünü görüyordu* (Hemingway, 2017: s.132). Santiago kılıçbalığı yakaladığı için huzurlu ve rahatlamış hissetmektedir. Hemingway de eserini yazmayı bitirdiğinde duyacağı huzura yaklaşmaktadır. Santiago'nun rüyasında unutmadığı Afrika seyahatindeki aslanları görmesi onu huzura erdirmiştir. Aslan gücü simgelemektedir ve Santiago rüyasında gördüğü aslanlarla gücünü yeniden toplamıştır. Hemingway de tüm yazma işini tamamladığında zihnini boşaltmış ve rahatlamış hissetmektedir. Aynı zamanda yazma gücünü yeniden bulmuştur. Bunu da kendini tanımlarken dile getirdiklerinden anlamaktayız. Hemingway, Charles Scribner Jr.'a 1952 yılında yazdığı bir mektubunda şunları dile getirir: *Bir kitabı bitirdikten sonra duygusal anlamda tükenmiş oluyorum. Eğer tükenmemiş olursanız bu, duyguyu okuyucuya tam anlamıyla verememişsiniz demektir. En azından benim için durum bu* (Phillips, 2019: s.51). Hemingway, bu görüşü ile yazmanın hissetmek olduğunu ve yaşadığı yoğun hissiyatı yazıya dökmenin verdiği rahatlığı belirtmektedir. Santiago üç gün boyunca kaldığı açık denizden döndüğünde yorgunluktan ve başarmış olmasının verdiği rahatlıktan dolayı kulübesine döndükten hemen sonra uyuya kalmıştır. *Kulübeden içeri girince direkleri duvara dayadı. Karanlıkta su testisini bulup birkaç yudum aldı. Sonra boylu boyunca yatağın üstüne uzandı. Yorganı omuzlarına, sırtına, sonra ayaklarına çaktı; kolları iki yanına sarkık, avuçları dışarı doğru yüzükoyun, gazetelerin üstünde uyuya kaldı* (Hemingway, 2017: 128). Hemingway de eserini tamamladığında rahatlama yaşamıştır.

Hemingway yazmadığı yılları düşündüğünde rahat hayatına tekrar özendiğini ve eleştirmenlerle uğraşmak yerine istediği gibi yaşamının onu daha çok rahatlattığını şu şekilde belirtmektedir: *“Yaşamak iyi şey” diye geçirdi yine aklımdan. “Keşke her şey bir düş olsaydı. Balığı hiç tutmamış, yatağında eski gazetelerin üstüne uzanmış uyuyor olsaydım”* (Hemingway, 2017: s.106). Santiago, yakaladığı kılıçbalığını hiç yakalamamayı tercih ederken kulübesinde geçirdiği zamanları anımsamaktadır. Hemingway ise bu satırlarda kendini eleştirmenlere kanıtlamak yerine bir kenara çekilmeyi tercih eder duruma getirmektedir. Santiago kayıkta yaşadığı tüm zorluklara

rağmen gücünü yitirmediğini şu sözlerle dile getirmektedir: “İnsan yenilmek için yaratılmadı” dedi dokunaklı sesle; “Âdemoğlu mahvolur ama yenilmez” (Hemingway, 2017: s.106). Hemingway de hayatında geçirdiği zor zamanlara karşı hala göğüs gerdiğini ve zorluklara yenilmeyeceğini ifade etmektedir.

Hemingway'in hayatı *Yaşlı Adam ve Deniz*'in ortaya çıkmasında bir etkidir. Santiago ve Hemingway arasındaki benzerlikler dikkat çekicidir. Her ikisi de hayatlarında mücadele etmiştir. Hemingway on yıl içinde başarılı bir roman yazmamış, Santiago ise seksen dört gün boyunca balık yakalayamamıştır. Bu nedenle, ikisi de kendilerini tekrar kanıtlamak zorunda kalmıştır. Kısaca *Yaşlı Adam ve Deniz*, Hemingway'in yaşam deneyimlerinin bir tezahürüdür diyebiliriz.

3.3. BENZERLİK VE FARKLILIKLAR

BENZERLİK VE FARKLILIKLAR	
<u>SIDDHARTHA</u>	<u>YAŞLI ADAM VE DENİZ</u>
<ul style="list-style-type: none">▶ Nirvana'ya ulaşmak, hayatın anlamı ve kendi benliğini arayış.▶ Gönüllü oruç tutmak▶ Siddhartha zengin ve prens▶ 25 yıldan fazladır evinden uzakta▶ Yolculuğunun sonunda ailesinden kimse yok▶ Siddhartha isminin anlamı▶ En yakın dostu Govinda'nın desteği▶ Huzuru ırmakta bulması▶ Arayıştan asla vazgeçmemek▶ Dini figür Buddha	<ul style="list-style-type: none">▶ Mücadele etmek ve başarıya ulaşmak▶ Denizin ortasında açıklıkla yüz yüze kalmak▶ Santiago fakir bir balıkçı▶ Evinden 3 gün uzakta▶ Karaya vardığında elinde bir şey kalmaz▶ Santiago isminin anlamı▶ Miçosu Manolin'in desteği▶ Huzuru denizde bulması▶ Mücadeleden asla vazgeçmemek▶ Dini figür Hz. İsa

Siddhartha eseri yirminci yüzyılın ilk yarısında 1922 yılında, *Yaşlı Adam ve Deniz* eseri ise aynı yüzyılın ikinci yarısında 1952 yılında yayınlanmıştır. Her iki eser de yazarların hayatlarında önemli bir yere sahiptir. *Siddhartha*, orijinal dilinde Almanca olup Alman Edebiyatına, *Yaşlı Adam ve Deniz* ise orijinal dilinde İngilizce olup Amerikan Edebiyatına mensup eserlerdir.

Her iki eserde dini liderlerin yansımaları görülmektedir. Bunlar Hz. İsa ve Siddhartha Gotama yani Buda'dır. Siddhartha, Buda'nın yaşamına benzer bir hayat içerisinde yıllarını geçirir. Onun gibi aydınlanma yaşayarak Nirvana'ya ulaşır. Kendi doğrularının yolundan gider. Santiago ise Hz. İsa'nın çektiği çilelere benzer fiziki durumlarla karşılaşır. Teknesinde kılıçbalığıyla olan mücadelesinde halatlar yüzünden avuç içleri kanar tıpkı Hz. İsa'nın avuç içlerinin çarmıhta kanaması gibidir. Eserin sonunda Santiago'nun yorgunlukla yelken direğini sırtlanıp tepedeki kulübesine tırmanması, Hz. İsa'nın gerileceği haçı sırtında taşıyarak tepeye çıkmasına benzemektedir. Her iki dini liderin amaçları uğruna çektikleri acılar ve mücadeleler, Siddhartha ve Santiago'nun çektikleri acılar ve mücadeleler ile bağdaştırılabilir. Her iki yazar da eserlerinde ana karakterlerini tanrısal kişilikler olarak göstermiştir. Her iki ana karakter de eserlerin sonunda yeniden doğuşu yaşar. Dolayısıyla yeniden doğuş kavramı her iki eserde verilmek istenen sonucun bir parçasıdır.

Eserlerin aynı zamanda dini metinler ile ilişkileri söz konusudur. Hemingway, İncil'i oluşturan bölümlerden Yeni Ahit'ten esinlenirken, Hesse ise Pitaka kutsal kitaplarından Sutta Pitaka'dan esinlenmiştir. Yazarlar kendilerini ifade etmek için dini öğelere ihtiyaç duymuştur. *Siddhartha*'da yer alan "Nirvana'ya ulaşma, kendini bulma, zenginlik içinde oruç tutmak, sabır içinde beklemek, bilge gibi düşünmek söz konusuyken, *Yaşlı Adam ve Deniz*'de "hedefine ulaşma, fakirlik içinde açlık çekmek, sabretmek" gibi kavramlar bulunur. *Siddhartha*'da isteyerek aç kalmak (oruç tutmak) kavramı yer alırken, *Yaşlı Adam ve Deniz*'de fakirlikten ve denizde mahsur kalmaktan dolayı aç kalma durumu söz konusudur.

Siddhartha'da, Buda, Vasudeva ve Kamala gibi tanrısal karakter isimlerinin yanı sıra ırmak, kuş, yılan ve ağaç gibi kavramların dini öğeleri sembolize ettiği görülmektedir. Eser Budizm'e ait öğeleri, Meditasyon ve öğretilerle ilgili eylemleri içermektedir. *Yaşlı Adam ve Deniz* ise Hıristiyanlık öğelerini içermektedir. Eserdeki karakter isimlerinin yanı sıra balık (Ictus: Tanrının oğlu), su (yaradılış), balıkçı Santiago (Aziz Yakup) gibi kavramların dini figürleri sembolize ettiği görülmektedir.

Siddhartha zengin bir Brahman prensidir. Santiago ise fakir bir balıkçıdır. Siddhartha yirmi beş yıldan fazla evinden uzakta yaşar, Santiago ise evinden sadece üç gün ayrı kalır. Siddhartha'nın uzun yolculuğundan sonra geriye kalan bir ailesi yoktur. Santiago da denizden döndüğünde geriye balıktan eser kalmaz.

Siddhartha eserinde kendi benliğini keşfetme amacı bulunurken, *Yaşlı Adam ve Deniz* eserinde ise başarıya ulaşmak amacı bulunmaktadır. Her iki eserin sonu da

ana karakterlerin huzur ve hedeflerine giden yoldaki başarıları ile sonuçlanmaktadır. Ana karakterlerin elde ettikleri buruk bir başarıdır. Siddhartha, oğlunun onu terk etmesiyle birlikte en derin acıları yaşamayı tamamlar ve acılarından kurtulur, aydınlanmaya erişir. Santiago da kılıçbalığını yakalar ve üç gün boyunca ona karşı mücadele verir. Sonuç olarak kılıçbalığı köpekbalıklarına yem olmuş ve geriye sadece iskeleti kalmış olsa da Santiago amacına buruk bir zafer ile ulaşmıştır.

Siddhartha ırmakta huzur bulurken, Santiago da denizde amacına ulaşır. Her iki eserin karakteri de suyun bulunduğu yerde huzura erişirler. Her iki karakter de amaçları uğruna verdikleri mücadeleden vazgeçmezler. Eserlerin sonunda hedefine başarmış olmanın verdiği huzur vurgulanmıştır. Siddhartha, hayatın anlamını ve kendi benliğini aramaktan asla vazgeçmez. Hayata karşı olan mücadelelerini de asla bırakmazlar. Sonuç olarak her iki eser de hayatta ne olursa olsun mücadeleyi bırakmamak gerektiğini vurgulamaktadır.

Siddhartha'da erillik tek bir kısımda vurgulanırken, *Yaşlı Adam ve Deniz*'de sıklıkla dile getirilmiştir. Siddhartha en yakın arkadaşı Govinda'nın desteğini alırken, Santiago da eskiden miçoluğunu yapan Manolin'in her daim desteğini alır. Eserlerdeki kendini arayış ve mücadeleyi bırakmama temalarının altında, bitmeyen bir arkadaşlık temasının varlığı dikkat çekmektedir.

Savaşlar her iki yazarı da derinden etkilemiştir. Her iki yazar da Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarına tanıklık etmiş ve kayıp neslin birer parçası haline gelmişlerdir. Savaşların sonucu olarak kendini arayış, her iki yazarın da eserlerine yansıttığı bir temadır.

Hıristiyan olarak doğan Hemingway ve Hesse'nin, savaşların insanlar üzerindeki olumsuz etkilerinden dolayı dinlerinden uzaklaşmış olduğuna dair söylentiler bulunsa da Hemingway'in Katolik mezhebine bağlı bir hayat sürdürdüğü, Hesse'nin ise Budizm'e yöneldiği gerçeği yayınlanan biyografilerinde açıkça belirtilir.

Her ikisi de yıllarca büyük bir depresyonun içinde yaşamış ve intihar girişiminde bulunmuştur. Hesse bu girişimden kurtuluş şansına erişirken ne yazık ki Hemingway bu girişimi sonucu hayatını kaybetmiştir.

Hesse ve Hemingway'in belki de ilk göze çarpan ortak özellikleri ikisinin de birer kitap kurdu olmasıdır. Edebiyatın her türüne karşı ilgi duymuşlardır. Ayrıca her

ikisi de doğayı çok sevmiş, hayatlarının önemli yerlerine koymuşlardır. Hemingway doğadaki gözlemlerini kaleme alırken, Hesse de doğayı fırçasıyla resmetmiştir.

Hesse'nin "Gertrud" eseri eleştirmenler tarafından saldırıya uğramıştır. Eserin gelmiş geçmiş en kötü Hesse romanı olduğunu belirtmişlerdir. Ernest Hemingway için de eleştirmenlerin tavrı benzer şekilde olmuştur. Hemingway'in "Across the River" eseri edebiyat dünyasında eleştiri yağmuruna tutulmuştur.

Her iki yazarın bu eserleri ortaya çıkarmalarında belli nedenleri bulunmaktadır. Hesse'nin eserini yazmaktaki amacı "sickness of life" denilen Türkçe karşılığı ile "hayattan bıkkınlık" durumudur. Hayatı sürekli sorgulayan Hesse içindeki bunalımı, yazarak, doğuya yaptığı yolculuklarıyla ve psikanaliz tedavi yöntemiyle aşmıştır. Hemingway'in eserini yazmasındaki nedeni ise on yıl boyunca hiçbir eser ortaya koyamadığı için kendini başarısız hissettiren eleştirmenlere karşı olan tepkisidir. Yazmakla olan işinin henüz bitmediğini hem eleştirmenlere hem de okurlarına yazarlık yaşamının en çok konuşulan bu eseri ile karşılık vermiştir. Her iki yazar da Nobel ödülünü alarak edebiyat dünyasındaki yerlerini taçlandırmışlardır.

Siddhartha ile *Yaşlı Adam ve Deniz* eserleri, yazarları Hermann Hesse ve Ernest Hemingway'in yaşam deneyimlerinin birer sonucudur. Her iki yazar da hayat hakkında yazmanın onu deneyimleyerek gerçekleşeceği fikrine sahiptir. Bundan dolayı her iki yazar da eserlerinde aktardıkları hikayeleri bizzat deneyimlemişler ve bu deneyimleri yazılarına aktarmışlardır.

4. SONUÇ

Toplam üç bölümden oluşan “Hermann Hesse’nin *Siddhartha* ve Ernest Hemingway’in *Yaşlı Adam ve Deniz Eserlerine Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*” başlıklı bu çalışmada, Amerikan ve Alman edebiyatının Nobel ödüllü iki yazarının eserleri teolojik etkileşim ışığında dini ve biyografik öğeler tespit edilerek ele alınmıştır. Bu bağlamda ilk olarak söz konusu eserlerin içeriklerinde barındırdığı dinler ve bu dinlerin liderleri ile ilgili veriler ortaya konulmuştur. İkinci olarak, çalışmaya yön verecek olan yöntemin yanı sıra eserler ve yazarlar hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının yazarlara olan etkisinden yola çıkarak eserlerine yansıtıkları biyografik ve sosyolojik öğeler ışığında inceleme yapılmıştır. Son olarak, eserlerde yer alan dini öğelerin sembolize ettiği kavram ve nesnelere tespit edilip hem dini hem biyografik yaklaşımla eserlerin analizi yapılarak benzerlik ve farklılıklar ortaya koyulmuştur. Bu doğrultuda “Hermann Hesse’nin *Siddhartha* ve Ernest Hemingway’in *Yaşlı Adam ve Deniz Eserleri karşılaştırmalı edebiyat bilimi verileri* ışığında incelenmiştir.

Bu bağlamda “Giriş” bölümünde, çalışmanın amacı ortaya konularak karşılaştırmalı edebiyat bilimi verileri ve disiplinler arası bir yaklaşımla eserlerin ele alınacağı belirtilmiştir. Bu çalışma sonucunda, her iki eserin dini öğelerini ele alarak teolojik ve biyografik yaklaşımla, benzerlik ve farklılıklarının ortaya konulacağı vurgulanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, ilk olarak karşılaştırmalı edebiyat biliminin Türkiye ve diğer ülkelere mensup bazı öncüleri tarafından yapılan tanımlamalara yer verilmiştir. Bu öncüler, “karşılaştırmalı edebiyat bilimi çeşitli edebiyatlar arasındaki ilişkiyi inceler” şeklinde yaptıkları ortak bir tanımda buluşmaktadır. Verilen bilgiler, toplumlar arası etkileşimin kültürel anlamda kaynaşmanın yolunu açtığını ve karşılaştırmalı edebiyat bilimini beslediğini göstermektedir. Ardından Hıristiyanlık ve Budizm dinleri hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Hıristiyanlığın ve Budizm’in anlamlarına, geçmişlerine ve öğretilerine ışık tutulmuş, kutsal kitaplarından alıntılar yapılmıştır. Hıristiyanlığın mezheplerinden ve kutsal kitabından bahsedilirken, Budizm’de yer alan meditasyon, dört temel gerçek ile acılardan kurtulma yolları aktarılmıştır. Hıristiyanlığın lideri Hz. İsa ve Budizm’in lideri Siddhartha Gotama’nın hayatları hakkında bilgiler aktarılmıştır. Hıristiyanlıkta Hz. İsa’ya müjdelenen kurtarıcı gözüyle bakıldığı, bu dinin temelinin onun öğretilerinin olduğu ve Tanrı ile

insanlar arasındaki iletişimde bir köprü görevi üstlendiği belirtilmiştir. Diğer yandan Budizm'in öğretilerinin sahibi Siddhartha Gotama'nın bilgelerin bilgesi olarak görüldüğü, onun öğretilerinin insanı aydınlanmaya kavuşturacağı, ona tanrı olarak değil bir öğretici gözüyle bakıldığı belirtilmiştir.

İkinci bölümde, çalışmamıza yön veren pozitivist ve sosyolojik inceleme yöntemleri ile onları bünyesine almış olan çoğulcu inceleme yöntemi hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Çoğulcu inceleme yönteminin, tek bir yöntem içerisinde kalmaktan alıkoyan, birçok disiplinden faydalanmayı sağlayan bir yöntem olduğu vurgulanmıştır. Sosyolojik eleştiri açıklanırken eserin kültürel, ekonomik ve politik bağlamda incelendiği, yazar ve toplum arasındaki ilişkilerin araştırıldığı ve yazarın bulunduğu ortamın yazdıklarına nasıl yansımış olduğunu değerlendirmek için yazarın sosyolojik durumuna bakıldığına altı çizilmiştir. Yararlanılan bir diğer yöntem ise pozitivist inceleme diğer adı ile anlatımsal eleştirinin, yazarın eserine kendinden neler kattığını bulmaya yönelik bir yöntem olduğundan bahsedilmiştir. Her iki eseri kaleme alan yazarlarının hayat hikayelerine yer verilmiştir. Nerede doğup büyüdüğü, yaşadıkları süre boyunca nelerle zaman geçirdikleri, yaptıkları yolculuklar ve ilgi alanları ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Her iki yazarın hayata karşı tutumları, dini görüşleri ve savaşların hayatlarına olan etkilerine dair hayat hikayelerine yer verilmiştir. Eser özetleri de bu bölümde kısaca aktarılmıştır. Eserlerin edebiyat dünyasında yarattığı büyük etkilerden ve eleştirmenlerden aldıkları olumlu yorumlardan söz edilmiştir. Eserler, sosyolojik dönem ve olgular hakkındaki bilgiler ışığında sosyolojik ve biyografik öğelerin eserler ve yazarlar üzerindeki etkilerinden yola çıkarak değerlendirilmiştir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları ile yazarların yaşadıkları ülkelerin o dönemlerdeki sosyolojik ve ekonomik durumları hakkında kısaca bilgilendirme yapılmıştır. Yazarların şahit oldukları savaşların ve çeşitli olayların hayata bakış açılarını ne yönde etkilediği konusuna değinilmiştir.

Üçüncü bölümde, eserlerde yer alan dini öğelerin tespiti ve yorumlanmasının yanı sıra her iki yazarın bu dini öğeler ve eserleriyle olan bağlantıları açıklanmaya çalışılmıştır. Tespit edilen dini ve biyografik öğelerin her iki eserde nasıl sembolize edildiği gösterilmiştir. Sembolizmin eserlerde dini öğeleri akıllı bir şekilde ifade etmeye yardımcı olduğu görülmüştür. Eserler arasındaki benzerlik ve farklılıklar teolojik ve biyografik yaklaşım ile ele alınmıştır. Bu benzerlik ve farklılıklar hem yazarlar hem de ana karakterleri üzerinden ortaya koyulmuştur. Bunun yanı sıra dini

öğeler tespit edilerek eserlerde oynadıkları roller açıklanmıştır. Eserlerde yansıtılan başarıya ya da Nirvana'ya ulaşma, karakter isimlerinin ve hayatlarının analizi, balık, su, ağaç, yılan ve kuş gibi kelimelerin sembolize ettiği anlamlar ön plana çıkarılarak inceleme yapılmıştır. Eserler biyografik yaklaşımla incelenerek yazarların bu eserleri yazarken hayatlarından ne derece esinlendikleri, inançlarının, yaşadıkları olayların ve buldukları çevrenin bilinçaltılarında yer edinin eserlerinde nasıl ortaya çıktıklarına dair analizler yapılmıştır. Hıristiyanlık, Budizm, Hz. İsa ve Siddhartha Gotama hakkındaki verilerden destek alarak eserlerin incelenmesi yapılmıştır. Çoğulcu inceleme yönteminin kapsadığı pozitivist ve sosyolojik inceleme yöntemlerinden faydalanarak yazarlar ve karakterler arasındaki bağlar analiz edilmiştir.

Siddhartha eserinin Buda felsefesi ile dolu olduğu, ana karakterin eserin başından sonuna kadar Nirvana'ya ulaşmaya çalıştığı aktarılmıştır. Eserde Siddhartha'nın yanı sıra Govinda da dahil olmak üzere aslında tüm karakterlerin kendi tatmin edici dünyalarına yani kendi Nirvana'larına ulaştığı analizlerle gösterilmiştir. Bu çalışmada, eserdeki materyalist dünya ile münzevi hayat arasında süregelen döngüsel temanın varlığı, ana kahramanın kendini keşfetmesi, hayatın anlamını bulduğu yerde dünyanın sırlarını keşfetmesi gibi konular gözler önüne serilmiştir. Hesse'nin uzun yıllar boyunca kendi yolculuğunu tamamlamak için toplumdan uzakta kalmayı tercih etmesi, bu zamanlarda Buda'nın öğretilerini keşfetmesi, Budizm'e olan sempatisi, içinde yaşadığı katarsisin ve kendini keşfetme konusundaki kararlılığı, *Siddhartha* eserini yazmasında önemli derecede etkili olmuştur. Eser iyimser bir içeriğe sahip olması nedeniyle, savaşlardan sonra ortaya çıkan gençlik hareketleri için bir umut olmuş, kurtuluş için yol arayan gençliğe cesaret veren bir eser haline gelmiştir. Yazarın kendini gerçekleştirme süreci, eserin kompozisyonu ile birbirine bağlıdır denilebilir. Hesse, yazısına ve kendi psikolojik mücadelesine yansıyan bir disiplinin lideri olan Buda'nın yaşam tarzı ve öğretileri karşısında hayrete düşmüştür. *Siddhartha* eseri Hesse'nin kendini ifade edebildiği, kendi içsel yolculuğunu tasvir eden bir eser olarak hayatında önemli bir yere sahip olmuştur.

Hemingway'in *Yaşlı Adam ve Deniz* eserinde Santiago, genç gözleri olan yaşlı bir adamdır ve bu özelliğinin varlığı bile Santiago'yu tanrısal bir figür yapmaktadır. Manolin, Santiago'nun öğretilerini takip etmek için bir bakıma ailesine rest çekmektedir. Bu durum, Hz. İsa'nın havarilerinin onun yanında olup onu reddeden herkese rest çekmesine benzerdir. Santiago'nun sırtında yelken direğini taşıması,

balığın kaçmasına izin vermemek adına yaralanan elleri, Hz. İsa'nın çarmıhı sırtında taşıması ve ellerinin ya da bileklerinin çivilenmesinden dolayı yaralanması gibi yaşadığı acıların benzerliği vurgulanmıştır. Hemingway eserinde, insanın hayatındaki en büyük avını elde ettikten sonra başarısını gelen yırtıcılardan korurken verdiği mücadeleyi tasvir etmektedir. Ana karakter hayatın yenilgisini kabul etmeyen bir adam olarak yansıtılmıştır. Sonucu ne olursa olsun verilen mücadeleyi asla bırakmamak gerektiğini vurgulayan eserin temelinde, Hemingway'in yıllarca bir eser ortaya çıkarmamış olması, kendisini uzun zamandır balık yakalayamamış olan Santiago ile bağdaştırması bulunmaktadır. Yazar, hayatı boyunca varmaya çalıştığı başarıyı *Yaşlı Adam ve Deniz* eseri ile kazandığını düşünmüştür.

İncelenen dini öğeler yazarların kendi hayatlarına karşı yapmış olduğu bir sorgulama sonucu ortaya çıkmış kavramlar olarak eserlerinde yer almış olduğu varsayımına ulaşılabilir. Üçüncü bölümde son olarak her iki eserin dini sembolleri ve biyografik öğeleri ele alınarak benzerlik ve farklılıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Dini kavramların eserlerde nasıl yansıtıldığı, karakter isimlerinin anlamlarının eserdeki önemi gibi hususlar ele alınmıştır. Yazarların kendi hayatlarında sahip oldukları deneyimleri göz önünde bulundurularak biyografik bir yaklaşıma ağırlık verilmiştir. Yazarların inanç arayışı, hayata karşı bakış açısı ve deneyimlerinin eserlerine ne şekilde yansımış olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, incelenen dini kavramlar yazarların kendi hayatlarına karşı yapmış oldukları bir sorgulama sonucu bilinçaltlarından çıkmış kavramlar olarak eserlerinde yer almış olduğu varsayılabilir.

Sonuç olarak eserlerin edebiyat bilimi içerisindeki yerini ve önemini bulmaya çalışmak, eserlerin içeriklerinde var olan dini öğeleri tespit ederek her iki eserin yazılma nedenleri ve yazarların kendi hayatlarını eserlerine ne şekilde yansıttığını bulmak, eserler arasındaki benzer ve farklı yönleri bulma hedefi bu çalışmanın bölümlerinde gerçekleştirilmiştir. Her iki yazarın eserlerinde kendi hayatları ile ana karakterlerinin hayatları arasındaki benzerlikleri, bakış açıları ve dini görüşlerine şekil veren dünya savaşlarının üzerlerindeki etkileri, hayat tecrübeleri, hayata karşı olan bıkkınlıkları ele alınmıştır. Hesse'nin ruhsal olarak iyileşmesi için yardım alması, eleştirilenlerin Hemingway'in başarısızlığından bahsetmeleri ve başarıya tekrar ulaşmak için verdiği çaba gibi etkenleri temel alarak çalışmanın amacına ulaşılmıştır. Dinlerin ve dini liderlerin, yazarları söz konusu eserleri yazmaya teşvik etmesindeki etkenlere ve dini öğelerin bu edebi eserlerdeki işlevlerine açıklık getirilmiştir.

Bu çalışmada Hermann Hesse'nin *Siddhartha* ile Ernest Hemingway'in *Yaşlı Adam ve Deniz* eserleri karşılaştırmalı edebiyat bilimi ve disiplinler arası bir yaklaşımla incelenmiştir. Teolojik bilgiler ışığında her iki eserde tespit edilen sosyolojik ve biyografik öğelerin yazarlar ve eserler üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Yazarların kendi hayatlarından ve bilinçaltlarından neleri yansıttıkları ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Yaşadıkları dönemlerde gerçekleşen dünya savaşlarının yazarlar üzerindeki etkileri incelenirken, yaşamlarına dair tecrübeleri de çalışmada göz önünde bulundurulmuştur.

Toplumların en hassas yönlerinden biri olan din unsuru, her iki eserde de sembolik olarak verilmiştir. Yazarlar “hayatın anlamını sorgulama” kaosunu yazılarına aktararak bir nevi iç dünyalarını dışa vurdukları ve dini inançlarını sembolik olarak eserlerinde yansıtmış oldukları görülmektedir.

Yazarların karakterlerle olan bağları, yaşadıkları sosyal ortam ve dini inanışlarının farklılıkları üzerine gidilerek eserleri kaleme almalarındaki nedenler irdelenmiştir. Yazarların eserlerini yazma amaçlarının yanı sıra ana karakter olarak dini figürlerden esinlenmelerindeki etkenler ele alınmıştır. Yazarların ortaya koydukları eserler ile kendi hayat hikayeleri karşı karşıya getirildiğinde, aralarındaki benzerliklerin fazlasıyla belirgin olduğu görülmektedir. Sosyolojik dönem olgularının eserlerin ortaya çıkmasındaki etken rollerinin bu çalışmadaki önemi, yazarların kendi hayatları ile sosyolojik olguların karşı karşıya getirilmesi ve aralarındaki benzerliklerin açığa çıkarılmasıyla vurgulanmıştır. Bu karşılaştırmalı çalışma sonucunda dini, biyografik ve sosyolojik öğelerin, eserlerin oluşmasındaki katkıları gözler önüne serilmiştir.

KAYNAKÇA

- Abrams, M.H. (1999). *A Glossary of Literary Terms*, Earl McPeck, United States of America.
- Alver, Köksal (2006). “Edebiyatın Sosyolojik İmkânı”, *Edebiyat Sosyolojisi*, Hece Yayınları, Ankara.
- Aytaç, Gürsel (1994). *Çağdaş Alman Edebiyatı*, Gündoğan Yayınları, Ankara.
- Aytaç, Gürsel (1997). *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*, Gündoğan Yayınları, Ankara.
- Beegel, Susan. F. (1996). “The Critical Reputation of Ernest Hemingway” *The Cambridge Companion of Ernest Hemingway*, Ed: Scott Donaldson, Cambridge University Press, Cambridge, s.270-280.
- Böttger, Fritz (1974). *Hermann Hesse*, Verlag der Nation, Berlin.
- Braudy, Leo (1979). “Realists, Naturalists, and Novelists of Manners”, *Harvard Guide To Contemporary American Writing*, Ed: Daniel Hoffman, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge. s.93-151-155.
- Bruce-Mitford, Miranda (1996). *The Illustrated Book of Signs and Symbols*, DK Pub, London.
- Culler, Jonathan (2006). “Comparative Literature, at Last” *The Comparative Literature In An Age Of Globalization*, Ed: Haun Saussy, Chapter Eighteen, The Johns Hopkins University Press, Baltimore, s.240.
- Delahunty, Andrew; Dignen, Sheila (2012). *Oxford Dictionary of Reference & Allusion*, Oxford University Press, Oxford.
- Dickstein, Morris (1999). “Fiction and Society 1940-1970 / War and the Novel: from World War II to Vietnam” *The Cambridge History of American Literature*, Ed: Sacvan Bercovitch, Cambridge University Press, Cambridge, s.103-106.
- Donaldson, Scott (Ed.) (1996). *The Cambridge Companion of Ernest Hemingway*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Dunham, T.C.; Wensinger, A.S. (Ed.) (1967). *Siddhartha, Eine Indische Dichtung von Hermann Hesse*, The Macmillan Company, New York.

- Eagleton, Terry (2015). *Postmodernizmin Yanılsamaları*, çev: Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Gardin, Nanon ve Olorenshaw, Robert (2014). *Larousse Semboller Sözlüğü* çev: Beyza Akşit, Bilge Yayıncılık, İstanbul.
- Hemingway, Ernest (2017). *Yaşlı Adam ve Deniz*, çev: Orhan Azizoğlu, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Hesse, Hermann (2018). *Siddhartha*, çev: Kamuran Şipal, Can Yayınları, İstanbul.
- Işık, Hüseyin Hilmi (1993). *Islam and Christianity*, Waqf Ikhlas Publications, Hakikat Kitabevi, İstanbul.
- İncil Müjde: İncil'in Çağdaş Türkçe Çevirisi*. (2005). Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul.
- Jung, Carl Gustav (2017). *Dört Arketip*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Kubre, Marju (Compiled by) (2003). *American Literary Reader*, Argo, Tallinn.
- Kula, O. Bilge (2011). *Batı Edebiyatında Oryantalizm –I*, Türkiye İş Bankası Kültür yayınları, İstanbul.
- Lawson, E. Thomas ve McCauley, Robert. N (1993). *Rethinking Religion, Connecting Cognition and Culture*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Lopez J.R. (Ed.) (2005). *Critical Terms For The Study of Buddhism*, University of Chicago Press, Chicago.
- Lynn, Kenneth. S. (1987). *Hemingway*, Simon and Schuster Pub, New York.
- McDonald, Gail (2007). *American Literature and Culture 1900-1960*, Blackwell Publishing, New Jersey.
- Michels, Volker (Ed.) (1979). *A Pictorial Biography of Hermann Hesse*, Triad Panther, Frogmore.
- Mileck, Joseph (1977). *Hermann Hesse Biography and Bibliography*, University of California Press, Berkeley.
- Mitchell, Donald. W. (2002). *Buddhism, Introducing the Buddhist Experience*, Oxford University Press, New York.
- Moran, Berna (2001). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim yayınları, İstanbul.

- Nabokov, Vladimir (2017). *Edebiyat Dersleri*, çev: Fatih Özgüven, Ayşe Batur, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Olson, Barbara K. (1997). *Authorial Divinity in the Twentieth Century: Omniscient Narration in Woolf, Hemingway, and Others*, Bucknell University Press, United States of America.
- Özdemir, Emin (2017). *Eleştirel Okuma*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Özkırımlı, Atilla (1991). *Açıklamalı Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Özükan, Bülent (Ed.) (2005). *Gün Gün I. Dünya Savaşı*, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Phillips, Larry W. (Der.) (2019). *Yazma Üzerine-Ernest Hemingway*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Price, Simon; Kearns, Emily (Ed.) (2003). *The Oxford Dictionary of Classical Myth & Religion*, Oxford University Press, New York.
- Sandison, David (1998). *A Hamlyn History of Ernest Hemingway*, Hamlyn Publishing, London.
- Sigal, Clancy (2015). *Ölümsüz Hemingway*, İthaki Yayınları, İstanbul.
- Sorell, Walter (1974). *Hermann Hesse, The Man Who Sought and Found Himself (Modern German Authors)*, Oswald Wolff Publisher, London.
- Sutra Translation Committee (Ed.) (1998). *The Seeker's Glossary of Buddhism*, Corporate Body Of The Buddha Educational Foundation (2nd edition), Taiwan.
- Tarihi Yaratan 1000 Adam*, (1985). Milliyet Yayınları, İstanbul.
- Tercüman 1900 Yılından 1990'a 20. Yüzyıl Ansiklopedisi*, (1990). 2.cilt, Tercüman İstanbul Tesisleri, İstanbul.
- Trawick, Buckner B. (1970). *The Bible As Literature (The Old Testament and The Apocrypha)*, Barnes&Noble Books, New York.
- Ulağlı, Serhat (2006). *İmgebilim "Öteki'nin Bilimine Giriş*, Sinemis Yayınları, Ankara.
- Ward, Keith (2004). *The Case For Religion*, Oneworld Publications Limited, Oxford.

Washer, Paul (2016). *The Gospel of Jesus Christ*, Reformation Heritage Books, Michigan.

Wellek, René ve Warren, Austin (1956). *Theory of Literature*, Harcourt, Brace & World, Inc., New York.

Wellbery, David. E. (Ed.) (2004). *A New History of German Literature*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge.

Zwalf, W. (Ed.) (1985). *Buddhism Art and Faith*, British Museum Publications Limited, London.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<http://www.sabitfikir.com/dosyalar/ernest-hemingway-hakkinda-bilmediginiz-10-sey>, 08.01.2019.

<https://www.behindthename.com/name/govinda>, 09.05.2019.

<https://www.hermann-hesse.de/node/891>, 10.03.2020.

www.pitarau.com/meaning-of-vasudeva, 12.03.2020.

https://en.wikipedia.org/wiki/James_the_Great, 15.08.2020.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Vasudeva>, 15.08.2020.

<https://www.rarebooks.ie/shop/books/the-old-man-and-the-sea.-first-illustrated-edition-19535>, 16.08.2020.

<https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/EHPH/008/EHPH-008-001>, 16.08.2020.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Andrea_Di_Bartolo_-_Christ_on_the_Road_to_Calvary_-_WGA00419.jpg, 19.08.2020.

<http://www.katinkahesselink.net/tibet/buddha.html>, 19.08.2020.

EKLER

Şekil 1. Gotama Buda'nın temsili heykeli.

<http://www.katinkahesselink.net/tibet/buddha.html>

Şekil 2. Hz. İsa'nın Çile Yolu Tablosu. (Çarmıha gerildiği haçı taşırken)

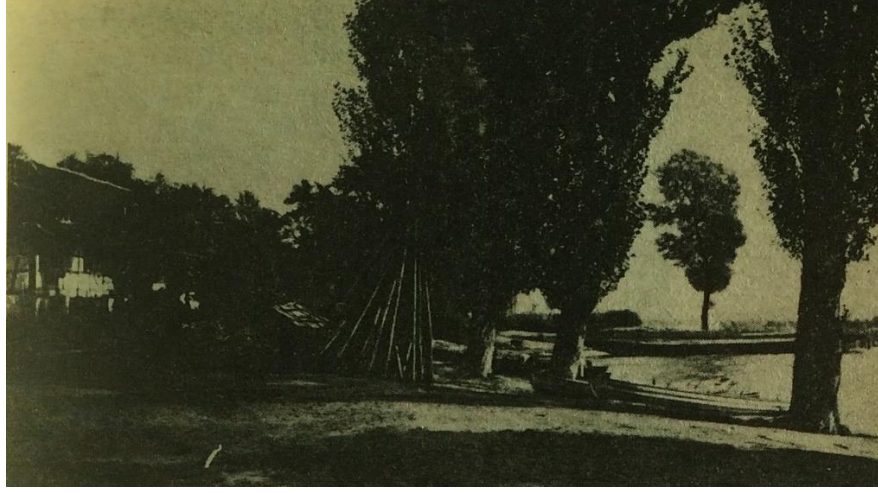
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Andrea_Di_Bartolo_-_Christ_on_the_Road_to_Calvary_-_WGA00419.jpg

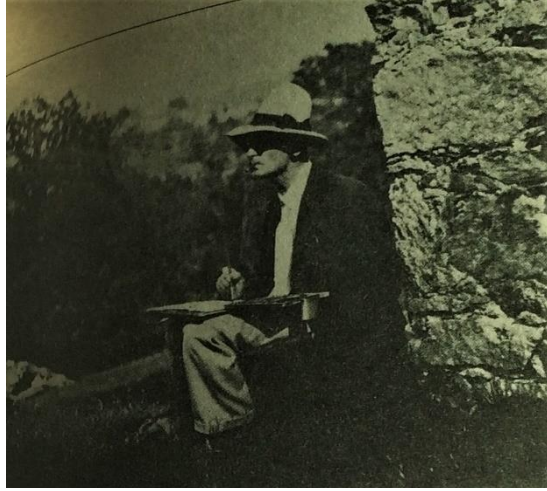
Şekil 3. Hesse, 1925 (Michels, 1979, s.153).

Şekil 4. Hesse, Carona yakınlarında dağlık alanda dinlenirken (Michels, 1979, s.219).

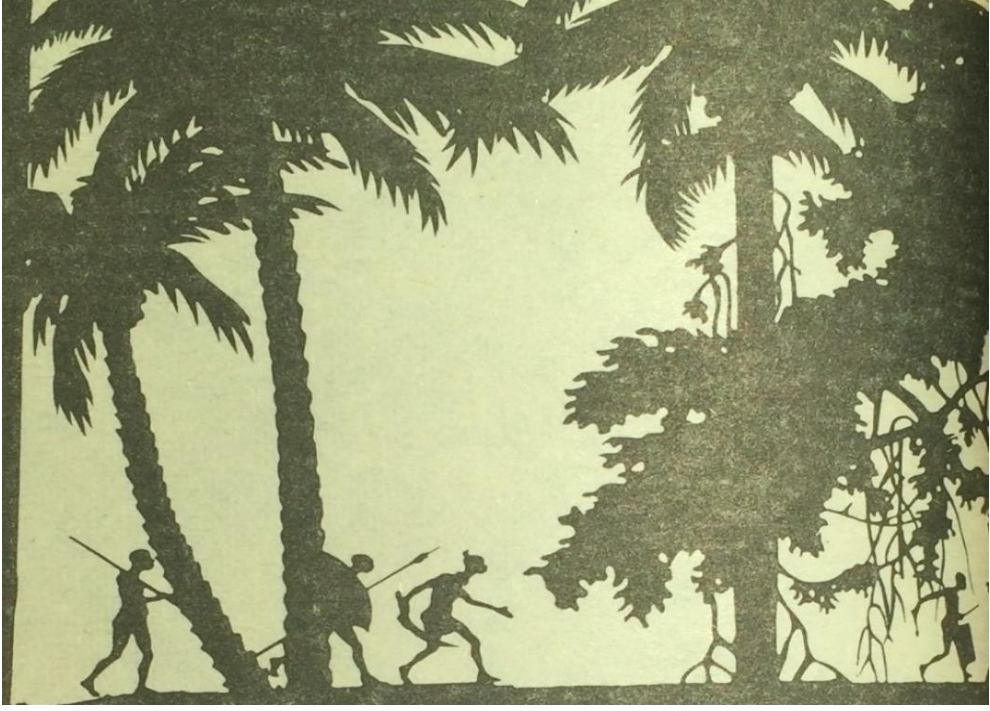
Şekil 5. Constance gölünün kenarında yer alan Hesse'nin bir dönem yaşadığı ev (Michels, 1979, s.69).

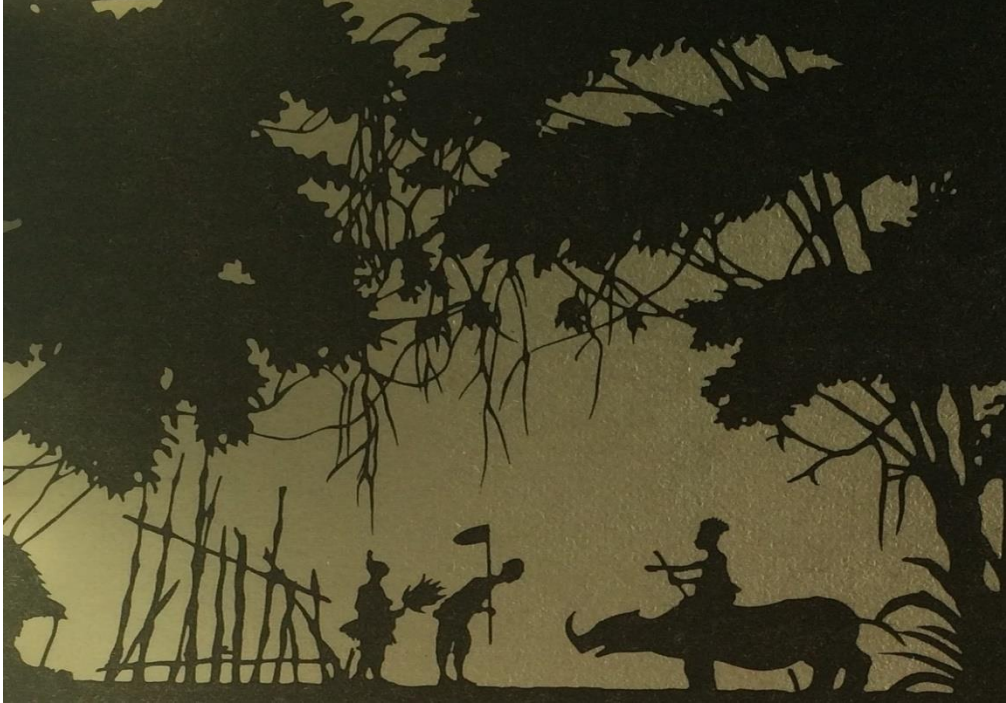
Şekil 6. Hesse doğada resim yaparken (Michels, 1979, s.141).

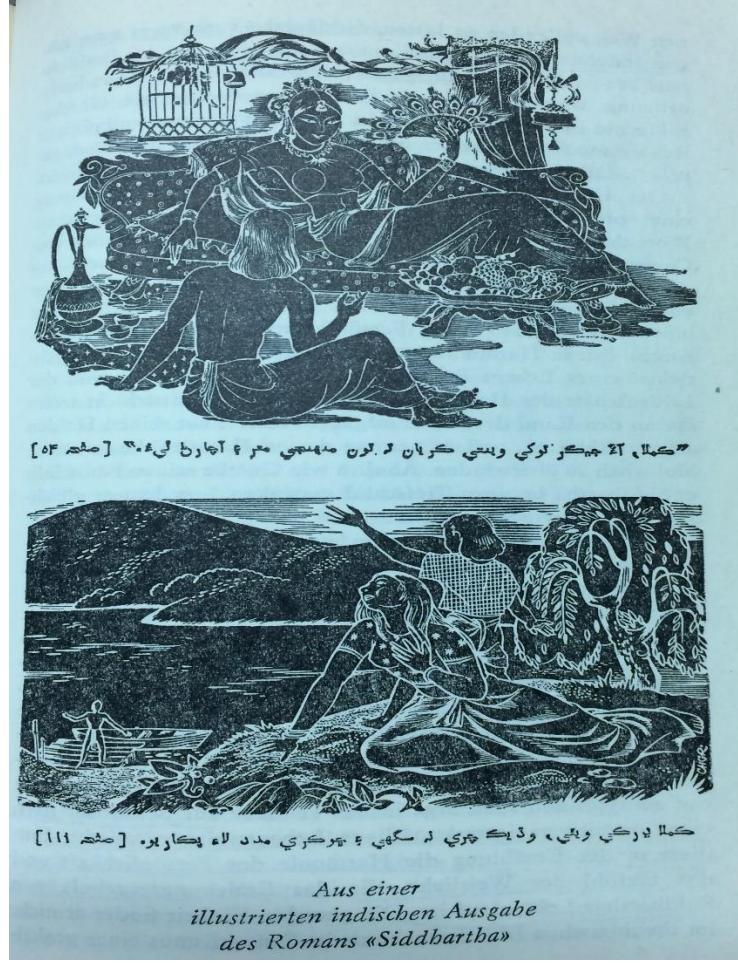
Şekil 7. Hesse bahçesinde zaman geçirirken (Michels, 1979, s.192-193).

Şekil 8. Hesse'nin Hindistan seyahati adlı Otto Blümel tarafından sahnelenen gölge oyunu (Michels, 1979, s.96).

Şekil 9. Hesse'nin Hindistan seyahati adlı Otto Blümel tarafından sahnelenen gölge oyununda Hesse kelebek ağını tutarken (Michels, 1979, s.97)

Şekil 10. Siddhartha romanının resimli Hint baskısından bir görsel (Böttger, 1974, s.301).

Şekil 11. Siddhartha romanının resimli Hint baskısından bir görsel (Michels, 1979, s.144).

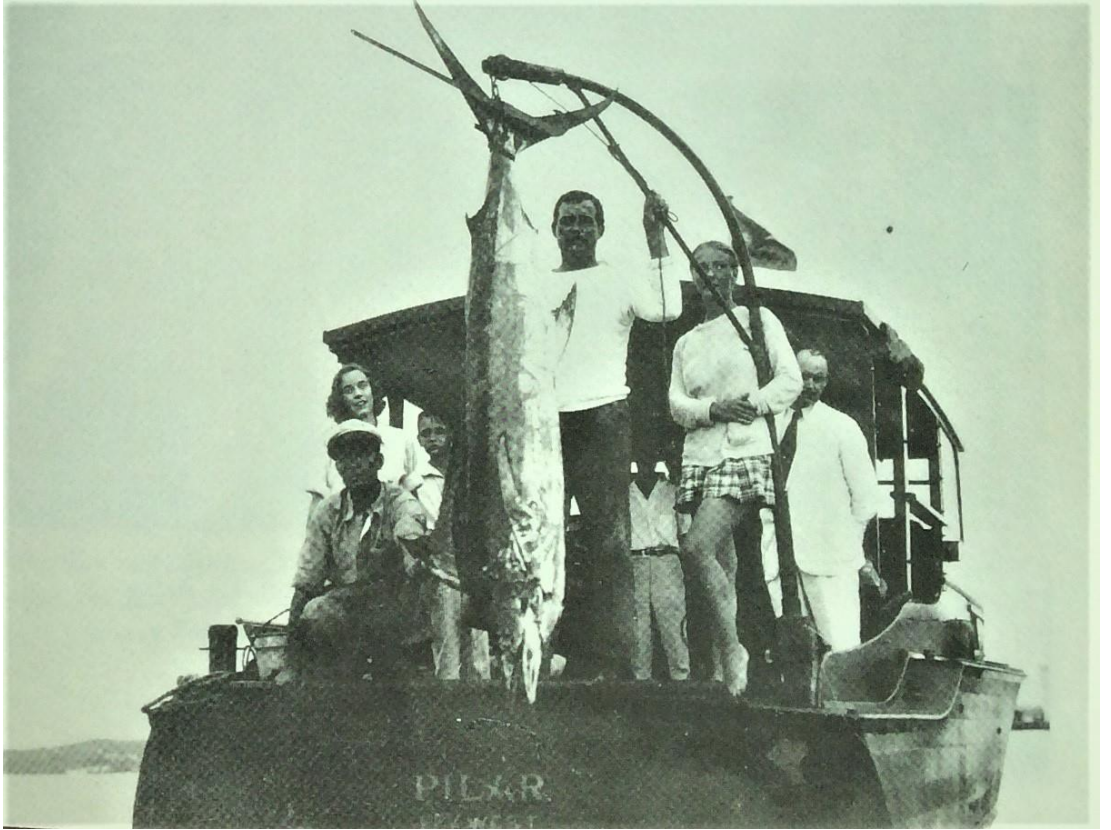
Şekil 12. Birinci Dünya Savaşında Kızıl Haç'ta görev yapan teğmen Hemingway (Sandison, 1998, s.35).

Şekil 13. Yaralı Hemingway Milan Amerikan Kızıl Haç Hastanesindeki tedavisi sırasında çekilen bir fotoğraf (Sandison, 1998, s.43).

Şekil 14. 1935 yılında Havana'da tuttuğu kılıçbalıkları ile poz veren Hemingway ve çocukları (Sandison, 1998, s.98).

Şekil 15. Hemingway, 1934 yılında Havana'da teknesinde balık avındayken (Lynn, 1987, s.25).

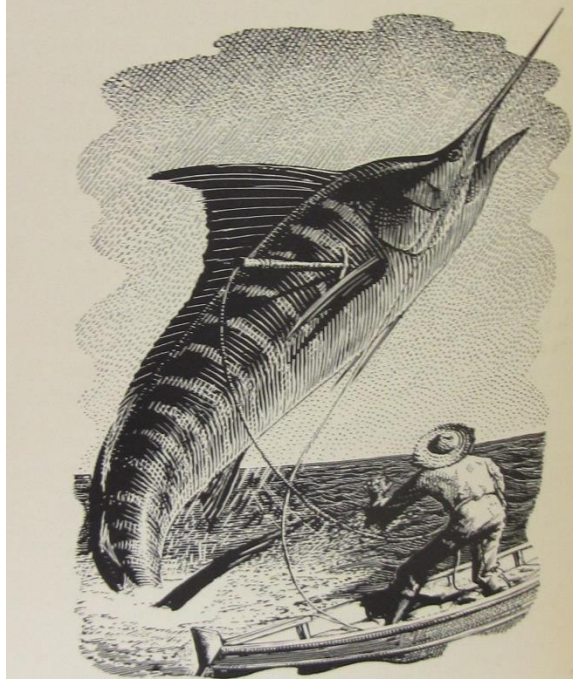

Şekil 16. Kendini tutkuyla savaş muhabirliğine adanmış Hemingway (Sandison, 1998, s.122-123).

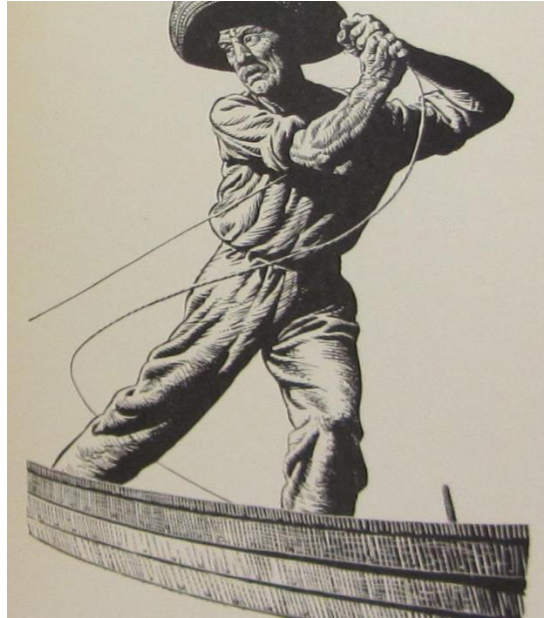
Şekil 17. Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı sırasında Ernest Hemingway ve kimliği belirsiz bir asker haritaya bakıyor; Hemingway'in Collier dergisi için Fransa ve Almanya'da savaş muhabiri olarak görev yaptığı zamanlar.

<https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/EHPH/008/EHPH-008-001>

Şekil 18. 1953 yılı basımı *Yaşlı Adam ve Deniz* eserindeki C.F. Tunnicliffe and Raymond Sheppard tarafından yapılan bir çizim.

<https://www.rarebooks.ie/shop/books/the-old-man-and-the-sea.-first-illustrated-edition-19535>

Şekil 19. 1953 yılı basımı *Yaşlı Adam ve Deniz* eserindeki C.F. Tunnicliffe and Raymond Sheppard tarafından yapılan bir çizim.

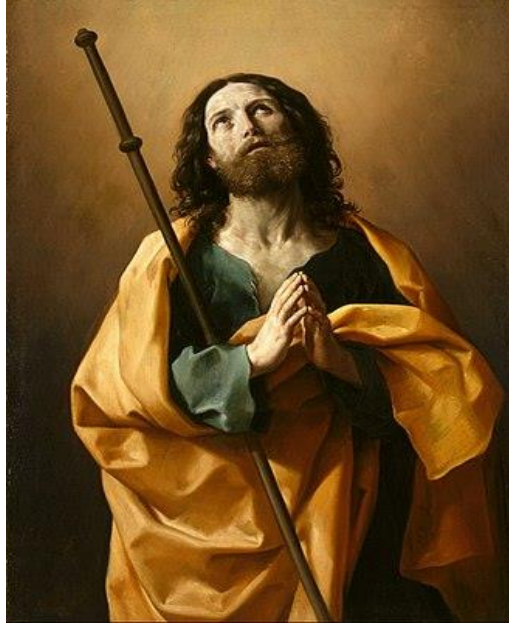
<https://www.rarebooks.ie/shop/books/the-old-man-and-the-sea.-first-illustrated-edition-19535>

Şekil 20. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda harabeye dönmüş bir kent (Gün Gün I. Dünya Savaşı, 2005, s.175).

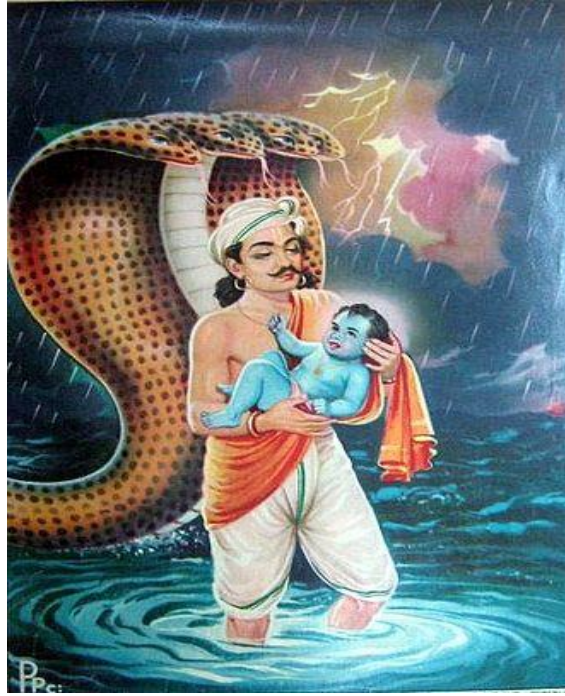

Şekil 21. İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda harabeye dönmüş bir kent (Tercüman 1900 Yılından 1990'a 20.Yüzyıl Ansiklopedisi, 1990, s.342).

Şekil 22. James the Great'in (Santiago de Compostela) temsili resmi.

https://en.wikipedia.org/wiki/James_the_Great

Şekil 23. Vasudeva'nın temsili resmi.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Vasudeva>

